

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

**16 красавіка —
Рэспубліканскі
суботнік**

**18 красавіка —
Міжнародны
дзень аховы
помнікаў
і гістарычных
мясцін**

Плошча ПАМ'ЯЦІ — Плошча ЖЫЦЦЯ:

“МЫ

З'ЯДНАНЫЯ, ЯК НІКОЛІ”!

С. 2 — 3

Субота. Для большасці з нас яна пройдзе сёння ў працоўным рытме. Імкненне людзей падкрэсліць сваю грамадзянска-грамадскую пазіцыю стваральнасці ў дні, якія літаральна сцэментавалі нацыю, скалануўшы нашы душы, — натуральнае і шчырае. І адлегласць у дзве галоўныя Плошчы лёсу народа — Перамогі і Незалежнасці — як сімвалы Памяці і Жыцця... “Мы з'яднаныя, як ніколі”, — сказаў краіне Прэзідэнт.

Сёння, у чацвер — дзень, калі здаём чарговы нумар у друк, — мы, “культура”ўцы, усе спяшаліся на працу. Хто пешшу, хто на аўтобусах-тралейбусах, хто прыехаў на поездзе метро. Усё, як заўсёды. І, разам з тым, зусім інакш. Тыя з нас, хто пераходзіць з лініі на лінію або сядзе ў вагон на самой “Кастрычніцкай”, убачылі гэтую станцыю, чья назва запаланіла стужкі “маланкавых” навін у свеце цягам тыдня, іншай. І справа не ў тым, што некалькі пліт на платформе сваёй навізнай паказваюць на эпіцэнтр трагедыі, не ў той засяроджанасці на тварах пасажыраў, дадатковым міліцэйскім кантролі на ўваходзе...

Проста, цяпер мы будзем уваходзіць у метро ў “сэрцы” Мінска не толькі з будзённай думкай, як найхутчэй праехаць у рэдакцыю тыя сем хвілін ад “Кастрычніцкай” да “Акадэміі навук”, але і з памяццю пра боль, і з гонарам за мужнасць і прафесійнасць тых, хто аперацыйна ліквідаваў наступствы тэракта, з верай у наш народ, у кожнага з нас, хто са спакоем і вытрымкай імкнуўся дапамагчы і дапамагаў...

Сёння, 14-га красавіка, у час сустрэчы з членамі Сінода Беларускай Праваслаўнай Царквы, Прэзідэнт нашай краіны сказаў: “Беларусы прадэманстравалі свае сапраўдныя вялікія рысы, уласцівыя нацыі”. “У выніку мы аб’ядналіся, мы з’ядналіся, як ніколі”, — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы.

Толькі разам

Па стане на вечар 14 красавіка — час здачы нумара ў друк — на дабрачынныя рахункі Мінгарвыканкама паступіла больш за 819,3 мільёна рублёў для аказання дапамогі пацярпелым у выніку тэракта ў мінскім метро. Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка пералічыў на дабрачынныя рахунак два свае месячныя заробкі. Пра гэта паведаміла Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Моцная рука побач

Свой дзейсны ўнёсак у дапамогу нашым суграмадзянам рабіла і робіць Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі .

Як сказала карэспандэнт “К” старшыня Беларускага прафсаюза работнікаў культуры Наталля Аўдзеева, Цэнтральны камітэт і іншыя структуры галоўнага прафсаюза, прафкамы тых арганізацый, дзе працавалі ахвяры ці працуюць пацярпелыя пад час выбуху ў метро, аказваюць гэтым людзям і іхнім сем’ям усю неабходную дапамогу:

Калі спяваюць анёлы...

Гэтым тыднем уся краіна смуткавала, развітваючыся з ахвярамі тэракта ў сталічным метро. У Белдзяржфілармоніі былі перанесены многія ўрачыстасці.

Але канцэрт, прызначаны на 14 красавіка, адбыўся згодна з ранейшым раскладам. Бо ў гэты вечар гучаў Рэквіем В. А. Моцарта. Крыху змянілася хіба яго

Напярэдадні Вербнай

Сёння зранку ў Сендайскім скверы, што знаходзіцца каля Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра, з’явіцца ніцья вербы, высаджаныя ў знак падтрымкі пацярпелых ад землятрасу ў Японіі.

Фармат “Тэлеваршыні”

Фінал VII Нацыянальнага тэлевізійнага конкурсу “Тэлеваршыня”, які планавалася на 15 красавіка, у сувязі з трагічнымі падзеямі ў Мінску перанесены на 17 мая.

Як паведаміла карэспандэнт “К” прэс-сакратар тэлеканала АНТ Таццяна Курбат, перанос даты правядзення фінальнай цырымоніі ўзнагароджання не паўплывае на якасць будучага шоу. “Весці фінал будзе сем пар вя-

А напярэдадні, калі сталі вядомыя першыя вынікі расследавання, на нарадзе, прысвечанай яго ходу, Аляксандр Лукашэнка сказаў, што найважнейшы ўрок сёння — гэта фарміраванне таго асяроддзя, у якім жывіць грамадзяне Беларусі. “З сённяшняга дня кожны з нас, беларусаў, павінен зразумець, што без кардынальнага змянення стаўлення да сябе, свайго жыцця, працы, сям’і, да сваіх дзяцей, асяроддзя мы не дасягнем тых высокіх мэт развіцця краіны, якія перад сабой паставілі. Вельмі строгі парадак, арганізаванасць, дакладнасць, зладжанасць — гэта аснова нашага далейшага выжывання. І наш народ да гэтага гатовы”.

І вось гэтыя праніклівыя словы Прэзідэнта: “Ніякай панікі, адно за аднаго, паранены сам выносіць — як з поля бою — свайго таварыша, які проста апынуўся побач... У дыме і пыле, не бачачы ні твару, нічога, яны выносілі і ратавалі людзей, самі знаходзячыся ў вельмі цяжкім стане. Гэта яшчэ адзін шрых да аблічча нашай нацыі”... Словы тыя навялі на думку, што кветкі, якімі і сёння ўсыпаны сходы ў метро, могуць набыць і сваё ўвасабленне ў “вечным напаміне” — бронзе ці камені, на самой платформе або ля ўвахода ў падземку, каб гэтак жа, як і застылыя ружы Нямігі, пастаянна нагадваць нам пра нас. Пра наш пасыл адно да аднаго: такое не павінна паўтарыцца!

Штодня колькасць сродкаў на рахунках павялічваецца дзякуючы ўсеагульнаму ўдзелу краіны. Толькі разам, у адзінай магутнай звязці, мы адолеем бяду моцнымі і нязломнымі.

Паведамляем рэзультаты рахункаў.

У аддзяленні 539 ААТ “Белінвестбанк”, код 739, у дадатак да адкрытага раней рахунку № 3642740104035 для ахвяраванняў у беларускіх рублях (код валюты 974) адкрыты рахунок № 3642740104064 для ахвяраванняў у расійскіх рублях (код валюты 643), № 3642740104048 для ахвяраванняў у доларах (код валюты 840), № 3642740104051 для ахвяраванняў у еўра (код валюты 978).

Бенефіцыяр Мінгарвыканкам, УНП 100621571.

лежных дзяржаў”, у якое ўваходзяць 12 краін Еўропы, Каўказа і Азіі. Кіраўніцтва гэтай арганізацыі ўсёй душой ўсхвалявана трагедыяй у мінскім метро і пераканана: “Беларускі народ мучна і з годнасцю выйдзе з гэтай трагедыі”. І я таксама ўпэўнена, я веру, што мы, беларусы, будзем годна крочыць далей у будучыню.

Пераканана, разам, у агульным парыве, мы зможам пераадолець усё. Адным з сімвалаў гэтай аднасіці, гэтага адзінства народа Беларусі павінен стаць і Рэспубліканскі суботнік. У гэты дзень члены прафсаюза, які і кожны грамадзянін краіны, будучы працаваць на вызначаных для добраўпарадкавання аб’ектах. А вось апарат ЦК прафсаюза работнікаў культуры зоймецца добраўпарадкаваннем тэрыторыі фізкультурна-аздараўленчай базы ФПБ у Ратамцы пад Мінскам.

таго, як прагрымеў выбух. Але хлопчыкі затрымаліся, каб яшчэ раз прарэпеціраваць частку Рэквіема, якая называецца “Агнец Божы”...

Здаецца, яшчэ ніколі моцартаўскі шэдэўр не гучаў так мякка і праніклёна. Ледзь не ўпершыню ў нас твор гучаў у выкананні камернага склада, як задумана кампазітарам; упершыню далучыўся хор хлопчыкаў — ад 9-і да 19-і гадоў (у часы Моцарта ў царкве спявалі мужчыны і хлопчыкі, забяспечваючы высокімі галасамі “жаночы” дыяпазон). Хочацца верыць, што разам з імі спявалі самі анёлы...

Н.Б.

людзі. Аплакваць іх будучы і дрэвы, знаквалы для славянскай культуры ды хрысціянства. Галіны вербы, згодна з хрысціянскімі звычцамі, ахоўваюць хату ад маланак, пажараў і іншых няшчасцяў. Высаджаныя напярэдадні вялікага свята — Вербнай нядзелі, — няхай тыя дрэвы ахоўваюць сваімі галінамі нашы гарады.

Учора ж у тэатры адбыўся Вечар смутку. Музычная капэла “Санорус” пад кіраўніцтвам Аляксея Шута ўпершыню ў Мінску выканала Рэквіем англійскага кампазітара Джона Ратэра.

льны фільм”, “Лепшы рэпарцёр”, “Лепшы тэлевізійны прадзюсар”. “Апошняя намінацыя, — удакладняе прэс-сакратар АНТ, — была ўведзена ў конкурс толькі летась, але яна ўсё больш “набірае абароты” з-за актуальнасці і запатрабаванасці гэтай прафесіі.

Не абыдзеца сёлетняе шоу і без намінацыі “Прыз глядацкіх сімпатый”. Кожны тэлеканал вылучыў па два прэтэндэнты. За іх прагаласуе глядач.

А кульмінацыйнай імпрэзы, натуральна, мусіць стаць выбар уладальніка Гран-пры — прызнанне “Лепшага тэлевізійнага праекта года”. Пройдзе ж фінал “Тэлеваршыні” ў Вялікай зале Палаца Рэспублікі.

Аб’ява*

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

— прафесар кафедры малюнка;
— прафесар кафедры майстэрства акцёра;
— дацэнт кафедры мастацтва і тэкстылю;
— дацэнт кафедры менеджменту, гісторыі і тэорыі экранных мастацтваў;
— старшы выкладчык кафедры малюнка, жывапісу, скульптуры.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Нагадаем, калегіяй Міністэрства культуры было прынята рашэнне “Аб мерах па палепшэнні развіцця музычна-эстраднага мастацтва ў Рэспубліцы Беларусь”. Цяпер ва ўсе ўпраўленні культуры аблвыканкамаў і Мінгарвыканкама, а таксама ў канцэртныя арганізацыі краіны былі накіраваны адпаведныя рэкамендацыі — абмежаваць выкарыстанне фанэграм. Калі ж з тых або іншых прычын канцэрт без фанэграмы не абыдзеца, гледачоў павінны аб гэтым папярэдзіць — у адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь “Аб абароне правоў спажываючых”.

Самі дзеячы культуры да ўсіх гэтых мер ставяцца станоўча.

— Для мяне, — кажа Саша Нэма, — гэта заўсёдная норма, да якой ва ўсе часы прывучаліся салісты Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі на чале з народным артыстам каріны, прафесарам Міхаілам Фінбергам. Так, сустракаюцца спевакі, якія пад час канцэрта нават батарэйкі ў мікрафон не ўстаўляюць: маўляў, навошта? Ёсць і гледачы, для якіх галоўнае — убачыць шоу, а не паслухаць песні, і

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Міністэрства культуры Беларусі працягвае шэраг захадаў, накіраваных на пашырэнне ў канцэртнай практыцы выкарыстання “жывога” гуку.

Дзень стварэння талакой

16 красавіка — Рэспубліканскі суботнік

Сёння, 16 красавіка, у Беларусі праходзіць Рэспубліканскі суботнік. Людзі працуюць на рабочых месцах, добраўпарадкоўваюць гарадскія і вясковыя тэрыторыі, мемарыяльныя комплексы, месцы баявой і вайскавай славы, пахаванні воінаў і партызанаў Вялікай Айчыннай вайны. Значная частка ўдзельнікаў суботніка задзейнічана і на аб'ектах гісторыка-культурнай спадчыны. Тое і не дзіва: ён адбываецца напярэдадні 18 красавіка — Міжнароднага дня аховы помнікаў і гістарычных мясцін. Суботнік ладзіцца найперш дзеля паляпшэння ўмоў аздараўлення і лячэння, далейшай дзяржаўнай падтрымкі і набыцця новага, сучаснага, абсталявання ў дзіцячых установах аховы здароўя, рэабілітацыйна-аздараўленчых цэнтрах і арганізацыях аховы здароўя. Частка сродкаў, заробленых на суботніку, накіроўваецца і на ўзвядзенне новага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, уключаючы стварэнне яго новай экспазіцыі. Наш народ, як і спрадвеку, працуе талакой, і ў гэтай еднасці — гарантыя стваральнасці. Менавіта яе атмасфера пануе сёння ў кожнай вобласці, у кожным раёне.

Мінск

Не застаюцца ў баку ад Рэспубліканскага суботніка і супрацоўнікі ўпраўлення культуры Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта. Як паведаміла “К” яго начальнік Віталіна Рудзікава, асноўны аб'ект, які будзе прыведзены ў належны выгляд 16 красавіка сіламі культработнікаў, — гэта Парк Дружбы народаў, што знаходзіцца ў раёне плошчы Бангалор.

— Заўважу, што работнікі сферы культуры горада цягам красавіка кожную суботу ладзяць суботнікі ў розных пунктах сталіцы, — дадала Віталіна Уладзіміраўна. — Так, мы ўжо працавалі ў парку імя Грэкавай, добраўпарадкоўвалі тэрыторыю перад будынкам Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра, а таксама — перад будынкамі падведдамасных устаноў культуры.

Брэстчына

Першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Тамара Паўлюковіч паведаміла “К”, што 16 красавіка супрацоўнікі ўпраўлення працуюць на тэрыторыі Мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць — герой”.

— Тут знаходзіцца Археалагічны музей “Бярэсце”, — удакладняе намеснік начальні-

ка ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама па будаўніцтве Дзмітрый Сачкоўскі. — Прылеглаю да яго тэрыторыю мы і добраўпарадкоўваем. Дарэчы, кіруе “брыгадай” начальнік ўпраўлення культуры Рыгор Бысюк.

Віцебшчына

Па словах начальніка ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Уладзіміра Цярэнцьева, у суботу, 16 красавіка, супрацоўнікі ўпраўлення будуць працаваць на адным з аб'ектаў культуры горада — у Канцэртнай зале “Віцебск”. Як ужо паведаміла “К”, цяпер у гэтай установе праводзіцца рэканструкцыя, якую неабходна завяршыць да 25 чэрвеня — святкавання Дня горада.

Гомельшчына

— Усе культработнікі абласнога цэнтра і раёнаў, — паведаміла начальнік ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Дзмітрый Чумакоў, — працуюць ля сваіх устаноў, займаюцца добраўпарадкаваннем прылеглых тэрыторый, а ўпраўленне культуры абрала “выязны” аб'ект і дапамагае давесці да ладу сядзібны комплекс у вёсцы Хальч Веткаўскага раёна.

Гродзеншчына

Начальнік упраўлення культуры Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта Аляксандр Лойка распеў “К”, што для працы ў суботу 16 красавіка абраны два гарадскія аб'екты: гэта лесапаркавая зона “Пышкі” і заалагічны парк. Натуральна, у Рэспубліканскім суботніку прымуць удзел супрацоўнікі ўсіх раённых аддзелаў культуры вобласці.

Магілёўшчына

Як распеў начальнік ўпраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец, асноўных аб'ектаў для працы пад час суботніка вызначана два. Гэта знакаміты Успенскі манастыр, размешчаны ў вёсцы Пустынікі Мсціслаўскага раёна (дарэчы, названы аб'ект уключаны ў Дзяржаўную праграму “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады). Таксама супрацоўнікі ўпраўлення будуць працаваць і ў самім Магілёве: добраўпарадкоўваць помнік архітэктуры канца XVIII стагоддзя — Дом архіепіскапа Георгія Каніскага.

Міншчына

— Асноўны аб'ект увагі на Рэспубліканскім суботніку — Мемарыяльны комплекс “Курган Славы”, — распеў “К” начальнік ўпраўлення культуры Мінаблвыканкама Анатоль Акушэвіч. — Яшчэ ў мінулы суботу, 9 красавіка, там распачаліся работы па добраўпарадкаванні прылеглай тэрыторыі. З 12 па 16 красавіка на аб'екце працуюць актывісты Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі са Смалявіцкага раёна. Свята Перамогі — 9 мая — не за гарамі, таму работы па добраўпарадкаванні на Кургане Славы для нас вельмі актуальныя і надзённыя.

А што ў Нясвіжы?

Супрацоўнікі апарата Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь 16 красавіка будуць працаваць на знакавым гісторыка-культурным аб'екце нашай краіны — у Нясвіжскім палаца-паркавым ансамблі. Па словах намесніка начальніка ўпраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння Мінкультуры Беларусі Уладзіміра Панцялейкі, работы будуць ажыццяўляцца як у памышканых палаца Радзівілаў, так і ў паркавай зоне, дзе мяркуецца правесці добраўпарадкаванне і пасадку дрэваў.

Юрый Жыгамонт. Памятаеце ягоня “Падарожжы дылетанта”?

...Традыцыйныя формы супрацоўніцтва са СМІ — прэс-канферэнцыі або брыфінгі — у наш век патрабуюць значнай мадыфікацыі. Адсюль узнікла цэлая плынь крэатыву. Журналістаў імкнучца завабіць на прэс-сняданкі, прэс-ланчы, прэс-гольфы... Але прэс-суботнік — гэта іншая справа, якая прадугледжвае не забавы, але “інтэрактыў” у выглядзе ўласна-ручнай працы.

Грошы на аднаўленне Навагрудскага замка можна пералічыць на разліковы рахунак 3642521000622 у АСБ “Беларусбанк”, ЦБУ № 416 філіяла № 413 горада Ліды, код (МФО) 152101696. УНП 500031377. Прызначэнне плацяжа: “На рэстаўрацыю Навагрудскага замка”. Атрымальнік: “Адзел культуры Навагрудскага райвыканкама”.

У галоўных ролях заняты купалаўцы Віктар Манаеў, Георгій Маляўскі, Сяргей Журавель і іншыя. А на галоўную балетную партыю Люцыдара ў “Дасціпным каханні” запрошаны служаны артыст Рэспублікі Беларусь Аляксандр Фурман.

А ў хуткім часе, ужо ў маі бягучага года, беларускіх акцёраў чакаюць на гастролях у польскім Вроцлаве. Як паведаміў нашаму карэспандэнту саветнік па культуры Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшчы Васіль Чэрнік, купалаўцы прадставяць на суд тамтэйшых глядачоў тры свае самыя гучныя пастаноўкі апошніх часоў: “Пінскую шляхту” В.Дуніна-Марцінкевіча і “Вяселле” А.Чэхава і, канешне ж, найноўшы “Тэатр Уршулі Радзівіл”.

Т.К.

“Круглы стол” “К”

Ужо традыцыйны “круглы стол”, які прайшоў у рэдакцыі “К” напярэдадні Міжнароднага дня аховы помнікаў і памятных мясцін, чарговы раз засведчыў, што толькі сістэмны падыход у справе зберажэння і адраджэння спадчыны можа вырашыць тэма зладзённых праблемы, якія існуюць у гэтай сферы: ад захавання закінутых шляхецкіх сядзіб і да ўніфікацыі аконных рам у дамах па мінскім праспекце Незалежнасці.

Удзел у “круглым stole” прынялі начальнік ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар ЧАРНЯЎСКИ, старшыня Грамадскай назіральнай камісіі пры Міністэрстве культуры па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, намеснік старшыні Рэспубліканскага грамадскага савета па справах культуры і мастацтва пры Саўеце Міністраў краіны Анатоль БУТЭВІЧ, начальнік навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі Ала СТАШКЕВІЧ, начальнік аддзела ўпраўлення культуры Мінаблвыканкама Валянціна МАКАРАВА, намеснік старшыні Беларускага камітэта ICOMOS Цімох АКУДОВІЧ, рэдактар аддзела газеты “Культура” Ілля СВІРЫН.

ПОВЯЗЬ СПАДЧЫНЫ СА... “СТЫХІЯЙ”

Калі Закон стане абавязковым для ўсіх?

“Асабістая прастора” для гістарычнай каштоўнасці

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Гэты “круглы стол” актуальны яшчэ і з той прычыны, што Міжнародны дзень аховы помнікаў і памятных мясцін — дата, якая штогод нібы распачынае перыяд актыўных дзеянняў у справе адраджэння спадчыны. А ў верасні, пад час Дзён еўрапейскай спадчыны, можна ўжо падвесці пэўныя вынікі: ці адбыліся за гэты час зрухі да лепшага?

Бягучы год праходзіць пад знакам вельмі сур'езных ініцыятыў, якія маюць на мэце распачаць рэстаўрацыйныя работы на шэрагу маштабных аб'ектаў. Адзін з такіх праектаў, ініцыяваны Міністэрствам культуры (я тут бы нават удакладніў: непасрэдна міністрам культуры Паўлам Латушкам), — гэта кансервацыя рэшткаў Навагрудскага замка. Летась распачаліся даследчыя і праектныя работы, сёлета ў самым хуткім часе стартуюць археалагічныя, інжынерныя, геалагічныя, канструктыўныя даследаванні. І, між іншым, першым крокам стане менавіта суботнік, арганізаваны рэдакцыяй “К”.

Яшчэ больш сур'езная ініцыятыва Міністэрства культуры краіны — Дзяржаўная праграма “Замкі Беларусі”. Як вядома, яна была падтрымана Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь Аляксандрам Лукашэнкам.

Ілля СВІРЫН: — На якой стадыі сёння знаходзіцца ўвасабленне ў жыццё гэтага маштабнага праекта?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Падрыхтаваны праект пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь аб зацвярджэнні гэтай праграмы. Прычым спачатку меркавалася, што яна будзе ахопліваць усяго 21 замак або замчышчы, але на сённяшні дзень мы ўжо разглядаем магчымасці правядзення работ на 38 аб'ектах.

Дарэчы, працягваюцца работы і ў Міры: не так даўно мы разглядалі праект італьянскага парка, які будзе адраджаны непадалёк ад замка. А рэзідэнцыя Радзівілаў у Нясвіжы ўжо ў хуткім часе амаль цалкам прыойдзе ў рукі непасрэдна рэстаўратараў: будаўнікі сваю справу завяршаюць. 16 красавіка, як і на Навагрудскім замку, у палацава-паркавым ансамблі пройдзе Рэспубліканскі суботнік, у час якога плануецца правесці сімвалічную акцыю салідарнасці з японскім народам: закладку невялікага гаю на тэрыторыі японскага парка.

Нагадаю і пра тыя аб'екты, на якіх сёння вядуцца работы: сядзіба ў Чырвоным Беразе, былы калегіум езуітаў у Юравічах, палац Булгакаў у Жылічах, Лідскі замак... Неўзабаве рэстаўрацыйныя работы распачнуцца ў Крэўскім, Гальшанскім, Быхаўскім замках...

Ала СТАШКЕВІЧ: — Дадам таксама, што цяпер ідзе праца над змяненнямі і дапаўненнямі ў Закон аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны, якія прадугледжва-

юць далейшую працу па імплементацыі канвенцыі UNESCO ў галіне культуры і набліжэнне нашых заканадаўчых актаў да іх патрабаванняў. Вельмі важны накірунак працы — удасканаленне метадалогіі аховы помнікаў; у прыватнасці, звернута ўвага на праблему навуковага кіраўніцтва. Грунтоўныя змены таксама тычацца падыходу да захавання нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Сёння існуюць вялікія праблемы ў выпрацоўцы механізма аднаўлення жыццяздзейнасці гэтай спадчыны, яе адаптацыі да сучасных умоў. Гэта жывая спадчына, існаванне якой немагчымае без яе носбітаў, і таму звычайныя меры, што прымяняюцца да нерухомай помнікаў, тут не падыходзяць. Неабходна захаваць культурны ландшафт, у якім жывуць гэтыя элементы, бо нават сённяшняя вёска моцна ўрбанізуецца, змяняецца само асяроддзе. Носбіты традыцый сыходзяць у іншы свет, і ўзнікае пытанне форм і спосабаў узнаўлення спадчыны.

У маі на Беларусь прыязджае цэлая група міжнародных экспертаў у гэтай галіне, і, спадзяюся, іх візіт істотна паспрыяе выпрацоўцы алгарытмаў захавання нематэрыяльных каштоўнасцей.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Я мог бы прадэманстраваць распачаты Ігарам Мяфодзьевічам пералік задум і здзяйсненняў — згадаўшы хаця б Дом Максіма Багдановіча, які мае быць адбудаваны ў Мінску намаганнямі аднаго з буйных прыватных прадпрыемстваў. Ды, на жаль, казаць адно пра поспехі сёння не выпадае. Ацэньваючы рэальны стан рэчаў, мы павінны канстатаваць, што і грамадства ў цэлым, і некаторыя прадстаўнікі мясцовых улад у прыватнасці пакуль не да канца ўсведамляюць тэма гістарычнай набыткі, якія мае наш народ.

У пацвярджэнне сваіх слоў, згадаю хаця б дом па вуліцы Рэвалюцыйнай у Мінску, які быў разабраны “будзьдзерным спосабам”, хаця, паводле рашэння Навукова-метадычнай рады, будаўнікі мусілі разабраць яго ўручную, аблічым аднавіць у першапачатковым абліччы. А цяпер вось мяркуецца паставіць замест яго гатэль са шкла і бетону... Згадаю і фактычна знішчаны будынак на плошчы Свабоды, 15.

Але, бадай, галоўная праблема палягае ў тым, што гістарычнае асяроддзе прабуе цэласнага погляду, а не толькі ўвагі да асобных будынкаў. Памятаеце немяротнага Райкіна: да клапану пінжак праэтэнзія няма, да гузікаў — таксама, а агулам — нельга насіць...

Паводле Закона аб ахове спадчыны, які дзейнічае з 2006 года, нерухомае помнікі павінны мець ахоўную зону. Дык вось, сёння яна вызначана толькі для 1,5% з уключаных у Дзяржаўны спіс каштоўнасцей! Лічба, як кажуць, без каментарыяў.

Валянціна МАКАРАВА: — Праблема ў тым, што іх распрацоўка каштуе вельмі дорага...

(Працяг на стар. 4 — 5.)

Да сустрэчы ў Навагрудку!

Нагадваем! Сёння — прэс-суботнік, ініцыяваны “Культурай”!

Своеасаблівы старт шырокай грамадскай ініцыятыве пад дэвізам “Захаваем Навагрудскі замак разам!” будзе прымеркаваны да Міжнароднага дня аховы помнікаў і памятных мясцін. Імкнучыся ўнесці сваю лепту ва ўсеагульны пачын, газета “Культура” выступіла з прапановай зладзіць “прэс-суботнік” ля руін замка ў дзень Рэспубліканскага суботніка.

У якасці “фронту работ” удзельнікам талакі прапанавана прыняць удзел у археалагічных раскопках пад кіраўніцтвам спецыялістаў з Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Плануецца, што ўдзел у суботніку возьме і навуковы кіраўнік Навагрудскага замка, архітэктар-рэстаўратар Сяргей Друшчыц.

Сярод VIP-персон, якія адгукнуліся на прапанову паўдзельнічаць у акцыі, — дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Уладзімір Пракапцоў. У Навагрудку ён прыедзе з выстаўкай адной карціны — уласным палатном “Вытокі”. Паўдзельнічае ў выязным мерапрыемстве артыст Тэатра юнага глядача і адзін з самых “пазнавальных” беларускіх тэлеведучых

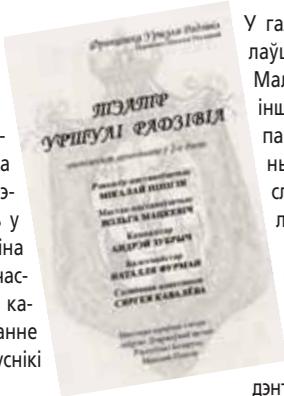
Вяртанне... Уршулі

22 і 23 красавіка на сцэне Цэнтральнага Дома афіцэраў Нацыянальнай акадэмічнай тэатры імя Янкі Купалы прадставіць найноўшую прэм'еру — спектакль “Тэатр Уршулі Радзівіл”, пастаўлены паводле твораў гэтай гістарычнай асобы.

Дадзены буйны праект — адна з даўніх задум мастацкага кіраўніка Купалаўскага тэатра Мікалая Пінігіна. Сцэнічная структура твора цалкам адпавядае святочным вечарам, што ладзіліся ў часы Уршулі Радзівіл у Нясвіжскім палацы, дзе гасцей забавлялі танцамі, спевамі, каме-

дыямі. Таму новую пастаноўку купалаўцаў можна назваць своеасаблівай рэканструкцыяй: спектакль у рэжысуры Мікалая Пінігіна будзе складацца з трох частак: балета “Дасціпнае каханне”, оперы “Выкраданне Еўропы” і камедыі “Распуснікі ў пастцы”.

Аўтарам сцэнічнай адаптацыі з'яўляецца Сяргей Кавалёў, які ўжо аднойчы звяртаўся ў сваёй драматургічнай творчасці да фігуры Францішкі Уршулі Радзівіл. Мастаком-пастаноўшчыкам новага спектакля выступае Вольга Мацкевіч, кампазітарам — Андрэй Зубрыч, балетмайстрам — Наталля Фурман.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Так, многія спасылаюцца на гэты фактар, альбо на тое, што для арганізацыі такіх работ на месцах няма кваліфікаваных спецыялістаў. Выбачайце, але Закон дзейнічае з 2006 года. Чаму ж мы толькі цяпер спахапіліся?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Менавіта на Закон мне і хацелася б тут спасылацца. Я даволі шмат езджу па Беларусі і бачу, што любяць захады на месцах немагчымыя без удзелу мясцовых органаў кіравання. Але перш чым прыняць рашэнне, мала хто знаходзіць хвіліну часу, каб прабегчы вокам тэкст Закону аб ахове спадчыны і суднаесці з ім свае будучыя дзеянні. Бо калі ўважліва пачытаць яго 29 артыкул, можна зразумець: пакуль на архітэктурнай помніку або на тэрыторыі, што да яго прылягае, не плануецца ніякіх будаўнічых работ, распрацоўка зоны аховы не з’яўляецца надзённай патрэбай. Тым больш, рабіць яе “на перспектыву” не заўсёды рацыянальна: можа, потым карэктаваць давядзецца. Іншая справа — калі такія работы чакаюцца ўжо ў найбліжэйшай будучыні. Мушу нагадаць, што, паводле беларускага заканадаўства, яны не могуць распачацца, калі помнік не мае праекта зоны аховы.

У кастрычніку мінулага года прайшло пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры, дзе разглядалася прадстаўленне па выніках праверак Генеральнай пракуратуры. І паколькі адрозны знайсці грошы на распрацоўку праектаў зон аховы для ўсіх помнікаў спадчыны немагчыма, у рашэнне калегіі быў уведзены пункт, паводле якога спецыялісты райаддзелаў культуры разам з мясцовымі архітэктурнымі службамі павінны сфарміраваць графік гэтых работ: калі і для якога аб’екта распрацоўваць праект. Думаецца, правядзенне будаўнічых работ можна прадугледзець на некалькі гадоў наперад, тым больш, гэтыя намеры адлюстроўваюцца ў генпланах гарадоў. І, адпаведна, загадзя парупіцца, каб новае будаўніцтва ўлісвалася ў вызначаныя заканадаўствам рэгламенты. Думаю, калі б гэтыя прынцыпы былі ўвасоблены ў жыццё, многіх праблемных сітуацый удалося б унікаць — і цяпер, і ў будучыні.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Ігар Мяфодзевіч, дазвольце канкрэтнае пытанне. Наколькі я ведаю, вы займаліся “разборам палёткаў” адносна зносу трох дамоў па вуліцы Ленінскай у Нясвіжы і будаўніцтва ў гістарычнай зоне “так неабходнага” гораду фантана паміж двума азёрамі. Ці былі гэтыя работы ўзгоднены ў аддзеле культуры?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Не. І такі прыклад, на жаль, не адзінаковы.

Ілля СВІРЫН: — Анатоль Іванавіч нарадзіўся на Нясвіжчыне, і таму зразумела, што гэтае пытанне яго сапраўды вельмі хвалюе...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Дзеля справядлівасці, дазволю сабе выказаць крытыку на адрас і майго роднага Мядзельскага раёна. Літаральна з вокнаў райвыканкама відаць унікальныя касцёл XVIII стагоддзя. І, тым не менш, побач з ім са згоды мясцовых улад запраектавана будаўніцтва — ізноў жа, без уліку меркавання аддзела культуры.

Валянціна МАКАРАВА: — Хацелася б нагадаць, што тэлефанаванне да вас паступіла менавіта ад спецыяліста нашага музея. Выявіўшы пад час праверкі, што аб’ект не мае ахоўнай зоны, яна звярнулася ў Міністэрства культуры...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Часам адбываецца ўвогуле здзіўная справа: райвыканкам прымае рашэнне адносна будаўніцтва ў гістарычнай зоне, яно ўзгадняецца архітэктарам раёна, камунальнымі службамі, ДАІ, органамі МНС, але толькі не аддзелам культуры...

Літаральна колькі дзён таму ў Міністэрства прыйшоў ліст з аддзела культуры Мінскага райвыканкама. Яго спецыялісты выявілі факт чарговага парушэння заканадаўства: у Прылуках распачата будаўніцтва васьміпавярхоўкі на кургане.

Валянціна МАКАРАВА: — Яшчэ ў 1980-я гады мы падрыхтавалі схемы размяшчэння помнікаў археалогіі, перадалі органам, якія займаюцца землеўпарадкаваннем, каб тыя нанеслі гэтыя аб’екты на свае карты. Але заўважнага плёну, на вялікі жаль, нашы захады не прынеслі.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Дык і на тэрыторыю прылуцкай сядзібы Чапскіх ужо таксама залезлі. І ўсё з той прычыны, што няма зоны аховы.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Падкрэсла яшчэ раз: пакуль няма праекта зоны аховы, будаўніцтва распачынаць нельга. Пра гэта папярэджваюць і Закон аб архітэктурнай, горадабудаўнічай і будаўнічай дзейнасці, і Закон аб ахове спадчыны: распрацоўка дакументацыі без уліку праектаў зоны аховы або пры іх адсутнасці за-ба-ра-ня-ецца!

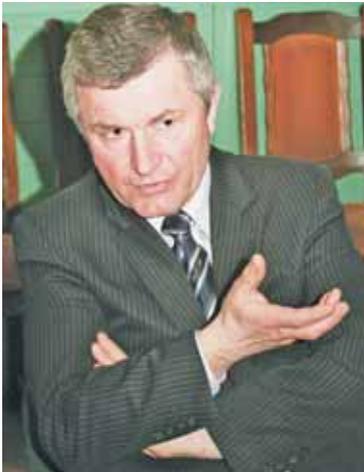
Ілля СВІРЫН: — Але што рабіць, калі яна ўсё ж пачалася, і праект ужо плаўна перайшоў у будаўнічую стадыю?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — У такім выпадку арганізацыя, якая яго ажыццяўляе, рызыкуе панесці сур’ёзныя фінансавыя страты, непазбежныя пры згортванні будаўніцтва. Але хто вінаваты ў дадзенай сітуацыі? Думаецца, гэтае пытанне выглядае рэтарычным.

Статус помніка: дэ-юрэ і дэ-факта

Валянціна МАКАРАВА: — Я згодная з Ігарам Мяфодзевічам наконт таго, што распрацоўка праектаў зон аховы павінна праводзіцца перадусім у тых выпадках, калі на аб’ектах запланавана будаўніцтва. Але тут паўстае і іншая праблема. Як пра-

Ілля СВІРЫН: —Адзначу і яшчэ адну немалаважную праблему, звязаную з захаваннем гэтага тыпу помнікаў: многія з іх не маюць афіцыйнага статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці. Досыць часта мясцовыя ўлады не спяшаюцца выпраўляць гэтае непаразуменне — ці то з прычыны нястачы імгэту і “рабочых рук”, ці то — будзем шчырымі — праз нежаданне браць на сябе адказнасць за “праблемны” аб’ект. І тут, здаецца, ёсць добрая магчымасць для праяўлення грамадскай ініцыятывы...

Ігар Чарняўскі.

Ала Сташкевіч.

Анатоль Бутэвіч.

ПОВЯЗЬ СПАДЧЫНЫ

Калі Закон стане абавязковым для ўсіх?

віла, тыя ж сядзібныя комплексы маюць не аднаго ўласніка, а некалькі. Возьмем Ігнацічы — даруйце, што я пра станючае... Былію сядзібу сёння падзяляюць пяць уласнікаў, але работу па стварэнні ахоўнай зоны ўзначаліла старшыня сельвыканкама. Яна аб’яднала намаганні ўласнікаў, сабрала сродкі, і справа пайшла.

Ілля СВІРЫН: — Ведаю і іншыя падобныя прыклады, але... На вялікі жаль, іх не так і шмат. Тым больш, рэсурсы і магчымасці сельвыканкамаў вельмі абмежаваныя...

Валянціна МАКАРАВА: — Хаця большасць такіх сядзібных комплексаў, унесеныя ў Дзяржаўны спіс ужо са словам “рэшткі”, знаходзіцца менавіта ў іх уласнасці. Гэта — яшчэ адна вельмі сур’ёзная праблема. І яе вырашэнне, на маю думку, можа быць толькі адно: перадача сядзібы ў рукі добрага гаспадары-прыватніка.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — План дзеянняў па перадачы сядзібы ў прыватныя рукі, падрыхтаваны нашым Міністэрствам сумесна з абласнымі выканкамамі і Міністэрствам спорту і турызму, прыносяць першыя вынікі: некалькі былых маёнткаў ужо знайшлі новых гаспадароў. Гэта і Краскі, і Лынтупы, цяпер вольны інвестар прыглядаецца да Альшыва...

Валянціна МАКАРАВА: — З 46 сядзібна-паркавых ансамбляў, уключаных у прапанаваны інвестарам пералік, 18 — менавіта з Міншчыны. Першы плён — ужо навідавоку. Скажам, у Суле, што на Стаўбцоўшчыне, нова ўласнік аднавіў рэшткі пабудовы, добраўпарадкаваў тэрыторыю, пабудоваў стайні... Мы вельмі шчыльна працавалі з ім, запрасілі спецыялістаў Абласнога краязнаўчага музея, якія дапамаглі сабраць патрэбную інфармацыю і падрыхтаваць экспазіцыю.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — І сапраўды, праца з прыватным уласнікам патрабуе асаблівай увагі органаў мясцовага кіравання. Бо новыя гаспадары мусяць уладнаваць усведамляць, на што яны ідуць, уздышыся за адраджэнне помніка спадчыны, ды ведаць свае правы і абавязкі. Літаральна днямі сустракаўся з патэнцыйнымі інвестарамі, якія маюць намер купіць сядзібу на Міншчыне. Па шчырасці, у мяне складалася ўражанне, быццам яны проста хочучы ўзяць зямлю, каб там пабудовацца, а пытанне адраджэння спадчыны хвалюе іх у апошнюю чаргу. Сядзібны дом, які захавалася ў руінах, можа змясціць не нашмат больш за 30 турыстаў, а яны прагнуць пабудоваць замест яго прынак на сто месцаў.

Цімох АКУДОВІЧ: — Сапраўды, Беларускі камітэт ICOMOS актыўна займаецца гэтай справай. Цяпер нам стала працаваць значна прасцей, бо дазвол уласніка на ўнясенне аб’екта ў Дзяржаўны спіс ужо не патрэбны. Натуральна, вельмі пажадана, каб гаспадар добраахвотна пагадзіўся на змену статусу сваёй маёмасці, але... Гэтае пытанне вырашае не ён, а менавіта Навукова-метадычная рада. А справа любога неабякавага чалавека — падрыхтаваць адпаведную дакументацыю і падаць яе ў Міністэрства культуры.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Такія прапановы разглядаюцца практычна на кожным пасяджэнні Рады, і амаль заўсёды выносіцца станоўчы вердыкт. Увогуле, дзякуючы планамернай палітыцы Міністэрства культуры дапаўненне Дзяржаўнага спіса цяпер адбываецца рэгулярна. Нават ёсць такі спецаб’яві план: штогод павялічваць яго, прынамсі, на 200 пазіцый. Іншая справа, што статус помніка яшчэ не вырашае ўсіх яго праблем...

Быць спецыялістам, а не “выконваць функцыі”

Валянціна МАКАРАВА: — Нам сёння вельмі складана з уласнікамі “змагання” (паверце, мне вельмі не хочацца ўжываць гэтае слова, але... часам яно ўсё ж да месца). Многія лічаць, што ў іх свая праўда, і на ўласным аб’екце яны могуць рабіць усё, што захочуць, не жадаючы нават слухаць спецыяліста па ахове спадчыны ні з раёна, ні нават з абласнога ўпраўлення. Тут, дарэчы, і ахоўная зона далёка не заўсёды выратоўвае становішча. Часам справа нават да суда даходзіць.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Назавіце мне хоць адзін прыклад, калі пакаранне было б адэкватнае здзейсненаму правапарушэнню. І такая адсутнасць нармальнай юрыдычнай ацэнкі спараджае ланцуговую рэакцыю: маўляў, калі можна іншым, дык чаму ж нельга мне?

Валянціна МАКАРАВА: — Сёння пытанні аховы спадчыны ў нашай вобласці вядуць пераважна спецыялісты з музеяў, а таксама з бібліятэк і цэнтраў культуры. Якую работу яны рэальна могуць зрабіць? Папулярызацыя, улік, заключэнне ахоўных абавязкаў...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Яшчэ ў 2007 годзе Міністэрствам культуры былі падрыхтаваны прапановы па функцыянальных абавязках

спецыялістаў па ахове спадчыны ў структурах мясцовых улад, дзе дакладна прапісана, як і чым яны павінны займацца. Гэта спецаб’явілыя службовыя інструкцыі — накітавалі тых, якія ёсць і ў мяне, і ўвогуле ў кожнага дзяржслужачага. Але ж яны не былі зацверджаны на ўзроўні райвыканкамаў.

Больш за тое: як паказала нядаўняя праверка Генпракуратуры, у многіх намеснікаў старшынь райвыканкамаў па сацыяльных пытаннях нават няма такой функцыі, як ахова спадчыны, не кажучы ўжо пра распрацоўку функцыянальных абавяз-

стварэння Дзяржаўнай інспекцыі па ахове спадчыны — відавочная. На сёння мы ўжо атрымалі водгук некаторых аблвыканкамаў у падтрымку гэтай ідэі. Дарэчы, цалкам новай яе і не называюць: Закон 1992-га прадугледжваў стварэнне такой Дзяржінспекцыі, але потым ад гэтай задумкі паступова пачалі адыходзіць.

Ілля СВІРЫН: — Цікава даведацца, ці існуюць падобныя інстытуцыі ў іншых краінах — скажам, у нашых суседзях...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Так, і амаль што ва ўсіх, прычым там яны сапраўды паспя-

каў для спецыялістаў. Хаця ў межах сваёй кампетэнцыі райвыканкам можа прыняць такое рашэнне і загадаць аддзела культуры давесці яго да пэўнага супрацоўніка, які ведаў бы свае канкрэтныя абавязкі. Перакананы, што гэта вырашыла б або нават прадухліла многія праблемы. Калі гэты спецыяліст прыедзе са сваімі пытаннямі, скажам, да дырэктара лягася, у яго будзе адпаведнае пасведчанне ад імя райвыканкама.

Ілля СВІРЫН: — Але праблема ў тым, што ахова спадчыны не з’яўляецца адзіным службовым абавязкам большасці тых спецыялістаў, якія адказваюць за гэтую справу ў раёнах...

Валянціна МАКАРАВА: — Так, у іх ёсць яшчэ і мноства іншых абавязкаў. Штат маленькага музея — чатыры адзінкі, з якіх толькі дзве — навуковыя супрацоўнікі. І яны павінны весці навуковую і экскурсійную работу, улік фондаў...

Ала СТАШКЕВІЧ: — Калі ахова спадчыны — толькі адна са службовых функцый таго або іншага супрацоўніка, яна ніколі не будзе асноўнай. Бо кожны музейны работнік або бібліятэкар разумее: з яго спытаць перадусім не за гэта, а менавіта за “першасцю” функцыю.

Ілля СВІРЫН: — Валянціна Іванавіча і сама з’яўляецца красамоўным прыкладам той сітуацыі, якая складалася з кадрамі ў рэгіёнах. Апрача ўсіх помнікаў спадчыны Мінскай вобласці (тут будзе нават залішне казаць, колькі там маштабных і праблемных аб’ектаў), яна курьеру таксама і ўсе музеі, усе ўстановы народнай творчасці... Таму да яе ўнікае шчырае пытанне: як вы спраўляецеся з такой “гаспадаркай”?

Валянціна МАКАРАВА: — Пра гэта лепей спытаць у таго ж Ігара Мяфодзевіча. Што да тэмы адэкватнасці пакарання... Як вы ведаеце, складанне пратаколаў аб парушэннях ускладнае, як правіла, на начальніка аддзела культуры. А той падпарадкоўваецца райвыканкаму...

Ілля СВІРЫН: — ...І таму наўрад ці будзе праяўляць смеласць у тым выпадку, калі да парушэнняў спрычыніліся мясцовыя ўлады, а такіх прыкладаў толькі сёння было агучана ўжо некалькі.

Валянціна МАКАРАВА: — Менавіта таму даўно наспела патрэба стварэння такога органа па ахове спадчыны, які быў бы незалежны ад муніцыпальных улад.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Падобныя захады ўжо робяцца. Сапраўды, неабходнасць

хова працуюць. У прыватнасці, у Літоўскай Рэспубліцы, дзе створаны Дэпартамент культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры, у складзе якога — каля ста чалавек, не лічачы спецыялістаў у мясцовых самакіраваннях. Для параўнання: у нашым упраўленні толькі 12 чалавек непасрэдна займаюцца пытаннямі аховы спадчыны.

Ала СТАШКЕВІЧ: — Мяркую, тут неабходна вырашыць дзве праблемы: гэта прафесіяналізацыя кадраў у сферы аховы спадчыны і надзяленне іх адпаведнымі паўнамоцтвамі.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — У адным з раёнаў функцыі спецыяліста па ахове спадчыны выконвае па сумяшчальніцтве нават не супрацоўнік музея, а спецыяліст гаспадарчай групы аддзела культуры...

Анатоль БУТЭВІЧ: — І гэта — у Магілёўскай вобласці, дзе увогуле менш за ўсё спецыялістаў, якія прафесійна працуюць на гэтай ніве.

Ала СТАШКЕВІЧ: — Думаю, тут трэба весці гаворку пра прафесійныя стандарты. Калі б быў вызначаны іх набор для спецыялістаў па ахове спадчыны, тады гэтую функцыю не надавалі б тым, хто не падрыхтаваны да яе выканання. Мяркую, варта падумаць і пра сертыфікацыю гэтай дзейнасці.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Дазвольце пытанне: а ці знайшлося б тады, каму наогул надаць гэтую функцыю? Бо адкуль у рэгіёнах моцць узяцца кваліфікаваныя кадры?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — На базе Інстытута культуры Беларусі мы штогод праводзім курсы павышэння кваліфікацыі для 25 чалавек. Сапраўды, прафесіяналізацыя сферы аховы спадчыны паспрыяе вырашэнню многіх праблем, пра якія мы гаворым. Але... Будзем рэалістамі: спецыялістаў, якія займаліся б толькі гэтай справай, у большасці раёнаў сёння няма.

Ілля СВІРЫН: — Затое ёсць тыя, хто “выконвае функцыі”...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — На маю думку, дастаткова, каб гэты чалавек займаўся справай аховы спадчыны хаця б адзін дзень на тыдзень або... нават паўдня. Але многія, нібыта прызначаныя спецыялісты па ахове спадчыны, нават не ведаюць дзе ў іх знаходзіцца тыя аб’екты, якія яны павінны ахоўваць. Прынамсі, мне такіх “спецыялістаў” сустракаць даводзілася.

Ала СТАШКЕВІЧ: — Аднак калі ў спецыялістаў не будзе рэальных паўнамоцтваў, у іх не будзе і матывацыі выконваць свае

абавязкі якасна. Часта чалавек б'еца я рыба аб лёд, не можа вырашыць праблему. Валянціна Іванаўна мае рацыю, сцвярджаючы, што вялікіх паўнамоцтваў спецыялісты па ахове спадчыны з рэгіёнаў не маюць.

“Сталярка” кідае выклік

Анатоль БУТЭВІЧ: — Якім бы ні быў дасведчаны спецыяліст па ахове спадчыны, калі ў яго не будзе паразумення з мясцовымі ўладамі, ён нічога не зробіць. Возьмем нават наш Мінск — тыя ж вокны ў дамах па праспекце Незалежнасці, чые рамы маюць розныя колеры і памеры. І пры гэтым на кожным доме вісіць шыльда са словамі “ахоўваецца” і “караецца”. Але хто ахоўвае і каго пакаралі?

Валянціна МАКАРАВА: — Спецыяліст па ахове спадчыны не можа вырашыць многія складаныя пытанні. Таму шмат спадзеваў у гэтай сферы трэба ўскладаць і на навуковага кіраўніка. Прычым ягонае работа павінна быць годна аглячана, гэтыя затраты неабходна ўключаць у праект.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Каб мы не дыскутавалі дарэмна, я магу адкрыць артыкул 41 Закону аб ахове спадчыны, дзе першым пунктам пазначана, што пры выкананні работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях абавязкова прызначаецца навуковы кіраўнік.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Выдатны прыклад! Дай бог, каб такіх было больш!

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — На жаль, магу прывесці і іншыя прыклады. У Ракаўскім касцёле замена “сталяркі” пачалася без усялякіх узгадненняў. Больш за тое: парафія звярнулася ў Міністэрства культуры і атрымала там вычарпальныя тлумачэнні, але... Цяпер сумесна з мясцовымі ўладамі мусім знайсці спосаб паўздзейнічаць на ўласніка.

Або такі выпадак: у тым самым Нясвіжы дах будынка, што стаіць проста насупраць радушы, вырашылі зрабіць з металадахоўкі. І ўзгадняць гэтыя “інавацыі” да нас прыехалі не тады, калі адбываліся праектныя работы і ўласнік мог адкараціраваць і матэрыял, і характар пабудовы, а тады, калі праект ужо быў зроблены ды, як потым высветлілася, нават матэрыял закуплены.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Пэўны час мне давалося адпрацаваць Генеральным консулам Рэспублікі Беларусь у Гданьску, і я сам меў магчымасць пераканацца, што ў нашых суседзяў без дазволу органаў па ахове спадчыны ўласнік нават цвік не можа ўбіць, не кажучы ўжо пра замену вокнаў або даху...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Сапраўды, у Польшчы даўно адпрацавана сістэма аховы спадчыны, і без дазволу “консэрватора мейскаго” ніхто не адважыцца весці на аб'екце ра-

Ала СТАШКЕВІЧ: — Мы закранулі дзве праблемы — інфармаванасці і выхавання. Мне здаецца, што на Беларусі яны распрацаваны недастаткова. Па-першае, павінна быць нейкая стратэгія інфармавання пра спадчыну і яе значэнне для грамадства ў якасці нацыянальнага і сацыяльнага ідэнтыфікатара. Калі браць агулам, сёння для СМІ гэтая тэма — непрыярытэтная. Іншае пытанне — выхаваўчае. І калі ўстановы культуры — тыя ж музеі або бібліятэкі — свой унёсак робяць, дык для ўстаноў адукацыі гэта абсалютна правальная тэма. Колькі ўжо праводзілася “круглых сталоў” на тэму захавання нематэрыяльнай спадчыны. І тым не менш, этнашколы перасталі існаваць. Хаця менавіта школа тут адыгрывае вельмі істотную ролю — у гарадах сям'я вельмі глабалізаваная.

Дарэчы, карысным для нас быў і досвед суседняй Літвы, дзе існуюць народныя ўніверсітэты, праходзяць агульнанацыянальныя дыскусіі па актуальных пытаннях. А ў нас людзі прывычаліся “звальваць” усё на Міністэрства культуры або іншыя дзяржаўныя арганізацыі, не разумеючы, што мы самі вінаваты праз сваю недасведчанасць, праз тое, што мала працуем на ўзроўні і выхавання, і адукацыі.

Цімох АКУДОВІЧ: — Я таксама лічу важным падзяляць гэтыя два аспекты —

цыі з тым жа Міністэрствам культуры, чым магчымасці працаваць поруч з дзяржаўнымі органамі над увасабленнем канкрэтных — і рэальных! — праектаў...

Ала СТАШКЕВІЧ: — Але ж ёсць і іншыя прыклады: той жа небезвядомы фонд “Любчанскі замак”, які не толькі займаецца рэстаўрацыяй помніка спадчыны, але і робіць неацэнны ўнёсак у выхаванне беларускай моладзі праз яе ўключэнне ў валанцёрскі рух.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Фонд “Любчанскі замак” працуе настолькі актыўна, што яго арганізатару часам трэба літаральна за рукі трымаць, каб яны чаго лішняга не зрабілі. Амаль завершана рэстаўрацыя кутняй вежы, ужо ідуць работы па надбрамнай... Неўзабаве трэба будзе правесці дыскусію на тэму таго, якім павінна быць завяршэнне.

Але ёсць і такія фонды, якія, нібыта, існуюць, а вынікаюць асабліва і няма. Натуральна, постых у гэтай справе залежыць ад умення знайсці рэсурсы для ажыццяўлення сваіх задум. Бо іначай усё застаецца на ўзроўні добрых намераў і цікавых размоў. У лепшым выпадку — паўстаюць ідэальныя праекты, якія не маюць канкрэтных шляхоў рэалізацыі.

Цімох АКУДОВІЧ: — Мы часта згадваем пра Любчу або Крэва, але такіх іні-

цыі — ну дык падганіце ім трактар, каб было як вывезці смецце! У чым тут пытанне!?

Валянціна МАКАРАВА: — Органы ўлады і грамадскія арганізацыі часам рушаць нібы паралельна. А паралельныя прамыя, як вядома, не перасякаюцца. Таму і праблема з трактарам. Трэба разумець адно аднаго, і тады будзе прагрэс.

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — У якасці прыкладу згадаю той самы “Любчанскі замак”. Вельмі рады, што Навагрудскі райвыканкам усё больш паварочваецца тварам да гэтага фонду. І, між іншым, частка жыхароў раёна паедзе туды працаваць на сёлетні Рэспубліканскі суботнік. Дарэчы, нядаўна там пабываў і Павел Латушка, які засведчыў усебаковую падтрымку Міністэрства культуры гэтай ініцыятыве. Таму глабальных і неперарадных непаразумеў паміж грамадскімі арганізацыямі і дзяржаўнымі структурамі я не заўважаю.

Іншая справа, што дзейнасць валанцёраў таго ж “Любчанскага замка” часам выклікае ў прафесіяналаў пэўныя пытанні. Тым больш, сам гэты аб'ект трэба называць не замкам, а, хутчэй, сядзіба-замковым комплексам: на невялікай тэрыторыі там спляліся розныя гістарычныя пласты. І гэтую яго спецыфіку, на мой погляд, неабходна ўлічваць.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Зрэшты, і завяршэнне адной з вежаў Нясвіжскай рэзідэнцыі таксама апынулася пад агнём крытыкі і, паводле рашэння Навукова-метадычнай рады, яе, вежу, належыць замяніць. Адно што — за грошы, сабраныя грамадскасцю, бо дзяржаўныя сродкі на гэтыя работы ўжо былі затрачаны. Але затое, сабраўшы каля 250 мільёнаў рублёў, мы здолеем вярнуць у Радзівілаўскую рэзідэнцыю той гадзіннік, які заўсёды там быў.

Ілля СВІРЫН: — Ігар Мяфодзьевіч, наколькі мне вядома, ужо выказаў гатоўнасць выкласці на гэтую справу несімвалічную суму з уласнай кішэнкі...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Лічу, што кожны грамадзянін мусіць спрычыніцца да справы захавання спадчыны — без залежнасці ад таго, ці ўваходзіць гэта ў кола яго непасрэдных службовых абавязкаў.

Падсумоўваючы нашу сустрэчу, хачу нагадаць вядомую аксіёму: закон павінен быць абавязковым для ўсіх. У якасці прыкладу можна прывесці правілы дарожнага руху: паспрабуйце патлумачыць інспектару ДАІ, што перавысілі хуткасць, бо спяшаліся на важную сустрэчу... Тое ж самае — і правілы пажарнай бяспекі: паспрабуйце іх парушыць — адразу атрымаецца і штраф, і прадпісанні. Дыскусіі з інспектарам МНС у вас, напэўна, не атрымаецца... І мы разумеем, што гэтыя правілы — строгія, але патрэбныя, бо ад іх наўпрост залежыць наша жыццё.

А зберажэнне нацыянальнага набытку — гэта грунт развіцця дзяржавы і грамадства, сведчанне таго, што беларусы з'явіліся на сусветнай карце не ўчора, што ў нас ёсць шматвяковая гісторыя і магутныя традыцыі. Ды, на жаль, не ўсе сучаснікі сёння ўсведамляюць, што не толькі хлебом надзённым жыве чалавек.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Не будзем абьякавымі! Я ўсё скажаў...

Замест P.S.

Цімох АКУДОВІЧ: — Зусім забыўся нагадаць, што сёлетні Міжнародны дзень аховы помнікаў і памятных мясцін прывесчаны тэме “Культурная спадчына і вада”. Гэта своеасаблівая традыцыя ICOMOS: прыкладам, у адзін з мінулых гадоў лейтматывам былі індустрыяльныя помнікі... Для нас тэма вады, на першы погляд, можа падацца трохі дзіўнай. Хаця, калі згадаць, усе беларускія помнікі спадчыны так ці інакш звязаны з вадой...

Ілля СВІРЫН: — Гэта і замкі з абарончымі ровамі, і сядзібы, дзе колісь былі складаныя сістэмы ставаў...

Ала СТАШКЕВІЧ: — І, натуральна, помнікі народнай культуры, дзе з вадой звязана мноства абрадаў...

Цімох АКУДОВІЧ: — Вядома, варта згадаць яшчэ і каналы, якія ў свой час злучалі Чорнае мора з Балтыйскім...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Адным словам, павяць нашай спадчыны з гэтай стыхіяй — відавочная...

Анатоль БУТЭВІЧ: — Галоўнае, каб тое, што мы тут нагаварылі, не было вадою...

СА... "СТЫХІЯЙ"

Цімох Акудовіч.

Анатоль БУТЭВІЧ: — А замена вокнаў лічыцца выкананнем работ?

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Натуральна. На маю думку, “рэспт” вырашэння праблемы выглядае такім чынам. Перш-наперш і ўласнікі кватэр па праспекце, і органы мясцовага кіравання, і ЖРЭУ павінны памятаць пра тое, што любыя работы на помніку архітэктуры патрабуюць узгаднення. Натуральна, няма ніякай патрэбы прымушаць кожнага з жыхароў дома асабіста звяртацца ў Міністэрства культуры, каб замяніць у сваёй кватэры раму. ЖРЭУ з удзелам навуковага кіраўніка павінна выпрацаваць уніфікаваны тып той самай “сталяркі”, які не псаваў бы аблічча будынка. І чалавек, які робіць рамонт, можа звярнуцца і атрымаць адпаведны ўзор...

Анатоль БУТЭВІЧ: — Добрая схема! Але ж нават у Мінску мы не можам дамагчыся парадку, не кажучы ўжо пра рэгіёны...

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Я вымалёўваю ідэал — як яно павінна быць. Паўстае пытанне: а чаму ж усё адбываецца іначай? Ці не таму, што ў спецыялістаў па ахове спадчыны няма сваіх службовых абавязкаў, зацверджаных рашэннямі райвыканкамаў? Што да рэгіёнаў... Акурат цяпер у каталіцкай святыні Беларусі — Будслаўскім касцёле — адбываецца замена “сталяркі”. Трэба аддаць належнае і ксяндзу-пробашчу, і аблвыканкаму, які фінансуе работы:

да гэтага пытання абодва бакі паставіліся вельмі сур'ёзна. І я спадзяюся, што да чарговага ліпенскага фесту Маці Божай Будслаўскай першапачатковая памылка — калі прымяняліся пластыкавыя рамы — будзе выпраўлена. Тым больш, добрыя майстры, здатныя вырабіць акурат тое, што патрэбна, знайшліся непасрэдна ў Мінскай уладзе.

Валянціна Макарава.

боты. Перакананы, што выхаванне законапалухмянасці ў гэтай сферы магчымае і на Беларусі. Ізноў жа, уплываць на ўласнікаў помнікаў спадчыны — каб тыя ведалі свае паўнамоцтвы і загады прагнавалі свае дзеянні, — ці не першая задача спецыялістаў па ахове спадчыны на месцах.

Калі перасякуцца паралельныя прамыя?

Анатоль БУТЭВІЧ: — Вельмі добра, што праблему захавання гістарычных ландшафтаў разумеюць на высокім узроўні: і Міністэрства культуры краіны, і Навукова-метадычная рада пагадзіліся з тым, што праекты будаўніцтва на тэрыторыі помнікаў, якія не маюць ахоўнай зоны, нават не будуць разглядацца. Але ж на побытавым узроўні мы, беларусы, яшчэ настолькі далёкія ад усведамлення гэтай праблемы... Няўжо нашых сучаснікаў не турбуе, што яны пакінуць сваім дзецям?

І толькі прыгожымі словамі тут не абыйсціся. Дзеці не будуць чытаць гэты наш “круглы стол” — яны ўвогуле не чытаюць газет. Але яны бачаць тое, што робяць іхнія бацькі або суседзі, якія не саромеюцца часам пабудоваць на тэрыторыі гістарычнага помніка куратнік, як гэта зусім нядаўна адбылося ў Жамыслаўлі.

Многія сёння звяртаюць увагу перадусім на эканамічны патэнцыял помнікаў спадчыны, а не на выхаваўчую іх ролю. І такім людзям я кажу: ведаецца, гэтыя замкі ды палацы ўжо сталі “пенсіянерамі”, яны ладны час адслужылі нашым продкам і таму заробілі на “пенсію”. Таму іх галоўная функцыя — усё ж у іншым: каб людзі, якія жывуць і будуць жыць на гэтай зямлі, маглі ёю ганарыцца.

Ілля Свірын.

інфармаванне грамадскасці і выхаванне адказнасці. Адна справа — даводзіць людзям, што наша краіна мае багатую спадчыну, а зусім іншая — выхаванне чалавека такім чынам, каб ён не праходзіў міма, калі бачыць, што, на яго думку, хай сабе і не прафесіянала, нешта адбываецца не так.

Згадаю нядаўні прыклад. У снежні мінулага года нам у ICOMOS патэлефанавалі жыхар Слоніма і паведамілі, што ў Альберцінскім парку рабочыя пілююць дрэвы. Мы звярнуліся ў Міністэрства культуры. Літаральна на наступны дзень было зроблена адпаведнае прадпісанне, і парушэнне заканадаўства ўдалося спыніць. Здавалася б, чалавек проста міма праходзіў, але глэн — відавочны.

І такія выпадкі павінны быць зусім не адзінакавымі. Сапраўды, Дзяржаўная інспекцыя — гэта вельмі важная справа, але без чыннага грамадскага удзелу забяспечыць контроль на ўсіх аб'ектах не атрымаецца.

Частка падобных званкоў можа вынікаць з таго, што чалавек не зусім правільна разабраўся ў той або іншай сітуацыі, але... У кожным разе, іх павінна быць больш. Трэба выхоўваць у людзях усведамленне таго, што яны таксама нясуць пэўную адказнасць за зберажэнне помніка, які знаходзіцца непдалёк ад іх дома. І самае галоўнае — людзі мусяць ведаць, куды можна патэлефанаваць і з кім падзяліцца сваёй занепакоенасцю.

Ілля СВІРЫН: — Міністр культуры краіны Павел Латушка неаднойчы падкрэсліваў важнасць ролі грамадскіх арганізацый у сферы аховы спадчыны. Аднак, чытаючы публікацыі на гэтую тэму ў Інтэрнэце, часам прыходзіш да высновы, быццам некаторыя з такіх ругліцаў больш сільныя шукаць нагоды для канфранта-

цыяты, насамрэч, трохі больш. Скажам, у Юравічы кожны год выкладчыкі прывозяць студэнтаў на валанцёрскія прыборкі, у Навагрудку каталіцкія могілкі прыбіралі, ва Усялюбе...

Ілля СВІРЫН: — Спіс, калі па шчырасці, усё адно неўнушальны. І мяне вельмі здзіўляе тое, што валанцёрскі рух развіты пераважна ў сталіцы або іншых буйных гарадах. Добраахвотнікі едуць за многія кіламетры, каб прыкласці свае рукі да захавання спадчыны, а што ж “мясцовая” моладзь? За ўсё свае камандзіроўкі я толькі аднойчы чуў слова “валанцёры” прымяняльна да жыхароў райцэнтра. Хаця, здавалася б, у кожным раёне існуюць маладзёжныя грамадскія арганізацыі, якія могуць паслужыць каталізатарам валанцёрскага руху...

Ала СТАШКЕВІЧ: — Ізноў жа, аспект інфармавання... Днямі ў мяне была размова з заснавальнікамі інтэрнэт-форуму беларускіх майстроў-рамеснікаў, і ад іх прагучала пытанне: а дзе можна даведацца пра валанцёрскія ініцыятывы? Маўляў, у нас ёсць цэлая каманда, якая гатова спрычыніцца да добрай справы, але не ведаем, як гэта зрабіць, бо не можам знайсці інфармацыю. Цяперашняй моладзі не бракуе энергіі, валанцёрскі рух сярод яе мае пэўную папулярнасць, і трэба скіраваць гэтую энергію ў станоўчае рэчышча.

Цімох АКУДОВІЧ: — Летася мы правялі дзве сустрэчы валанцёрскіх ініцыятыў: увесну — каб людзі распаўялі пра свае задумы, і увосень — каб падвесці вынікі. Мы стварылі на базе папулярнага інтэрнэт-парталу адмысловы блог і хочам да канца вясны аб'яднаць у адзіны спіс усё ініцыятывы валанцёрскіх работ, якія ўлетку будуць праводзіцца на тэрыторыі Беларусі, каб людзі маглі выбіраць тое месца, якое ім больш даспадобы. Тым больш, валанцёрства — гэта і праца, і выхаванне, і, з іншага боку, цікавы адпачынак.

Анатоль БУТЭВІЧ: — Але ж трэба рабіць валанцёрскі рух прафесійным!

Ігар ЧАРНЯЎСКИ: — Прыбраць смецце з тэрыторыі сядзібы могуць не толькі прафесіяналы. Іншая справа — падтрымка мясцовых улад. Прывяду такі прыклад. У Каралінове, што ў Пастаўскім раёне, ёсць сядзіба вядомага мастака Альфрэда Ромера, якая сёння стаіць закінутая. І вось, паехалі туды валанцёры ажно з Мінска, каб навесці там парадак. Але ж тут узнікла праблема іх стасункаў з мясцовымі ўладамі. Здавалася б, тыя павінны толькі спрыяць такім ініцыятывам. Прыехалі валанцё-

Закон Рэспублікі Беларусь “Аб аўтарскім праве і сумежных правах” дзейнічае на тэрыторыі нашай краіны з 1996 года. З таго часу ў яго ўносіліся пэўныя змяненні і дапаўненні. Але, скажам, у тым жа тэатральным асяроддзі і да гэтай пары з цяжкасцю можна знайсці таго, хто ў дадзенай прававой плыні пачуваў бы сябе як рыба ў вадзе. СМІ перыядычна распавядаюць пра сітуацыі, звязаныя з парушэннем аўтарскага права на выкарыстанне пэўных твораў у рэпертуары тых або іншых калектываў. Тэатры ж працягваюць самастойна, метадам спроб і памылак, шукаць алгарытм узаемадзеяння з драматургамі. Дык дзе схаваны той камень спатыкнення, аб які другое дзесяцігоддзе запар “ламаюць копіі” айчынныя тэатральна-відовішчныя арганізацыі?

Пошукі аўтараў у прававым полі

Хто першым павінен сказаць:

Падкажы мне адрас, Інтэрнэт

Наўрад ці хто возьмецца аспрэчваць тэзіс аб тым, што маёмасныя і немаёмасныя правы аўтараў павінны быць абаронены. Прынамсі, у паўна-вартасным забеспячэнні аўтарскага права зацікаўлены тэатры, бо ад канкрэтных крокаў у гэтым кірунку залежыць, ці прапануе ім наступным разам свае ідэі сцэнаграф і мастак па касцюмах, ці дазволіць выкарыстоўваць арыгінальную музыку запатрабаваны кампазітар, ці прынясе да іх новую п’есу драматург.

Тэатральна-відовішчныя арганізацыі кіруюцца пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 452, дзе вызначана: карыстальнік (у нашым выпадку — тэатр) абавязаны заключыць дагавор з аўтарам. Аднак на практыцы справа вельмі часта заходзіць у тупік у той момант, калі пачынаецца пошук праваўладальніка ці яго правапераемніка.

Зусім свежы прыклад “на тэму” — у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М.Горкага. Тут пэўны час імкнуцца атрымаць дазвол на пастаноўку п’есы вядомага амерыканскага драматурга Джэймса Голдмэна.

— Не перакажыце, колькі было зроблена захадаў, каб знайсці правапераемнікаў аўтара! — распавяла “К” загадчык літаратурна-драматычнай часткі тэатра Таццяна Ягорава — Я шукала ў Інтэрнэце, падымала асабістыя кантакты, дзень за днём вяла тэлефонныя перамовы з Амерыкай, вывучала дасланыя дакументы, якія былі, адпаведна, на англійскай мове, складала аўтарскі дагавор, упарадкавала фінансавыя пытанні з аўтарскімі адлічэннямі... Але ж я не юрыст, не бухгалтар, не перакладчык, у рэшце рэшт. Возьмець суседзяў: там гэтай далікатнай справай займаюцца спецыялісты Расійскага аўтарскага таварыства. Да каго ж звяртацца нам?..

Зрэшты, усе беларускія тэатры маюць дагавор на права карыстання творами з Нацыянальным цэнтрам інтэлектуальнай уласнасці. Менавіта з гэтай прычыны ў падобных сітуацыях яны першапачаткова звяртаюцца ў НЦІУ.

— Прынцыпова памылковае разуменне сітуацыі сфарміравана з-за практыкі, што існавала за савецкім ча-

дапамагчы, то тэатр павінен самастойна знайсці аўтара і атрымаць фінансавыя ўмовы выкарыстання яго твора.

Не маладзей за 50

Сітуацыя — зразумелая. Але хто ў тэатры павінен займацца тымі самымі пошукамі і складаннем дагавора? Аўтар гэтых радкоў таксама некалі працаваў загадчыкам літаратурна-драматычнай часткі аднаго са сталічных тэатраў, таму дакладна ведае, што ў працоўных аб’явах загіта не значыцца праца па пошуку праваўладальнікаў, правядзенне

мо па сабе не дае магчымасці пера-сылаць драматургам зацверджаны аўтарскія ганарары. Ёсць і іншыя фінансавыя складанасці. Прынамсі, адпаведна нацыянальнаму заканадаўству, тэатр не мае права пералічваць за мяжу валютны аванс, што выклікае неразуменне ў іншамоўных аўтараў.

У гэтай сувязі Аляксей Бічурын са смуткам зазначае, што на практыцы адбылася падмена паняццяў, калі НЦІУ разглядаецца тэатрамі як свайго роду агенцтва па аказанні фінансавых паслуг, бо самастойныя адлічэнні ў іншую краіну па аўтарскім дагаворы адрозніваюць пытанні з ускладненнем падаткаабкладання:

— Бывае, тэатр дамовіўся з замежным драматургам на пастаноўку, ды ў дагаворы ўказаў, што адлічэнні будуць праводзіцца праз НЦІУ. Але зразумейце, для гэтага мы таксама павінны заключыць дагавор з аўтарам, што, у сваю чаргу, прыводзіць, сярод іншага, да змяншэння агаворанай сумы аўтарскіх адлічэнняў на сукупную стаўку падаткаў і камісійны працэнт НЦІУ. У выніку аўтар можа паскардзіцца, што атрымаў не тое, на што падпісаўся. Калі плануецца весці фінансавыя разлікі праз НЦІУ, то і дагавор з праваўладальнікам неабходна адрозніваць з аўтарам.

Не забыцца на літаратурныя вытокі

Заблытаная сітуацыя з урэгуляваннем аўтарскіх правоў падштурхоўвае тэатры да ненаўмыснага парушэння заканадаўства. Прыкладам, у Мінскім абласным драматычным тэатры ў Маладзечне “апякліся” на п’есе знакамітага айчыннага драматурга Кандрата Крапівы. Пасля прэм’еры высветлілася, што права на пастаноўку не было ўзгоднена са спадчынніцай класіка. “Каб не трапіць у падобную сітуацыю, вельмі хацелася б ведаць, у каго можна атрымаць дакладную інфармацыю і, ці атрымана згода праваўладальніка”, — зазначае загадчык літаратурнай часткі ўстановы Аляксандр Пыцько.

Аляксей Бічурын упэўнены, што танчыць патрэбна ад печы, якой у дадзеным выпадку выступае тэатр. У выніку канфліктнай сітуацыі адказнасць будзе несці не рэжысёр, загіт або іншая асоба, а менавіта тэатр як карыстальнік. Ён жа атрымлівае прыбытак ад карыстання аб’ектам аўтарскіх правоў.

— Таму, атрымліваючы інфармацыю аб творчай задуме рэжысёра, тэатр адрозніваецца ад аўтараў, якія ў НЦІУ, ці можа ён урэгуляваць “аўтарскае пытанне”. Цягам трох месяцаў мы робім усе магчымыя захады для ўстаноўкі кантактаў з аўтарам, калі ён не адзін з тых, хто ўжо перадаў свае правы ў калектывнае кіраванне. Але нават адсутнасць адказу неабходна трактаваць адназначна: як адсутнасць дазволу на выкарыстанне твора, — падкрэслівае карыстальнік Цэнтра.

Рыначны механізм ужо ўвайшоў у сферу інтэлектуальнай уласнасці, аднак, на думку суразмоўцы, у тэатральным асяроддзі воз ставіцца наперадзе каня: заказваюцца сцэнаграфія і касцюмы, ідуць рэпетыцыі, і толькі потым пачынаюцца пошукі праваўладальніка. У гэтай сувязі суразмоўца ўгадаў сітуацыю з папулярным камедыёграфам Рэем Куні: НЦІУ давалося ісці на перамовы з прадстаўнікамі драматурга ўжо пасля таго, як спектакль па яго п’есах з’явіліся на падмостках многіх беларускіх тэатраў.

Дарэчы, Аляксей Бічурын зазначае, што рацыянальнае падыход да вытворчага працэсу дапамагае вырашыць і тонкія моманты, звязаныя з велічыняй аўтарскіх адлічэнняў, бо з заўлежным постфактум цэннікам мала што зробіш, а вось у працэсе папярэдніх дамоў можна прыйсці да ўзаемавыгадных умоў.

Звязаныя адной мэтай

Па словах навуковага супрацоўніка аддзялення даследаванняў у сферы эканамічнага развіцця і экан-

логіі Інстытута прававых даследаванняў Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь Юлія Фёдаравая, дзеючы Закон “Аб аўтарскім праве і сумежных правах” прадугледжвае вельмі дакладныя, адпаведныя нормам сусветнай практыкі, механізмы афармлення зносінаў.

Сёння ж у Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь чакае другога чытання новага Закону “Аб аўтарскім праве і сумежных правах”. Сярод новаўвядзенняў значацца палажэнні аб дагаворы ўступкі выключнага права, які сёння названы ў заканадаўстве, але практычна не ўрэгуляваны, ліцэнзійным дагаворы, дагаворы аб стварэнні і выкарыстанні аб’екта аўтарскага права ці сумежных правоў, што дазволіць пры заказе твора вызначыцца з прыналежнасцю правоў на яго. У праекце Закону застанецца і аўтарскі дагавор, але прадугледжваецца магчымасць яго заключэння на бязвыплатнай аснове. Значацца ў праекце Закону і падрабязныя палажэнні аб калектывным кіраванні маёмаснымі правамі аўтараў і іншых праваўладальнікаў.

— Але не трэба чакаць ад гэтых новаўвядзенняў радыкальных змен, — падкрэслівае Юлія Фёдарова. — У лютым выпадку, праект Закону зыходзіць з таго, што аўтар стаіць у цэнтры адносін у сферы аўтарскага права. Між іншым, падобны падыход — сусветная практыка. Заканадаўства накіравана перш за ўсё на тое, каб стымуляваць творчы да стварэння новых добрых, якасных работ...

Юлія Фёдарова сама некалі працавала ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, таму сітуацыю з урэгуляваннем аўтарскіх правоў ведае, як кажуць, знутры. “Маё суб’ектыўнае меркаванне, што ў ідэале нацыянальная сістэма калектывнага кіравання маёмаснымі правамі аўтараў і іншых праваўладальнікаў павінна быць больш комплекснай: тут неабходна дапамога тэатрам і ў пошуку праваўладальніка, і ва ўзгадненні спосабаў выкарыстання гэтых твораў, і, у рэшце рэшт, у абароне правоў аўтараў і іншых правапераемнікаў, калі адкрываецца факт парушэння...”

Як высветлілася ў ходзе ўласнага журналісцкага даследавання, пакуль не існуе арганізацыі, якая дапамагла б вырашыць усе гэтыя пытанні. Сёння ў тэатраў ёсць некалькі варыянтаў вырашэння пытанняў у сферы аўтарскага права. Па-першае — дзейнічаць праз НЦІУ, у пэўнай сітуацыі прадастаўляючы ім кантакты, праз якія можна выйсці на неабходнага аўтара. Па-другое — самастойна займацца пошукам праваўладальнікаў і правапераемнікаў, ствараючы для гэтай працы ў тэатры ўсе неабходныя ўмовы — аж да ўвядзення новай пасады ў штатны расклад, накіравання супрацоўнікаў на адпаведныя курсы павышэння кваліфікацыі... Па-трэцяе — дабівацца стварэння неабходнага “пошукавага” аддзела ў НЦІУ, па аналогіі з адпаведнай структурай у тым жа Расійскім аўтарскім таварыстве, або асобнай арганізацыі, што будзе спецыялізавацца на вырашэнні гэтых канкрэтных праблем.

Зразумела, кожны з названых пунктаў мае шмат плюсаў і мінусаў, а многія варыянты дзейнасці ўпіраюцца ў фінансавы падмурк справы. Але відэавочна галоўнае: каб выйсці з тупіка і знайсці сталы алгарытм узаемадзеяння з айчыннымі і замежнымі драматургамі, тэатрам было б няблага аб’яднацца. Толькі разам, намаганнямі ўсіх практыкаў у сферы дзейнасці дадзенага пытання, магчыма вынайсці той шлях, які дапаможа дасканала выконваць нацыянальнае заканадаўства ў галіне аўтарскага права і сумежных правоў. І больш не “апякацца” на адных і тых жа пытаннях.

Настага ПАНКРАТАВА

“Аў!”?

сам. Канешне, мы гатовы дапамагчы нашым тэатрам, але — у межах сваіх паўнамоцтваў. Калі працес — у аб’ёме правоў, у адносінах да якіх вядзецца калектывнае кіраванне, — праясніў сітуацыю кіраўнік Цэнтра па калектывным кіраванні маёмаснымі правамі НЦІУ Аляксей Бічурын. — Мы можам ажыццявіць пасрэдніцкія функцыі паміж тэатрам і драматургам у выпадку, калі гэты аўтар у свой час заключыць з НЦІУ адпаведны дагавор. Цяпер мы імкнёмся давесці тэатральнай грамадзе: Цэнтр дзейнічае ў інтарэсах аўтараў, а не карыстальнікаў...

Па словах Аляксея Бічурына, апырэры абсалютная большасць айчынных аўтараў ахоплены сістэмай калектывнага кіравання правамі, праблемы ж, у асноўным, датычацца ўзаемадзеяння з замежнікамі. Але ў апошнім выпадку Нацыянальны цэнтр інтэлектуальнай уласнасці не заўсёды мае магчымасць адшукаць аўтара твора, у якім зацікаўлены тэатр, ці праканаць замежнага аўтара аддаць свае правы ў калектывнае кіраванне. Як запэўніў суразмоўца карэспандэнта “К”, арганізацыя кіравання маёмаснымі правамі — усяго адна з магчымых крыніц інфармацыі. Калі НЦІУ не здолеў

перамоў з агентамі драматургаў, складанне аўтарскага дагавора. Зрэшты, ці можа несці такую адказнасць чалавек, які не мае адпаведнай юрыдычнай адказнасці, не валодае замежнай мовай на ўзроўні заканадаўчай тэрміналогіі? Між іншым, дакумент — не выключана! — мае нямаюць падводных камяняў... Ужо не кажу пра тое, што тэлефонныя перамовы, у залежнасці ад часовага пояса краіны, дзе знаходзіцца суразмоўца, могуць пачынацца пасярод ночы...

Карацей, з кожным новым драматургам, чыя п’еса зайўлена ў плане, той круг давадзецца праходзіць наогул. У гэтым спецыфіка тэатральнай дзейнасці: у кожным канкрэтным выпадку для пэўнага тэатра драматург і іншы аўтары пастаноўкі маюць права вылучаць асобныя патрабаванні (падкрэслім: у іншых сферах калектывнага кіравання дзейнічаюць стандартызаваныя стаўкі і ўмовы выкарыстання аўтарскіх правоў).

Пагадзіцеся, наяўны механізм рэгулявання маёмасных правоў даволі складаны для непідрыхтаванага чалавека. Падобны супярэчнасці могуць прывесці да таго, што тэатралы пачнуць адмаўляцца ад інсцэніроўкі твораў тых аўтараў, якія яшчэ жывыя, ці тых, пасля чыёй смерці яшчэ не прайшло 50 гадоў. Але каму карысная падобная адмова ад сучаснай драматургіі?

Далікатнасць фінансавай рэпрызы

Для многіх тэатраў яшчэ адной перашкодай на шляху паўнавартаснай працы з замежнымі аўтарамі стала адсутнасць валютнага разліку, што са-

Фантастыка млыноў

Якой была “ідэальная сувязь”?

Работы Віктара Нямцова.
◀ “Вятрак-шатроўка ў в. Тур’я (Краснапольскі раён)”.
▶ “Вадзяны млын у в. Маркава (Дзяржынскі раён)”.
“Плывучы млын старадаўняга Менеска”.

Гэты год для вядомага мастака і педагога Віктара Нямцова — юбілейны: у верасні мы будзем віншаваць яго з 70-годдзем. З іх роўна палову ён аддаў творчасці. Яго настаўнікамі ў Мінскім мастацкім вучылішчы і Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуце былі такія выдатныя майстры, як Л.Шчамялёў, М.Залозны, Г.Вашчанка. А пачынаў ён як манументаліст (вядомыя яго габелен “Музыка” для Белдзяржфілармоніі, вітражы для ТЮГа і Медыцынскага інстытута (у сааўтарстве).

Але станковы жывапіс, асабліва — паэтычны пейзаж, усё ж стаўся для яго шчырай любоўю на ўсё жыццё. Глядач добра памятае яго творы “Бабіна лета”, “Партызанскі аэрадром”, “Успаміны”, “Дзікі мёд”, “Світанак на Нёмане”, “Алегорыя трылогіі”, “Дзень смутку. Ф.Скарына”, “Хроніка Перамогі”.

А вось новы праект пад назвай “Млыны Беларусі”, які прадстаўлены сёння на выстаўцы ў галерэі Беларускай дзяржаўнай Акадэміі мастацтваў, уразі мяне сваёй нечаканасцю. “У пошуках страчанага” — такая яго дамінанта.

Экспазіцыя прысвечана менавіта ветраным і вадзяным млынам, якія, як кажа Віктар Віктаравіч, “на сваёй пластычнай выразнасці і вобразнасці ў характарыстыцы пейзажа сталі ў адзін шэраг з архітэктурнай дамінантай

цэркваў і касцёлаў, якія размяшчаліся ў цэнтры паселішча на самым высокім і прыкметным месцы”. Сапраўды, размяшчэнне млыноў абумоўлівалася іх прызначэннем. Вятракі будаваліся там, дзе была больш спрыяльная ружа вятроў, а вадзяныя млыны — на берагах вялікіх рэк і рачулак.

В.Нямцоў ужо шмат гадоў працуе над гэтай серыяй. Ён пабываў у многіх рэгіёнах краіны, дзе калісьці ў асяроддзі цудоўнай прыроды нашы таленавітыя людзі ўзводзілі гэтыя яркія аб’екты народнай культуры, дзе эстэ-

тыка і функцыянальнасць асаблівасцей народнай архітэктурны паказаць у прасторы пейзажа эмацыянальна-каларыстычны вобраз Бацькаўшчыны.

Час не пашкадаваў гэтыя помнікі народнай архітэктурны, ды і мы, мякка кажучы, не надта захоўвалі іх. Цяпер амаль што і няма на нашай тэрыторыі гэтых цудаў. Праўда, як кажуць, штосьці засталася ад вадзянога млына ў вёсцы Пабрэззе, што за 17 кіламетраў ад Навагрудка...

Праект В.Нямцова — гэта не столькі жывапісна-архітэктурная рэканструкцыя страчаных помнікаў, а спроба праз прыгажосць і выразнасць прапорцый, сілуэтаў, фактуры, матэрыялу, канструктыўных

асаблівасцей народнай архітэктурны паказаць у прасторы пейзажа эмацыянальна-каларыстычны вобраз Бацькаўшчыны.

На вернісажы хтосьці скажаў, што карціны Нямцова — не проста эмацыянальнае бачанне пэўнага этапа развіцця вясковай цывілізацыі ў Беларусі. Гэта своеасаблівы праект для далейшай распрацоўкі экалагічных зон у рэспубліцы. Напрыклад, фантастычны трыпціх Нямцова на тэму млыноў могуць выкарыстаць зацікаўленыя арганізацыі па ўладкаванні экатурныстых зон на Нарачы і іншых вадаёмаў краіны.

“Сонцам поўна галава...”

Ці памятаеце гэтакія яркавыя вобразы з мемуараў Іва Мантана? Прыгадаў яго, калі ўгадаў, што на календары жыцця Уладзіміра Шнарэвіча зазіхацела лічба “65”... У біяграфіі мастака — тэрмін нежартоўны. Асабліва, калі гаворка ідзе пра творцу, які зрабіў у жыцці нямала, але хоча зрабіць яшчэ больш, бо гэтага патрабуе назапашаны вопыт, сталасць, майстэрства, глыбокі погляд на навакольны свет, на спадчыну Беларускай зямлі...

Уладзімір Шнарэвіч... Жывапісец, чысты, добры, па-імпрэсіяністычнаму шчыры. Такі ён і чалавек: добры, камунікабельны, сардэчны, які ўжо некалькі гадоў марыць стварыць у г. п. Плешчаніцы Лагойскага раёна грамадскую мастацкую галерэю — своеасаблівы культурны цэнтр на тэрыторыі родавага маёнтка мастака.

Выхаванец Мінскага мастацкага вучылішча і Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, вучань А.Малішэўскага і П.Крахалява, У.Шнарэвіч цягам васьмі гадоў прымае ўдзел у выстаўках. Да сённяшняй — юбілейнай — экспазіцыі, якая працуе ў “Галерэі мастацтва” Беларускага саюза мастакоў, ён паспеў ярка паказаць сябе не толькі ў Беларусі, але і ў Германіі, Швейцарыі, Францыі, Польшчы, Бельгіі, і нават супрацоўнічаў з парыхжскім “Syros Alternatives”. Палітра яго творчых інтарэсаў — даволі шматгранная: акварэль, жывапіс, эстамп, ілюстрацыя, малюнак. А яшчэ творца некалькі гадоў працаваў мастаком кіно на “Беларусьфільме”...

Я добра памятаю яго “старыя” творы, напоўненыя імпрэсіяністычнай свежасцю пачуццяў і подыхам празрыстага чыстага паветра: “Арлесхайм. Восень”, “Бэз”, “Вясновы букет з льялькай”, “Мірскі замак”, “Мост будуюцца”, “Эрмітаж”, ілюстрацыі

Сёння ў экспазіцыі — імпрэсія

У.Шнарэвіч. “Нацюрморт з магноліямі”.

да кнігі “Памяць” Г.Папова, “Шлях на Эльбу” Р.Няхая, “Арцельныя мужыкі” К.Паўстоўскага. А яшчэ аўтарскі альбом “Я — крэпасць, вяду бой!” — цудоўны праект, які і сёння працягваецца ў серыі лістоў на тэму Вялікай Айчыннай.

Але ў экспазіцыі сёння — сонца, святло, радасць, жаданне жыць! Мне асабліва блізкія яго пейзажы і нацюрморты, нібы жывыя істоты, — частка адзінага светаўспрымання мастака, яго погляду на навакольны свет і ўглыб сябе...

“І если кого впусти я в душу, то сначала поярче ее осветит...” — нібы кажа Валодзя словамі паэта, і вылівае свае фар-

У.Шнарэвіч. “Спанечнікі”.

бы на чароўныя сланечнікі, ружы, бэз... Чыстымі, светлымі думкамі жыве мастак, заняты пошукамі свайго зямнога раю, сваёй краіны вясновай квецені садоў, блакітных азёр, бэзавых туманоў — краіны шчаслівай, цудоўнай, што прывабляе шчодрасцю жывых імпрэсіяністычных фарбаў, ліній, гармоній.

Завітайце ў галерэю, паглядзіце жывапіс Уладзіміра Шнарэвіча — і душа ваша напоўніцца чыстым святлом і чалавечай цеплынёй.

Днямі ў сталічным “Доме кіно” адбылася прэм’ера новай стужкі, створанай на Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. “На раздарожжы” зняў Віталь Дудзін — адзін з прадстаўнікоў таго пакалення рэжысёраў, якое працуе ў беларускім кіно з пачатку васьмідзясятых гадоў. Карціна апавядае гісторыю сталічнай прыгажуні, якая па размеркаванні трапляе на працу ў сельскую мясцовасць, дзе знаходзіць сябе не толькі ў працы, але і ў каханні. Немалаважнай акалічнасцю з’яўляецца той факт, што гэтая стужка — пакуль адзіная мастацкая работа, створаная майстрамі “Беларусьфільма” адмыслова для вялікага экрана ў гэтым годзе.

Рэжысёр Віталь Дудзін з членамі здымачнай групы.

Зноў — трохкутнік

Апошняя акалічнасць мае вялікае значэнне: калі экран тэлевізійны яшчэ можа прапанаваць нашаму глядачу айчыннае кіно, то з кіно беларускай вытворчасці на вялікім экране сапраўдная бяда — пракатчыкі не спяшаюцца ставіць яго ў свае расклады, бо касавы поспех, мякка кажучы, не гарантаваны. Аднай з асноўных праблем, якія перашкаджаюць паказчыкам наведвання беларускіх стужак, называецца кепскі імідж апошніх у вачах нашых глядачоў. Беларускае кіно не ў стане канкураваць з кіно галівудскага ўзору, у першую чаргу — маштабам і якасцю відовішча, якое можа прапанаваць глядачу. Спаборнічаць з “Зорнымі войнамі” і “Аватарам”, зразумела, неверагодна цяжка і, прызнаемся шчыра, на сённяшні дзень наўрад ці магчыма, калі ўлічваць непараўнальныя памеры нашай і замежнай кінаіндустрыі. Відавочна, што шлях да сэрца і, будзем шчырымі, кішэні глядача нашы кінематаграфісты павінны шукаць свой, асобны, які без вялікіх затрат на вытворчасць дазволіць іх стужкам быць сучаснымі і цікавымі.

З першага погляду, карціна “На раздарожжы” і павінна выканаць гэтую задачу. Шмат хто з экспертаў наракаў на тое, што сучасная тэматыка — рэдкая гасця на “Беларусьфільме”. Тэма новай стужкі Віталія Дудзіна па сцэнарыі Дзмітрыя Якутовіча якраз вельмі актуальная, гераіня — маладая і сучасная, ды і сітуацыя, пры якой выпускнік не спяшаецца выправіцца на месца размеркавання, бадай, тыповая. Да таго ж, аўтары фільма заявілі аб сваім творы як аб “лірычнай меладраме”. Гэта значыць, ніякіх натацый і прамалінейных маральных вывадаў, надзённа-сур’ёзнае — у лёгкай, даступнай форме, што цалкам слушна, бо малады глядач у большасці ідзе ў кіно найперш за забавай і эмацыянальнай разгрузкай. Карацей, задума — цікавая, а выкананне?

Віталь Дудзін працуе ў кіно больш за трыццаць гадоў і належыць да рэжысёраў, якія прытрымліваюцца дакладна рэалістычнай манеры здымак. Стужкі Дудзіна, як правіла, — камерныя, з некалькімі дзейнымі асобамі. Калі зазірнуць у творчую скарбонку майстра, то стане заўважна, што Віталь Дудзін аддае перавагу лірычнай інтанацыі, часта засяроджваецца на любоўнай тэматыцы. Заяўлены ў апісаннях яго стужак падзеі ў апошнія гады аказваюцца толькі фонам для высвятлення адносін паміж мужчынам і жанчы-

ла невялікую ролю сяброўкі галоўнай гераіні, падаецца, вельмі проста для такой таленавітай актрысы, як Паліна Сыркіна. Руслан Чарнецкі стаў галоўным героем і гэтым разам, выканаўшы ролю кіроўцы грузавіка-аўтакрамы, закаханага ў Кацю Пляшкевіч. Андрэй Сенькін з бравата кадэта трансфармаваўся ў не менш бравата трактарыста — вось і трэці бок новага любоўнага трохкутніка.

Аднай з галоўных праблем сучаснага кіно спецыялісты называюць няўменне маладых рэжысёраў расказ-

пах і стэрэатыпах. Ужо пасля першай сустрэчы прадаўшчыцы Каці і яе вадзіцеля добра “натрэніраваны” на мексіканскіх і бразільскіх серыялах глядач адразу разумее, што іх знаёмства можа скончыцца толькі шчаслівым шлюбом, а першапачатковая негатыўная рэакцыя Каці на састарэлую аўтакраму і неабходнасць кожны дзень ездзіць з Мінска ў райцэнтр хутка зменіцца на зацікаўленае стаўленне гераіні да свайго працоўнага месца і бязмерную павагу да кіраўніцтва гандлёвай базы.

Замест гэтага — сучасныя аўтамабілі і супермаркет бліжэй да канца ў кадры, а як спроба зрабіць стужку “больш сучаснай” — аголеная натура, эпизод з якой, дарэчы, у карціне выйшаў бадай самым няўдалым. Да таго ж, надта простая аператарская работа Дзмітрыя Рудзя, якая не надае сюжэту чаканага дынамізму.

“На раздарожжы” нагадвае рэтра-драму яшчэ і відавочнай адсутнасцю драматургічнага канфлікту — аўтары не скарысталіся магчымасцямі кіно, якія маглі б дадаць іх твору

Лірыка. Без фізікі

Чаму наша кіно выглядае як знятае шмат гадоў таму?

Вераніка Пляшкевіч у вобразе прадаўшчыцы Каці.

Руслан Чарнецкі — романтичны кіроўца аўтакрамы.

На здымачнай пляцоўцы.

най. Так, у пазамінулагоднім “Кадэце” пасляваенныя падзеі ў захадне-беларускай вёсцы будаваліся на любоўным трохкутніку маладых герояў, а назва карціны “Тры жанчыны і мужчына”, знятая напрыканцы 1990-х, гаворыць сама за сабе.

Закаханых герояў “Кадэта” выконвала трыя маладых, але ўжо вядомых беларускіх актёраў: Паліна Сыркіна, Андрэй Сенькін і Руслан Чарнецкі. У фільме “На раздарожжы” да іх далучылася Вераніка Пляшкевіч, якая і выканала галоўную ролю ганарыстай прадаўшчыцы Каці. Перад прэм’ерным паказам рэжысёр прызнаўся, што доўгі час выбіраў сваю гераіню паміж Веранікай Пляшкевіч і Палінай Сыркінай, але шалі вагаў схіліліся ў бок першай. Другая, у якой Віталь Дудзін бачыць “яшчэ адну Галіну Макараву”, сыгра-

ваць гісторыю мовай кіно. Расказваць гісторыю Віталь Дудзін вучыўся на Вышэйшых курсах сцэнарыстаў і рэжысёраў у Мікіты Міхалкова, мае вялікі вопыт працы. Фільм “На раздарожжы” атрымаўся ясным, складным, добра зразумелым. У ім няма памылак, характэрных для пачаткоўцаў, але лічыць яго значнай творчай удачай ці нават сучаснай, канкурэнтаздольнай карцінай, на жаль, не даводзіцца.

Аўтакрама на веласіпедных колах

Калі глядзіш “На раздарожжы”, міжволі ўспамінаеш добра вядомае выслоўе “Не трэба вынаходзіць веласіпед”: стужка амаль цалкам пабудавана на кінематаграфічных шта-

гаўная хіба надта простага сюжэта “На раздарожжы” і яго ўвасаблення на экране — грубая эмацыянальная афарбоўка: характары герояў вельмі — адназначныя, іх рэакцыі на падзеі не падобныя на рэакцыі людзей, якія жывуць у пачатку XXI стагоддзя. Дыялогі выглядаюць надта штучнымі, над імі лунае подых тэатральнасці, які існаваў у кіно мінулага стагоддзя, але які рэжа слых сучаснага глядача. І справа не ва ўзроўні майстэрства, з якім актёры прагаворваюць свае рэплікі, — безнадзейна састарэла сама логіка гэтых дыялогаў, змяніліся жыццёвыя абставіны, дзе існуюць героі фільма. Больш дарэчным у дадзеным выпадку выглядаў бы антураж рэтра-драмы аб 1970-х — 80-х, аб тых часах і адносінах, у якіх дзейнічаюць героі, прыдуманая Дзмітрыем Якутовічам.

неабходную ў такіх выпадках глыбіню і вастрыню. Стужка ўвесь час “вагаецца” паміж драмай і камедыяй, але ў выніку яе трэба лічыць усё-такі драмай: камедыяны складнік карціны Віталія Дудзіна не дацягвае да заяўленага жанру. Такім чынам, азначэнне “лірычная камедыя” на афішы можа толькі заблытаць глядача.

Да якой аўдыторыі звяртаюцца аўтары стужкі? Што за ўнікальныя эмоцыі малады наведвальнік кінаатэатра атрымае ад прагляду карціны пасля пачатку яе пракату, які, мяркуецца, пачнецца ўвосень? Ці не было б больш мэтазгодным скарыстацца сцэнарыем Дзмітрыя Якутовіча як асновай для стварэння тэлесерыяла кшталту папулярных “Дальнабойшчыкаў” або “Участка”? Тым больш, што лёгкі налёт тэатральнасці і зарад меладраматызму ў тэлевізійнай прадукцыі толькі вітаюцца. Да таго ж, прадаць серыял значна прасцей, чым знайсці “акно” ў шчыльным раскладзе кінаатэатраў.

Прэм’еры зал “Дом кіно” які, да слова, быў запойнены ў асноўным супрацоўнікамі Нацыянальнай кінастудыі, паставіўся да таго, што адбылася на экране, досыць мякка, хоць і іранічна. Баюся, што ў будзённай, а не прэм’ернай абстаноўцы, рэакцыя шараговага глядача будзе не такой лагоднай. У бесперапыннай плыні яркіх замежных камедыяў “На раздарожжы” выглядае блякла і вылучаецца хіба толькі сваім беларускім паходжаннем. Але глядач хоча глядзець не проста сваё, але і актуальнае кіно. Да выказанай рэжысёрам у стужцы лірыкі, хочацца, каб у нашым кіно была б і грунтоўная “фізіка” ў выглядзе сучасных тэхналогій — не толькі тэхнічных, апаратных, а яшчэ і чалавечых, якія б улічвалі і разлічвалі на псіхалогію сучаснага глядача.

**З прэм’ерай пазнаёміўся
Антон СІДАРЭНКА**

— Акадэмічныя спевы, — Альбіна Васільеўна, здаецца, не гаворыць, а шчодро сыпле звонкія, гуллівыя кроплі-гукі свайго голасу, — гэта аснова ўсёй культуры. Бо яны вучаць не толькі ўменню прыслухоўвацца да сябе самога і ўсяго навакольнага, але і — галоўнае — добраму эстэтычнаму густу. Доказам — нашы зорныя выпускнікі, сярод якіх — і намеснік міністра культуры краіны Тадэуш Стружэцкі, і оперны саліст Васіль Мінгалёў, і зныны даследчык, нястомны арганізатар фестываляў духоўнай музыкі Ларыса Густава, аўтар і аранжыроўшчык шматлікіх песень Генадзь Маркевіч, адзін з пераможцаў праекта “Новыя галасы Беларусі” Яўген Ермалковіч, заснавальнік і кіраўнік Тэатра песні “Хвілінка” Таццяна Панова і многія многія іншыя. Але галоўнае — нашы выхаванцы працуюць у хорах і з хорамі,

21 красавіка загадчык кафедры харавога і вакальнага мастацтва БДУКіМ, прафесар Альбіна ПЯКУЦЬКА адзначае свой творчы юбілей вялікім харавым канцэртам у Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

ахопліваючы прафесійныя і аматарскія калектывы па ўсёй рэспубліцы і нават за яе межамі...

Альбіна Васільеўна спрытна дастае запісную кніжку, спрэс запойненую каардынатамі сваіх выпускнікоў (ўсяго яна падрыхтавала больш як 1500 спецыялістаў), і пачынае з уласцівым ёй запалам распядаць літаральна пра кожнага. Не ўсе, мабыць, ведаюць, а яна ж не толькі заслужаны работнік адукацыі, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва, кандыдат педагогічнай навукі, а яшчэ і ганаровы прафесар педагогічнага ўніверсітэта ў Чань Джоу. У Кітаі яна ездзіла тройчы: прымала іспыты, праводзіла майстар-класы. Неаднойчы была ў замежжы і на гастрольях са сваімі калектывамі.

29 красавіка — 9 мая чакаецца чарговая такая паездка, з камерным хорам “Дабравест” БДУКіМ. Спачатку — невялікі гастрольны тур, потым — удзел у Фэстывалі праваслаўнай духоўнай музыкі ў горадзе Кельц. Духоўных твораў у рэпертуары не толькі “Дабравеста”, але і мужчынскага хору “Віват!” БДУКіМ — папраўдзе шмат. Невыпадкова два гады таму А.Пякуцька была ўзнагароджана ордэнам Беларусі

кай *Праваслаўнай Царквы Святой прападобнай Еўфрасінні Полацкай.*

Увогуле ж, рэпертуар яе студэнцкіх калектываў — найбагаты: тут і класіка, і сучасныя кампазіцыі. Адною з першых у рэспубліцы яна прымусліла хор не толькі спяваць, але і рухацца.

— Тэатралізацыя жартоўнай песні, — упуўнена мая сураўмоўца, — працэс не “вымучаны”, а цалкам натуральны. У творах Уладзіміра Дамарацкага, у апрацоўках беларускіх народных песень, зробленых Аленай Атрашкевіч, так і хочацца зрушыцца з

перад камісіяй, мама ажно расплакалася. А ў сёмым класе я атрымала першы прыз на фартэп’янным конкурсе ў горадзе Уладзіміры — двухтомнік “Вайны і міру” Талстога. І ўсе паверылі, што стану піяністкай. Уяўляеце, што адчувалі маці і мой выкладчык, калі я, прыехаўшы паступаць у музычнае вучылішча, адправіла ім тэлеграму: маўляў, падала дакументы на... харавое дырыжыраванне! Проста, мяне дзвючыты знаёмыя зманілі: “Будзеш з намі спяваць!”. Цягам двух курсаў я займалася нават на двух аддзяленнях, а потым канчаткова абрала хор.

— А як абралі Беларусь? Вы ж родам з Далёкага Усходу...

— Спачатку мы пераехалі ў Мурам, дзе нарадзіліся мае бацькі. Музыкальнае вучылішча скончыла з адзнакай — гэта ўжо горад Іванава. Потым павінна была быць Маскоўская кансерваторыя. Але былы аднакурснік ехаў у Мінск, да жонкі, і папрасіў: маўляў, давай паступаць разам, можа, хоць штосьці ў цябе паспрабую спісаць, бо інакш — завалюся! Конкурс быў — 10 чалавек на месца. Але знакаміты маэстра Віктар Роўда адразу мяне вылучыў: “Вось гэтая дзвючынка мне спадабалася!”. Пасля заканчэння кансерваторыі мяне размяркоўвалі ў выдавецтва “Беларусь” — галоўным музычным рэдактарам, — але я зразумела: гэта не маё. Мне патрэбен менавіта хор! Працавала ў хоры МАЗа (на цяперашнім юбілейным вечары гэты калектыв будзе выконваць тва творы, якія я калісьці з ім развучвала), мы выступалі і ў Польшчы, і ў Маскве. Былі і іншыя калектывы, пачала педагогічную дзейнасць...

Чаго не бывае “проста так”?

“Ля” і бэз

месца, ледзь не ў скокі пайсці! І гэты няхітры прыём, што працуе на відовішчнасць, таксама можа спрыяць папулярнаму харавою музыцы. Бо тое, што спевы цяпер выкладаюцца толькі да 4-га класа, што са школьнай праграмы знікла дысцыпліна “Сусветная мастацкая культура”, можа прывесці да страты паўнаважнага духоўнага выхавання цэлага пакалення.

— А як прыйшлі ў харавое мастацтва вы самі?

— Можна сказаць, выпадкова. Праўда, спяваць любіла, і старэйшая сястра вырашыла запісаць мяне ў музычную школу. Але патрабаваўся дазвол бацькоў. Памятаю, ледзь угаварыла маці, каб тая пайшла са мной на ўступнае праслухоўванне: піяніна каштавала нятанна, такія грошы нам і не сніліся, — было з чаго сумнявацца... Калі ж я заспявала

— Са сваім мужам вы таксама дзесьці на працы пазнаёміліся? Ці яшчэ ў кансерваторыі?..

Запытваю, бо разумею: “проста так” двух хормайстраў у адной сям’і не бывае. А Яўген Рэўтовіч — бліжэйшы калега Альбіны Васільеўны: заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, таксама прафесар БДУКіМ. І называе жонку не інакш, як Ля. Атрымліваецца гук камертона — нота, па якой настройваецца хор.

— Ён загадваў курсамі пры Міністэрстве культуры, што ладзіліся для кіраўнікоў аматарскіх хораў. На чацвёртым курсе мяне адправілі туды на практыку. А пачалося ўсё з таго, як ён падарыў мне галінку бэзу... Для мяне гэтыя кветкі і цяпер — самыя любімыя. І ў кабінцеце вісіць нацюрморт. З бэзам.

На здымку: Альбіна Пякуцька.

Сакрэт “бяседаўскага” варыянта

Сямейна-ансамблевы клас

Ансамбль народнай музыкі “Бяседа”.

Ансамблю народнай музыкі “Бяседа” Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Беларусі споўнілася 20 гадоў. Чарговая юбілейная “справаздача” — 12 мая ў Канцэртнай зале “Мінск”. 21 красавіка — дабрачыннае выступленне перад ветэранамі Вялікай Айчыннай. Улетку — гастролі ў Літву. І кожны выхад на сцэну — бляск. У чым сакрэт?

Выступленні “Бяседы” — святочныя па ўсіх складніках гэтага паняцця. Прычым святочнасць тая — зіхатлівая. Ззяе ўсё. Скажам, сцэннічныя строі (а іх, вядома, некалькі камплектаў), дзе сплятаюцца элементы сялянскага, гарадскога, шляхецкага ўбрання і нават сучасна-ўсходнія матывы. Уражвае і папраўдзе “каралеўскае” музіцыраванне, дзе кожная дробязь літаральна інкруставана золатам, віртуознасць, у якой бліскаюць ужо самі тэмбры — інструментальныя (баяна, гармоніка, скрыпка, бубна, флейты-дудкі-дуды, цымбалаў, калёснай ліры і інш.) і, вядома, вакальныя. А як без танцавальнасці? Ёю прасякнуты ці не ўсе песні (цікава, што кожны саліст танчыць па-свойму, як у жыццёвай аўтэнтцы, а не “як у кіно”). Яшчэ адным сакрэтам бляску можна лічыць фірменна “бяседаўскі” варыянт падвойнага фіналу — бісіраванне апошняга куплета ці прыпева не адразу пасля песні, праз невялічкую паўзу, а толькі пасля ўсіх апладысментаў, кветак і падарункаў: атрымліваецца і гэты “дайджэст” мінулай кампазіцыі, і яе клічнік-візітоўка, і натуральны “бясшвовы” пераход да наступнай кампазіцыі.

Але ўсё пералічанае — толькі “наступствы” дзвюх галоўных прычын таго з’янення. Першая — рэпертуар, дзе ёсць не толькі разнастайны святочны фальклор і аўтарскія песні ў народнай манеры, але і багатая кантавая культура, уключаючы псалмы-каляды, усе народна-беларуска-танцавальныя кірункі, вянкі “старых песень пра галоўнае” ў адметна “бяседаўскім” выкладанні і нават выкананне сусветных класічных хітоў — зноў-такі, у традыцыях народных музыкаў.

Другая прычына — асаблівая сямейнасць атмасферы, што складалася ў ансамблі. Іншымі словамі, бляск не ляск: яго не дасягне пад бразгат творчых “кайданоў” ці патэльняў на мастацкай “кухні”. Ён ідзе ад бляску ў вачах, прычым не ваяўніча-заслівага, а радасна-натхнёнага. І пасуе абранаму рэпертуару ўжо на генетычным узроўні: менавіта са святкаванняў сямейных урачыстасцей пачынаўся больш як стагоддзе таму тэатр Ігната Буйніцкага — і “Бяседа” з яе тэатрам песні шмат у чым працягвае тую традыцыю. Адапавядаюць духу сямейнасці і згаданыя ўжо сцэннічныя строі. Кожны камплект — не проста нейкая модная калекцыя, дзе вар’іруецца ўдалае дызайнерскае знаходка, а “сям’я з некалькіх пакаленняў”, дзе зменлівыя дэталі падкрэсліваюць індывідуальныя якасці салістаў. Святлана Суседчык, паводле тыпажу, — быццам “тая яшчэ” суседка, а па вакале — беларуская Лідзія Русланова ці Людміла Зыкіна. Наталля Раманская — лірычна-засмучаная, але з хітрынкай у вачах. Таццяна Лазоўская — вогненная, тэмпераментная, з каларытным мецца. Вялянцін Кірыленка — не толькі беларускі салюка, а яшчэ і жаўранак, ад першых трэлей якога наступае ў сэрцах вясна. Дый сам кампазітар, народны артыст Беларусі Леанід Захлеўны, які ўзначальвае калектыв, — не толькі для ўсіх іх “кіроўца”, колькі “старшыня роду” і, адначасова, быццам “аднакласнік”.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Хваляванні перад “...Хваляй”

27 ліпеня ў Юрмале стартуе юбілейны, X Міжнародны конкурс маладых выканаўцаў папулярнай музыкі “Новая хваля”. Беларусь на ім прадставіць спявак Юзары — Юрый Наўроцкі. А на “Дзіцячую Новую хвалю-2011”, што 19 — 21 жніўня збярэ ў Артэку спеўную дзятву ад васьмі да трынаццаці гадоў, ад нашай краіны паедзе 11-гадовая Алена Гразнова — выхаванка тэатральна-эстраднай школы “Талент груп”.

“Новая хваля” апошнім часам сакцэнтавала менавіта першае слова ў сваёй назве: расійскі бок, вызначаючы канчатковы склад канкурсантаў, намагаецца знайсці невядомыя пакуль выканаўцаў, прычым не столькі з адметным голасам і добрай спеўнай школай, колькі са сваёй “разыначкай”, артыстычнымі здольнасцямі, запамінальным візуальным вобразам. Таму ўсе адборы да гэтага конкурсу, што праводзяцца ўнутры краін-удзельніц, застаюцца толькі папярэднім раскладам. Канчаткова ўсё вырашаецца непасрэдна ў Маскве, куды і накіраваліся тыдзень таму нашы салісты Яўген Літвінковіч, Юрый Наўроцкі і гурт “Шалом Бэнд”. У выніку арганізатары спыніліся на Юры. Ці, адпаведна сцэнчнаму псеўданіму, — на Юзары.

Дарэчы, гэтая “мянушка” не мае дачынення да камп’ютарных карыстальнікаў: так хлопчыка збіраліся назваць пры нараджэнні, падкрэсліваючы яго цыганскае паходжанне па лініі бацькі. 20 гадоў таму перамагло больш традыцыйнае, распаўсюджанае імя.

Сцэна ж, наадварот, патрабуе адметнасці. А ці перадасца ў залу “Дзіттары” разам з імем запальная энергетыка Ю.Наўроцкага, пагляздзім на трох конкурсных турах фіналу. Пакуль жа спеваку трэба канчаткова вызначыцца з рэпертуарам: пасля 25 красавіка ніякія песенныя змены не прымаюцца. А вось рэжысёрскія ды іміжжавыя эксперыменты пачнуцца менавіта ў Юрмале, за некалькі дзён да спаборніцтва: з усімі ўдзельнікамі, паводле традыцыі, працуюць спецыялісты, каб конкурс набыў максімальную відовішчнасць і нават элементы тэлешоу.

Дарэчы, сюрпрызаў на сёлетняй “Новай хвалі” паболей: юбілей, як-ніяк! Плануюцца і “абменна-віншавальныя” мерапрыемствы паміж цяперашняй “...Хваляй” і сёлетнім ХХ “Славянскім базарам у Віцебску”. Пакуль жа ёсць магчымасць напоўніць ацаніць леташніх беларускіх удзельнікаў “Новай хвалі” — гурт “Лайт Саунд”, які заняў 6-е месца: праз два тыдні — іхні сольнік у Палацы Рэспублікі.

На здымку: Юзары.

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны зрээ

У Столінскі раён Брэсцкай вобласці “К” прыезджала неаднойчы. Апошнім разам — прыкладна два гады таму з велатурыстычным праектам. Карэспандэнты газеты на сваіх “жалезных конях” наведалі вёску Гарадная — цэнтр палескага ганчарства, сам Столін, былую сядзібу роду Алешаў у Нова-Беражным, вёску Цераблічы з унікальным этнаграфічным музеем і Давыд-Гарадок...

Але пра навіны з дадзенага рэгіёна Берасцейшчыны чытачы “К” працягвалі даведвацца і пасля завяршэння “велапрабегу”. Цягам гэтых двух гадоў у рэдакцыю пастаянна пісала пра цікавосткі краю наша сталая пазаштатная аўтарка, мясцовы журналіст Галіна Гашчук. Міжнародны пленэр у Гарадной, Дні культуры Польшчы і Украіны, праведзеныя ў раёне, шмат іншых навін — уся гэтая інфармацыя паступала ад яе да нас аператыўна і своєчасова, ды, натуральна, тут жа друкавалася на старонках газеты. Вось такі ж бы імпэт у піяры свайго рэгіёна — і іншым чытачам! Таму, па прыездзе ў Столінскі раён, зусім не дзівам для мяне сталася інфармацыя пра тое, што Галіна Гашчук па выніках 2010 года атрымала прэмію і ганаровую грамату аддзела культуры. А ўжо сама “К” станоўча згадала раён напрыканцы мінулага года: першае месца ў нашым конкурсе на лепшы сцэнарый, надрукаваны на старонках газеты, заваявала метадыст мясцовага РМЦ Ніна Будкевіч.

Так што сувязі з гэтым рэгіёнам Брэсцкай вобласці ў нашай газеты — сталыя і неперарывныя. Гэтану, натуральна, спрыяе і начальнік аддзела культуры мясцовага райвыканкама Васіль Заруба, які актыўна ўдзельнічае ў рэдакцыйных он-лайн-канферэнцыях, “гарачых лініях”, запрашае наведаць тое або іншае мерапрыемства рэспубліканскага ці міжнароднага маштабу, што ладзіцца ў раёне, дасылае да нас інфармацыю пра культурнае жыццё рэгіёна...

А ў культурнай сферы Століншчыны шмат навін. Менавіта пра іх і пойдзе размова ў артыкуле. Выкарыстоўваюцца ў раёне і найноўшыя тэхналогіі, ёсць свае крэатыўныя асобы. Тут, неаспрэчна, багата зроблена, але многае яшчэ трэба здзейсніць. Пытанні выклікае стан матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры, аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, а таксама недастатковая камп’ютарызацыя бібліятэчных устаноў. Але, як запэўнівае кіраўніцтва мясцовага райвыканкама, дзякуючы дзяржаўным праграмам, што пачалі рэалізоўвацца з 2011 года, гэтыя праблемы паступова пераадольваюцца.

Народ пытаецца і прапануе

Некаторыя праблемныя пытанні сацыякультурнага жыцця рэгіёна былі агучаны пад час нашага традыцыйнага апытання жыхароў.

“Ці будзе рэстаўрацыя?”

Ігар Віктаравіч, служачы, г. Столін:

— Напэўна, самае дрэннае ў культурным жыцці горада — тое, што вось ужо шмат гадоў у цэнтры Століна стаіць, фактычна без догляду, гістарычны будынак былой синагогі: сцены засталіся, а даху ўжо няма... Ці будуць яго рэстаўраваць? Хаця б мінімум зрабілі... Бо сцены пад дажджом і снегам доўга не прастаяць...

Святлана, маладая маці, в. Гарадная:

— Часта бываю ў нашай бібліятэцы: даволі багаты там выбар кніг, газет і часопісаў. Але вельмі шкада, што няма ў ёй ні камп’ютара, ні прынтара з ксераксам... Адстаём ад часу...

Алена Кулік, дырэктар СДК аграгарадка “Ніжні Церабляжоў”:

— Наш СДК адрамантавалі два гады таму, але, на жаль, не была абноўлена ні мэбля, ні апаратура... Ці зменіцца што-небудзь у лепшы бок сёлета?

Статус абавязвае

Як змянілася Гарадная за два мінулыя гады? На гэтае пытанне адказала добрая знаёмая рэдакцыі — дырэктар Цэнтра ганчарства Алімпіяда Леанавец, якая сустрэла мяне каля дзвярэй сваёй установы.

— Змен даволі шмат, — распавяла яна. — Устанавілі вітрыны з вырабамі нашых рамеснікаў, з’явіліся новая мэбля ды камп’ютар, а самае галоўнае — пры дапамозе сродкаў аддзела культуры займелі японскі ганчарны круг коштам у дзевяць мільёнаў рублёў, на якім вельмі любяць працаваць навучэнцы нашага Цэнтра...

Летась у Гарадной, як вядома, з вялікім поспехам прайшоў другі па ліку Міжнародны пленэр ганчароў, на які з’ехалі прадстаўнікі васьмі краін свету. Але не толькі гэтым ганчарыцтва Алімпіяда Дзмітрыеўна: летась аўтэнтчнай традыцыі ганчарнага майстэрства вёскі Гарадная быў нададзены статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Бела-

русь. Яшчэ адна навіна, што радуе дырэктара: у паселішчы афіцыйна працаваў “Музей-сядзіба ганчара”. Ён месціцца ў звычайнай сялянскай хаце, дзе кожны наведвальнік можа пабачыць, як даўней жыў і працаваў гараднянскі глінамец.

Поспехі ёсць, але ж хто не марыць пра большае? Вось і дырэктар Цэнтра ганчарства вельмі спадзяецца, што сёлета ўстанова атрымае яшчэ адзін ганчарны круг і муфельную печ. Хочацца, каб сядзіба ганчара сталася цікавым аб’ектам для тых турыстаў, што наведваюць вёску. А для гэтага трэба зрабіць рамонт самога будынка, добраўпарадкаваць тэрыторыю, на якой ён знаходзіцца...

Не дае спакою мясцовым жыхарам і вольныя праблема. Гараднянскі сельскі дом культуры, дзе месціцца Цэнтр ганчарства, пакуль што не адрамантаваны, як і два гады таму, калі ў ім упершыню пабывалі карэспандэнты “К”. Натуральна, гэта таксама не надта спрыяе іміджу вёскі, якую даволі часта наведваюць не

толькі айчынным амаатарам аўтэнтчнага ганчарнага майстэрства, але і замежнымі турыстамі, ахвочымі да палескай экзотыкі. Таму вырашэнне пытання — надзеёнае і вельмі актуальнае.

Сум па Інтэрнэце

Два гады таму велапрыезд журналістаў “К” настолькі ўразіў Валянціну Ківель, загадчыка Гараднянскай сельскай бібліятэкі, што яна нават даслала ліст у рэдакцыю.

— Ваша апантанасць і прага даведацца пра культурнае жыццё нашай вёскі мяне вельмі кранулі, — не раз паўтарыла Валянціна Міхайлаўна, калі я зноў завітаў ва ўстанову.

Распавяла Валянціна Ківель і пра навіны ў бібліятэчным жыцці. Значна папоўніўся кніжны фонд (цяпер ён складае 14 тысяч адзінак), з’явілася новая мэбля. А ва ўнікальным прыродным музеі, створаным пры ўстанове хлопцамі і дзяўчатамі з амаатарскага

тар Столінскай ЦБС раёна Людміла Неўда, на сённяшні дзень тэлефанізавана прыкладна 20 бібліятэк. А ўсяго ў раёне гэтых устаноў культуры ажно 60! Сетка бібліятэк на Століншчыне даволі значная, бо раён — самы вялікі не толькі ў Брэсцкай вобласці, але і ў Беларусі.

Яшчэ менш бібліятэк камп’ютарызавана. Па словах Людмілы Неўда, у Столінскай ЦБС — 23 камп’ютары, прычым шэсць з іх знаходзіцца ў бібліятэках райцэнтра, а выхад у Інтэрнэт маюць толькі адзінаццаць устаноў. Натуральна, што з-за гэтай “камп’ютарнай” праблемы аўтаматызацыя працэсаў у Столінскай ЦРБ пакуль што нават і не пачыналася.

Бібліятэкары паспяхова развіваюць на раёне сетку цэнтраў прававой інфармацыі (іх на сёння трынаццаць), зарабілі летась на аказанні платных паслуг прыкладна 40 мільёнаў рублёў, актыўна ўводзяць новыя іх віды... Да

Маглі б зарабіць больш

Цягам камандзіроўкі пабываў і ў двух аграгарадкаў. Адзін з іх — “Ніжні Церабляжоў” — размешчаны на мяжы з Украінай. Пры ўстанове працуе пяць гурткоў і тры амаатарскія аб’яднанні, сярод якіх найвядомейшы — ансамбль “Церабляжоўскія харашухі”, якому летась было прысвоена званне народнага. Рэпертуар калектыву — аўтэнтчныя спевы, якія вельмі падабаюцца як мясцоваму насельніцтву, так і жыхарам тых паселішчаў Століншчыны, дзе выступаюць артысты з Ніжняга Церабляжова.

Ансамбль са званнем — высокая ацэнка дзейнасці мясцовых культработнікаў. Але праблем і ў іх хапае. Па словах дырэктара мясцовага СДК Алены Кулік, пад час рамонт будынка ўстановы культуры ў 2009 годзе ўнутраныя памяшканні СДК былі даведзены да ладу, але не хапіла фінансаў на задавальненне ўсіх іншых надзеяў

Каб вярнуць грошы

Райвыканкамаўская “лятушка” з “К”

Майстар Абрам Басавец перадае свае веды наступнаму пакаленню. Цяпер — з дапамогай новага ганчарнага круга.

аб’яднання “Захапленне плюс”, цяпер шмат новых экспанатаў з дароў лесу. Вельмі не стае ў бібліятэцы камп’ютара з прынтарам. Да таго ж, установа пакуль не тэлефанізавана. Таму бібліятэчка карыстаецца тэлефонам, які ёсць у Гараднянскім СДК, і камп’ютарам, што з’явіўся ў Цэнтры ганчарства.

Дарэчы, гэтыя “камп’ютарная” і “тэлефонная” праблемы ёсць не толькі ў Гарадной. Як распавяла дырэк-

таго ж, яшчэ з 2007 года ў раёне функцыянуе бібліобус, першы ў вобласці, які аказвае шматлікія паслугі, дзякуючы таму, што ў мабільнай бібліятэцы ёсць ноўтбук з усім патрэбным начиннем: сканерам, прынтарам, ксераксам... “К”, дарэчы, таксама пісала пра гэтае “ноў-хаў” мясцовых бібліятэкараў. Але, зразумела, без вырашэння “камп’ютарнай” і “тэлефоннай” праблем казаць пра далейшае паспяховае развіццё бібліятэк не выпадае.

патрэб: рамонт фасада, набыццё новай мэблі, гукаўзмацняльнай і светлавой апаратуры, ноўтбука... Да таго ж, вельмі неабходны рамонт сцэнічнай пляцоўкі ў глядзельнай зале.

— Мы зарабілі летась на аказанні платных паслуг даволі значную суму: блізу шасці з паловай мільёнаў рублёў, — кажа Алена Кулік. — Але, зразумела, пры наяўнасці найноўшага абсталявання нашы паказчыкі былі б значна большыя.

Кіно з “фішкай”

Яшчэ адзін аграгарадок — “Белавуша” — знаходзіцца прыкладна за дзесць кіламетраў ад Століна.

— Нягледзячы на такую адлегласць, да нас даволі часта прыязджаюць патанцаваць хлопцы і дзяўчаты са Століна, — зазначыла дырэктар Белавушкага СДК Людміла Вандзіч, — бо наш Дом культуры — дагледжаны і прыгожы, дзякуючы рамонту, што адбыўся два гады таму. Ладзім многа цікавых тэматычных дыскаў, а светлавая і гукаўзмацняльная апаратура — найноўшая...

Адна з “фішак” установы — правядзенне відэадыскаў. Супрацоўнікі даволі даўно і вельмі плённа працуюць з мясцовым кінатэатрам, які прывозіць на танцавальныя вечары ў СДК кінавідэаўстаноўку. У танцавальнай

Дэталі да агульнай карціны

У партнёрах — прыватнік

Летась у Століне была адкрыта прыватная мастацкая галерэя. Ініцыятар яе стварэння — Сяргей Місун, выкладчык аддзялення выяўленчага мастацтва Дзіцячай музычнай школы рабочага пасёлка Рэчыца.

Пра гэтага чалавека варта сказаць асобна. Сяргей (яму не споўнілася яшчэ і трыццаці гадоў) — двойчы прэзідэнцкі стыпендыянт, летась заваяваў ІІІ месца ў рэспубліканскім конкурсе “Зорка ўзвышла над Беларуссю” ў намінацыі “Жываліс і графіка”, а ў 2008 быў аб’яўлены пераможцам раённага конкурсу “Чалавек года” ў сферы культуры.

Прыватная галерэя ў Століне карыстаецца вялікім пошптам: яе наведваюць шмат школьнікаў, амаатараў мастацтва і турыстаў... Прычым дзверы адкрыты для ўсіх ахвотных: уваход — вольны.

— Пакуль прадстаўлены толькі мае асабістыя работы, — кажа Сяргей Місун, — але я цалкам адкрыты

для супрацоўніцтва з мастакамі — як Століншчыны, так і іншых куткоў Беларусі. І калі яны будуць выстаўляць свае творы ў галерэі, буду вельмі рады...

Па словах начальніка аддзела культуры Столінскага райвыканкама Васіля Зарубы, стварэнне такой мастацкай галерэі — цалкам апраўданы ход: столінцы вельмі цікавіцца карцінамі Сяргея Місун і даволі часта наведваюць установу. Таму ў планах кіраўніка аддзела культуры — адкрыццё ў хуткім часе яшчэ адной мастацкай галерэі, ужо дзяржаўнай формы ўласнасці, якая з’явіцца ў рабочым пасёлку Рэчыца.

зале ставіцца экран, і на ім “круцяца” музычныя кліпы, тэматычныя сацыяльныя ролікі ды шмат чаго цікавага. Таму і не дзіва, што, прыкладам, у мінулую суботу на дыскатэку ў Дом культуры прыйшло каля 130 чалавек, а летам гэтая лічба, па словах дырэктара СДК, набліжаецца да 300.

Таму мясцовыя культработнікі і не маюць праблем з выкананнем плана платных паслуг. Летась зарабілі прыкладна 16 мільёнаў рублёў, перавыканаўшы даведзеныя паказчыкі. І спыняцца на гэтым, як запэўніла Людміла Вандзіч, не збіраюцца.

Як бачна, у сацыякультурным жыцці раёна ёсць шмат дадатных момантаў. Але хапае і праблемных пытанняў. На райвыканкамаўскай “лятуцы”, ініцыяванай “К”, усе надзённыя праблемы мясцовых культработнікаў, натуральна, былі агучаны. У абмеркаванні прынялі ўдзел першы намеснік старшыні Столінскага райвыканкама Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ і начальнік аддзела культуры Васіль ЗАРУБА.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Пачну гаворку з, бадай, самага вядомага вясковага паселішча Століншчыны — вёскі Гарадная. Былі там

Васіль ЗАРУБА:

— Па плане, у Нова-Беражным не ўзабаве з’явіцца музейна-турыстычны комплекс. У вышэйшай частцы Алешаў размяшчаюцца нумары, музейную і канферэнц-залу, пакой прыёму гасцей. Натуральна, турыстам і гасцям трэба будзе харчавацца: праектам прадугледжана размяшчэнне ў будынку кухні і сталовай. Таксама правядзём добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі.

ённы бюджэт прыкладна дзесяць працэнтаў ад выдаткаванага. Гэта не вялікая, але і не малая сума. Дарэчы, за кошт платных паслуг мы ўводзім новыя стаўкі ва ўстановах культуры.

Васіль ЗАРУБА:

— У нас у аддзеле культуры 22 стаўкі ўведзены за кошт пазабюджэту: гэта кіраўнікі платных гурткоў, дзіджэі, касіры, кантралёры... Яны працуюць на 0,25 — 0,75 стаўкі.

Першы намеснік старшыні Столінскага райвыканкама Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ і начальнік аддзела культуры Васіль ЗАРУБА.

ў райбюджэт...

Століншчына. Што змянілася за два гады?

прыкладна два гады таму. Цяпер там шмат чаго змянілася ў лепшы бок, але ёсць і шэраг пытанняў, што тычацца рамонтна-вясковага СДК, набывацца неабходна абсталявання для Цэнтра ганчарства, для мясцовай бібліятэкі...

Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ:

— Гарадная — сапраўды знакавы пункт на культурнай карце раёна. У 2008-м і 2010-м у вёсцы правялі міжнародныя пленэры ганчароў, закупілі туды неабходнае абсталяванне. Сёлета распачнём рамонт Гараднянскага СДК — для гэтага выдаткуем з райбюджэту 110 мільёнаў рублёў. Зробім дах і правядзём усе сталярныя работы.

Васіль ЗАРУБА:

— Паводле Дзяржаўнай праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця і комплекснага выкарыстання прыродных рэсурсаў Прыпяцкага Палесся, на паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы ў Гарадной запланавана штогод выкарыстоўваць па трыццаць мільёнаў рублёў. Таму і ганчарныя кругі, і печ, і ўсё патрэбнае абсталяванне ў Гарадной з’явіцца.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— У сельскай бібліятэцы вёскі Гарадная няма камп’ютара, установа культуры не мае тэлефоннай сувязі... Падобныя праблемы — у большасці бібліятэк раёна...

Васіль ЗАРУБА:

— Паступова будзем вырашаць і гэтыя пытанні. Згодна з Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады, для Столінскай ЦБС запланавана набываць 49 камп’ютараў. З іх дзевяць займем ужо сёлета.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А што за перспектывы ў сядзібы роду Алешаў, з якога, як вядома, пайшоў знакаміты аўтар “Трох таўстуноў” у Нова-Беражным?

Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ:

— Ужо зроблена праектна-каштарысная дакументацыя на капітальны рамонт гэтага аб’екта. Паводле праграмы развіцця Прыпяцкага Палесся, атрымаем паўтара мільярда рублёў. Акрамя таго, цягам 2008 — 2010 гадоў з раённага бюджэту на сядзібу Алешаў выдаткавалі 146 мільёнаў рублёў і адрамантавалі там дах.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— У аграгарадку “Ніжні Церабяжоў” не хапае якаснай гукаўзмацняльнай і светлавой апаратуры, добрай мэблі, ноўтбука... Пэўна, гэтае пытанне — даволі вострае, калі ўлічыць, што ў раёне немалая сетка ўстановаў культуры...

Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ:

— Так, у нас сапраўды досыць вялікая сетка як клубных, так і бібліятэчных устаноў, да таго ж, 24 тыпавыя дамы культуры. Таму затраты на аплату камунальных паслуг — значныя. Дзякуючы Дзяржпраграме адраджэння і развіцця сяла нам удалося давесці да ладу больш за дзясцаткаў устаноў, а некаторыя дамы культуры мы адбудавалі, як кажуць, з “нуля”.

Васіль ЗАРУБА:

— Гэта СДК у аграгарадках “Вялікае Малешава” і “Кароцічы”...

Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ:

— Застаўся, праўда, адзін пераходны аб’ект у аграгарадку мінулага года “Лядзец”: там — вялікі будынак, і на яго капітальны рамонт патрэбна прыкладна два з паловай мільярды рублёў.

Васіль ЗАРУБА:

— Мы ўжо зарабілі праектна-каштарысную дакументацыю і правялі там усе сталярныя работы. Выдаткавана было прыкладна 300 мільёнаў рублёў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Выдаткі на ўтрыманне ў належным стане ўстановаў культуры, натуральна, — вялікія. Але, як вядома, частку гэтых грошай аддзел культуры “вяртае” праз выкананне плана платных паслуг. Наколькі я ведаю, сёлета столінскія культработнікі зарабілі больш за 550 мільёнаў рублёў. Неблагая сума...

Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ:

— Вось лічбы: за пяцігодку на ўтрыманне і развіццё сферы культуры было выдаткавана з райбюджэту прыкладна 25 мільярдаў рублёў. І калі на аказаны платных паслуг аддзел культуры зарабіў у 2006 годзе прыкладна 330 мільёнаў, дык у 2010-м — ужо 550. Рост — значны. А калі ўлічыць, што на культуру з райбюджэту летась было выдаткавана 6 мільярдаў, дык атрымаеца, што культура вярнула ў ра-

Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ:

— Зразумела, адразу ўсе пытанні не вырашыць. Так, напрыклад, мяне вельмі непакоіць праблема з рэстаўрацыяй сінагогі, што месціцца ў цэнтры горада, хаця мы адкрыты для супрацоўніцтва з усімі зацікаўленымі бакамі. Колькі гадоў таму перадавалі гэты аб’ект на баланс мясцовай яўрэйскай абшчыны, але ёй не ўдалося прыцягнуць фінансавыя сродкі на рэстаўрацыю будынка. Такім чынам, гады чатыры таму сінагога зноў перайшла на баланс раёна. Яшчэ адна складанасць у тым, што наш раён — датацыйны на 67 працэнтаў. Таму вельмі стадыёмся як на Дзяржаўную праграму “Культура Беларусі”, так і на Праграму развіцця Прыпяцкага Палесся. Толькі з іх дапамогай зможам паляпшыць становішча ў сферы культуры.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Якая першарадная задача стаяць перад аддзелам культуры ў бягучым годзе?

Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ:

— Акрамя пытанняў паляпшэння матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстановаў культуры, работнікам сферы варты развіваць супрацоўніцтва як з суседнімі раёнамі Беларусі, так і з краінамі Еўропы. Бо нашы знакамітыя калектывы са званнямі — іх на Століншчыне чатырнаццаць — гэта, на маю думку, адзін з найлепшых ідэалагічных кірункаў, якія ў нас ёсць. Праз ансамблі мы прэзентуем культуру свайго раёна, не кажучы ўжо і пра тое, што такім чынам прадстаўляем і ўсю краіну.

Васіль ЗАРУБА:

— Так, і мы актыўна ў гэтым плане працуем. Нашы калектывы бывалі ў Італіі, Швейцарыі, Польшчы, Украіне і шмат дзе яшчэ. А летась правялі раённыя Дні культуры Украіны і Польшчы, якія атрымалі высокую ацэнку жыхароў Століншчыны.

Рыгор ПРАТАСАВІЦКІ:

— Так. Таму варты гэтую практыку развіваць. Да прыкладу, сёлета да Дня горада мы ўжо запланавалі запрасіць калектывы з тых краін, з якімі ў нас наладжана супрацоўніцтва, і паступова выходзіць на новыя рубяжы кантактаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Столінскі раён — Мінск Фота аўтара

На людным месцы

Слонім і Паставы: фестывальны марафон

Два рэспубліканскія

Вызначаны тэрміны і зацверджаны склад аркамітэтаў двух знакавых фестываляў народнай творчасці — у Слоніме і Паставах.

Начальнік аддзела культуры Слонімскага райвыканкама Святлана Раманюк паведамляе “К”, што 13 — 15 мая ў Слонімскай СДК пройдзе IV Рэспубліканскі фестываль сямейнай творчасці “Жывіце ў радасці!”.

Першы такі форум, па словах Святланы Раманюк, адбыўся ў райцэнтры больш за дзесяць гадоў таму. За гэты час фэст набыў вагу і пашырыў маштабы. У сёлетнім бяруць удзел ледзь не тры сотні чалавек, мастацкія калектывы і творчыя дэлегацыі з Польшчы, Літвы, Расіі.

“Нас цікавіць радасны дух творчасці, што жывіць любую сям’ю, — распавядае Святлана Раманюк. — Творчасць гэтая — ва ўзаемаадносінах, у працоўнай дзейнасці, у арганізацыі адпачынку, які нароўні з дарослымі наладжваюць і дзеці”.

Цягам фестываля адбудуцца конкурсы песні, танца, інструментальнай музыкі, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Канцэртныя праграмы пройдучы не толькі ў РДК, але і ў аграгарадках раёна.

Творчы праект: мультымедыя-тэхналогіі

Музейны камп’ютарны

Міжнародная канферэнцыя “Культурная спадчына і інфармацыйныя тэхналогіі на постсавецкай прасторы” пройдзе ў сталіцы з 10 па 14 мая. У ёй прымуць удзел работнікі нацыянальных, абласных, гарадскіх і раённых музеяў.

Айчынныя музейшчыкі абмяркуюць выкарыстанне сучасных тэхналогій у сваёй працы, стварэнне каталогаў і архіваў з выкарыстаннем баз даных і Інтэрнэта ды іншыя пытанні. Ініцыятыва арганізаваць такую падзею належыць Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь, а яе каардынацыю будзе ажыццяўляць расійская асацыяцыя з вялікім досведам у гэтай справе — Некамерцыйнае партнёрства “Аўтаматызацыя дзейнасці музеяў і інфармацыйныя тэхналогіі”.

У спецыялістаў гэтага партнёрства за плячыма шмат напрацовак і рэальных спраў: яно правяло ўжо 14 падобных канферэнцый у розных рэгіёнах

Мастацкае вучылішча: адрасы дабрачыннасці

Валанцёрства + мастацтва

Цягам доўгага перыяду навучэнцы Мінскага дзяржаўнага мастацкага вучылішча імя А.К. Глебава супрацоўнічаюць з Беларускім дзіцячым хоспісам.

Валанцёрскі праект, распрацаваны ў вучылішчы, называецца “Падары дзецям радасць”. У рамках праекта ладзяцца навучальныя заняткі па розных відах мастацтва: жывапісе, батыку, калажы, вітражы, фотамантажы, лепцы з гліны і некаторых іншых. Вучыць дзетак “глебаўцам” вельмі падабаецца.

Цяперашнія старшакурснікі памятаюць, як яшчэ на пачатку вучобы ўпершыню прыехалі ў дзіцячы хоспіс, і з таго часу ўсё часцей, бывае — і два разы на тыдзень, наведваюць хлопцаў і дзяўчат з гэтай установы.

“Жывіце ў радасці!”, як паведамляе галоўны спецыяліст упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Людміла Лебедзь, — адзін з пяці міжнародных і рэспубліканскіх фестываляў, што паспелі стаць у вобласці знакавымі.

А сёлетні, XIV Міжнародны фестываль народнай музыкі “Звіняць цымбалы і гармонікі”, па словах начальніка аддзела культуры Пастаўскага райвыканкама Наталлі Булавінцавай, будзе прысвечаны цымбалам. Таму на адкрыцці, 3 чэрвеня, мяркуецца выступленне зводнага цымбальнага аркестра, у склад якога ўвойдуць лепшыя музыканты вобласці. Кіраваць гэтым калектывам будзе галоўны дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя І.Жыновіча Міхась Казінец.

Палову фінансавання, як і заўжды, бярэ на сябе раён. Старшыня Пастаўскага райвыканкама Віктар Гутараў лічыць фэст, што доўжыцца тры дні, самай яркай творчай візітоўкай раёна.

Фестываль і сёлета захавае традыцыйную структуру: плануецца конкурс народных музыкаў “Хто каго?”, канцэрт класічнай музыкі ля Палаца Тызенгаўзаў, выезды творчых калектываў у самыя розныя куткі Пастаўшчыны. Цяпер на абласным узроўні прапрацоўваюцца дэталі рэжысуры будучага свята.

краіны-суседкі (першая адбылася ў 1997-м), а сёння ставіць сабе за мэту рэалізаваць праект фарміравання Дзяржаўнага каталога Музейнага фонду РФ.

Як паведамлі карэспандэнты “К” у аддзеле навукова-метадычнага забеспячэння развіцця музейнай дзейнасці Інстытута культуры Беларусі, што займаецца падрыхтоўкай да мерапрыемства, акрамя канферэнцыі, будучы праводзіцца своеасаблівыя курсы павышэння кваліфікацыі для работнікаў музеяў рэспублікі. Школа вышэйназвамай асацыяцыі правядзе лекцыі на тэмы, як выкарыстанне сучасных магчымасцей Інтэрнэта для прасоўвання музеяў ў web-прасторы, інфармацыйны менеджмент...

А пад час Музейнага камп’ютарнага фестываля, месцам правядзення якога стане Нацыянальная бібліятэка Беларусі, пройдзе конкурс-прэзентацыя нядаўна распрацаваных музейных мультымедыя-дыскаў і вэб-сайтаў. На яго будучы запрошаны супрацоўнікі культурна-адукацыйных і экспазіцыйных аддзелаў музеяў.

— Мне даспадобы займацца валанцёрскай дзейнасцю, — кажа трэцякурсніца Варвара, — і я ўпэўнена, што ў далейшым, пасля заканчэння вучылішча, не спыню сваіх паездак у Беларускі дзіцячы хоспіс...

Тых, хто жадае паехаць і папрацаваць у хоспісе, заўсёды хапае. Так, у гэтым навучальным годзе “глебаўцы” афармлялі хол у Дзіцячай інфекцыйнай бальніцы, а навучэнцы другога курса Саша Правалінскі і Таня Томуць распісалі сцены ў пакоі для гульняў у Навінках.

Як вядома, паводле рашэння Еўрапейскай камісіі ЕС, 2011-ы аб’яўлены годам валанцёрства ў Еўропе. Таму і ў Беларусі валанцёрская дзейнасць знаходзіць усё больш ахвотных сярод будучых жывапісцаў, дызайнераў і скульптараў.

Марына БУТКЕВІЧ, культурарганізатар вучылішча

Музей выносіць на абмеркаванне

(Працяг. Пачатак у № 15.)

Экспазіцыйнымі сродкамі пакваецца лёс беларускай мовы: ад Вялікага Княства Літоўскага, Статута ВКЛ, напісанага старажытнай беларускай мовай, праз творы Янкі Купалы — да сённяшняга дня. Гэта старажытны выданні — сведчанні гістарычнасці роднай мовы, кнігі і творы Янкі Купалы аб роднай мове і сучасныя дакументы аб дзяржаўнасці беларускай мовы. Прапануюцца мультымедыяныя тэхналогіі для паказу матэрыялаў па вышэйпазначанай тэме.

Немагчыма ўявіць творчасць паэта без гістарычных падзей таго часу, без рэалій ягонага жыцця. У

ад зла і безвыходнасці, што акружаюць яго сярод зямной юдолі”. Еднасць хрысціянства і язычніцтва, іх узаемапраціўнасць і значнасць у жыцці і творчасці Янкі Купалы паказаны праз Сусвет, агульначалавечыя каштоўнасці, супрацьпастаўленне добра і зла, праз сваё і чужое, лёсы людзей:

Зямлі і сонцу нізка пакланюся —

Я сын зямлі і сонца вольны сын!

Як з братам, з ветрам

шчыра абымуся —

Я — ветру, а мне

*вечер вольг адзін...
... Душы дам волю,*

заручуся з песняй —

студэнтаў пры Санкт-Пецярбургскім універсітэце, Першае таварыства драмы і камедыі, стварэнне нацыянальнага тэатра.

Камедыя, драма, сцэнічны жарт, трагічна-смяшлівыя сцэнікі — п’есы Янкі Купалы як адлюстраванне тагачаснага жыцця беларусаў, яго імкненне да духоўнага выхавання народа. Разнастайнасць драматургічнага таленту пісьменніка (1912 — 1926 гг.). Творы Янкі Купалы (драматычныя п’эмы і п’есы) на тэатральнай сцэне ў 2-й палове XX — пач. XXI ст. (часткова мультымедыяны паказ).

Стварэнне ўмоўнай тэатральнай сцэны для правядзення камерных мерапрыемстваў. Гэта

Характар экспанатаў раздзела вымагае цікавай, неардынарнай мастацкай канцэпцыі, якая прадугледжвае сучаснае візуальнае, вобразна-прасторавое вырашэнне, сцэнаграфічны накірунак і дызайн, дзе зала становіцца сцэнай, а экспанаты — акцёрамі ва ўмоўнай драматургіі экспазіцыйнай прасторы. Уся зала стылізавана пад тэатр, а наведвальнікі музея стануць гледачамі і ўдзельнікамі тэатральнага дзейства; яны пройдуць доўгімі, падчас складанымі, але цікавымі і яркімі шляхамі развіцця беларускага прафесійнага тэатра, аматарскіх, самадзейных драматычных калектываў і гуртоў. А шлях гэты — больш чым у цялае стагоддзе. І праз тэматычны комплекс экспазіцыі раздзела, яе сімва-

Афіцыйна

Дадатак 2

да загада Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь 16.02.2011 № 18
СПІС дзеячаў культуры і мастацтва ва ўзросце пасля 40 гадоў, якім прысуджаны дзяржаўныя стыпендыі на 2011 год

(Заканчэнне. Пачатак у № 12, 15.)

1. АНДРЭЎ Мікалай Мікалаевіч — галоўны рэжысёр дзяржаўнай установы “Мінскі абласны тэатр лялек “Батлейка”.

Творчы праект: пастаноўка спектакля “Цудоўная дудка” па п’есе В.Вольскага і “Чарнакіжнік” па п’есе С.Кавалёва.

2. ВІШНЕЎСкі Уладзімір Мікалаевіч — член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”.

Творчы праект: стварэнне серыі афортаў “Нараджэнне беларускай дзяржаўнасці”.

3. ВАРАБ’ЕВА Вольга Сяргееўна — артыстка вакальнага ансамбля “Камерата” ўстановы “Беларуская дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія”.

Творчы праект: падрыхтоўка канцэртных праграм па беларускіх народных песнях, джазавых творах.

4. ГРЫШКАВЕЦ Валерый Фёдаравіч — член грамадскага аб’яднання “Саюз пісьменнікаў Беларусі”.

Творчы праект: стварэнне пэтычнага зборніка, прысвечанага беларускаму Палессю.

5. ДАЎГАЛЁЎ Дзмітрый Мікалаевіч — кампазітар, член ГА “Беларускі саюз кампазітараў”.

Творчы праект: пастаноўка рок-оперы “Агонь Праметэя”.

6. ДАМЯНКАВА Наталля Вітольдзюна — метадыст установы культуры “Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай працы”.

Творчы праект: падрыхтоўка творчага праекта па дэкарацыйна-прыкладным мастацтве “З любоўю да роднай зямлі”.

7. ІВАНОВ Павел Уладзіміравіч — прафесар кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”.

Творчы праект: стварэнне сцэнарнага матэрыялу для цыкла дакументальна-хранікальных відэафільмаў “Дзеці адной краіны”, прысвечаных прадстаўнікам розных нацыянальнасцей Беларусі.

8. КАМЫШАВА Ірына Аляксандраўна — артыстка вышэйшай катэгорыі дзяржаўнай установы “Мінскі абласны драматычны тэатр”.

Творчы праект: стварэнне вобраза галоўнай гераіні Веры ў прэм’ерным спектаклі “Трэба проста кахаць” па п’есе Д.Балька.

9. КАРАБЛЁВА Анжэла Міхайлаўна — вядучы майстар сцэны Тэатра-студыі кінаакцёра РУП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”.

Творчы праект: стварэнне вобраза Лідзіі Пятроўны ў спектаклі “Група веселосці” па п’есе М.Каляды.

10. КУЗНЯЦОЎ Вячаслаў Уладзіміравіч — кампазітар, член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз кампазітараў”.

Творчы праект: напісанне музыкі да балета “Князь Вітаўт”.

11. ЛЮТ Леся Мікалаеўна — артыстка-вакалістка, вядучы майстар сцэны ўстановы “Заслужаны калектыву Рэспублікі Беларусь “Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр”.

Творчы праект: стварэнне і выкананне ролі Стасі ў опере “Сільва” І.Кальмана і Цэрліны ў оперы В.А. Моцарта “Дон Жуан”.

12. МАНАКОВА Лідзія Аляксееўна — загадчык кафедры майстэрства акцёра ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”.

Творчы праект: стварэнне арыгінальнай п’есы-сцэнарыя “Enigmata” па матэрыялах драматургічных твораў Францішкі Уршулі Радзівіла.

13. МІРОНАВА Леніна Мікалаеўна — прафесар, член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз дызайнераў”.

Творчы праект: стварэнне артыкулаў пра творчасць беларускіх мастакоў сярэдняга і малодшага пакалення, серыі графічных лістоў і тэкстыльных пано на тэму “Прырода і Чалавек”.

14. НЕСЦЯРК Юрый Міхайлавіч — член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”.

Творчы праект: стварэнне серыі жывапісных твораў “Прыдняпроўскія матывы”.

15. ПІСКУН Юрый Аляксандравіч — дацэнт кафедры касцюма і тэкстылю ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”.

Творчы праект: стварэнне маляўнічай серыі партрэтаў маладых сучаснікаў у гістарычных касцюмах Беларусі XVII — XVIII стагоддзяў.

16. ПАЛАЗКОЎ Аляксандр Пятровіч — вядучы майстар сцэны дзяржаўнай установы “Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача”.

Творчы праект: падрыхтоўка і выкананне галоўнай ролі Філімона Пупкіна ў спектаклі “Пан міністар” Ф.Аляхновіча.

17. САЛОДКІНА Ларыса Уладзіміраўна — журналіст і мастацтвазнаўца, член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз журналістаў”.

Творчы праект: падрыхтоўка альбома “Творцы Перамогі”.

18. СУША Аляксандр Сямёнавіч — член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”.

Творчы праект: стварэнне серыі жывапісных твораў “Зямля і людзі”.

19. ТЭСЛЯ Юрый Рыгоравіч — вядучы майстар сцэны ДУ “Заслужаны калектыву Рэспублікі Беларусь “Брэсцкі тэатр лялек”.

Творчы праект: стварэнне вобразаў Блазна ў спектаклі “Кароль Лір” У.Шэкспіра і Ката Леапольда ў спектаклі “Дзень нараджэння ката Леапольда” А.Хайта.

20. ЧАЙКА Ніна Цімафееўна — член грамадскага аб’яднання “Саюз пісьменнікаў Беларусі”.

Творчы праект: стварэнне кнігі нарысаў і эсэ “Сведкі эпохі” і “Знакі імяны”.

21. ШАСТОЎСкі Кім Фёдаравіч — член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”.

Творчы праект: стварэнне трыпціха “Ляўкі”, прысвечанага Янку Купалу.

22. ШЫРКО Васіль Аляксандравіч — член грамадскага аб’яднання “Саюз пісьменнікаў Беларусі”.

Творчы праект: стварэнне кнігі дакументальных апавесцей, нарысаў, эсэ “Зелле ад скурхі”, прысвечанай літаратарам Міншчыны: Я.Купалу, Я.Коласу, К.Крапіве, П.Трусу, П.Лябкю і інш.

23. ЧАРНЯК Юрый Сямёнавіч — член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”.

Творчы праект: распрацоўка комплекснага праекта-ідэі навукова-экалагічнага культурна-аздараўленчага цэнтру “ЭКА-Цэнтр” у г. Віцебску.

24. ЯРШОВА Таццяна Міхайлаўна — народная артыстка Беларусі, рэпетытар па балете дзяржаўнай тэатральна-відовішчнай установы “Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь”.

Творчы праект: падрыхтоўка і ўвод маладых артыстаў балета ў прэм’ерны спектаклі і спектаклі бягучага рэпертуару тэатра.

25. ЯФІМАВА Людміла Барысаўна — галоўны дырыжор Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь “Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла Рэспублікі Беларусь імя Р.Шырмы” ўстановы “Беларуская дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія”.

Творчы праект: падрыхтоўка канцэртаў па творах беларускіх і іншых кампазітараў.

НАВУКОВАЯ КАНЦЭПЦЫЯ ЭКСПАЗІЦЫІ ДЗЯРЖАЎНАГА ЛІТАРАТУРНАГА МУЗЕЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

экспазіцыі будуць паказаны гарады Вільня, Пецярбург, Мінск, у якіх, у асноўным, жыў Купала, адлюстраваны актыўны ўдзел паэта ў нацыянальным друку, сустрэчы з вядомымі асобамі як у розных кутках Беларусі, так і за яе межамі.

Мультымедыяныя сродкі дазваляць візуальна наведваць кожны з гэтых гарадоў, уявіць вобраз Янкі Купалы і асяроддзе таго часу. Драматычны лёс жыцця Янкі Купалы, беларускага народа, нацыянальнай інтэлігенцыі вымагаюць шматпланавы, мастацкага вобраза.

2.1. Шматграннасць пэтычнага генія Янкі Купалы

Санетарый, рамантычная, філасофская, грамадзянская, пейзажная, інтымная лірыка паэта, яго эпічныя творы. Касмізм, хрысціянскія і язычніцкія матывы ў творчасці Купалы, наследаванні традыцый сусветнай і еўрапейскай літаратуры. “Жалейка” — “Гусяр” — “Шляхам жыцця”.

Рэканструкцыя часткі інтэр’ера пакоя Янкі Купалы ў Пецярбургу. Рэканструкцыя пакоя ў доме маці паэта ў Акапах.

Галоўная ідэя — шматграннасць пэтычнага генія Янкі Купалы, пераемнасць традыцый сусветнай літаратуры і актуальнасць яго творчасці ў XXI стагоддзі.

Упершыню ў новай экспазіцыі разглядаюцца санеты Янкі Купалы як адметная старонка творчага лёсу Песняра, аўтара 22 санетаў, пачынальнага санетапісання ў беларускай літаратуры:

Янка Купала — творца глыбокага лірычнага таленту, рамантызму, грамадзянскага пафасу, абагульнена-філасофскага ўспрымання жыцця. Ягоная творчасць ахапіла існаванне чалавека ў шырокай прасторы і часе ва ўзаемаадносінах са светам і Космасам.

Касмізм Янкі Купалы — як “балючае рэагаванне на трагічную алагічнасць жыцця і пэтычная мадэль светабудовы, якая павінна даць чалавеку схрон і ахову

*Душа і песня — свет мой,
скарбы ўсе мае...
 (“Вечар”)*

Сувязь Янкі Купалы з сусветнай і еўрапейскай літаратурай плануецца паказаць, перш за ўсё, праз творчасць А.Пушкіна, А.Міцкевіча, Т.Шаўчэнкі, М.Някрасава, М.Лермантава, якіх ён перакладаў і ў якіх ён вучыўся. Наследаванне традыцый сусветнай літаратуры — рамантычнай пазіі Ю.Славацкага, мадэрнісцкай драматургіі С.Выспянскага і С.Пшыбышэўскага, творчасці Шэкспіра, Байрана, Гётэ, Шылера, Гаўтмана, Ібсена, Гамсуна і іншых у творчасці Янкі Купалы.

“Жалейка” — “Гусяр” — “Шляхам жыцця” (1908 — 1910 — 1913 гг.). Тэма прысвечана першым тром зборнікам Янкі Купалы, якія былі выдадзены ў Пецярбургу.

Асновай мастацкага вобраза тэмы “Шматграннасць пэтычнага генія Янкі Купалы” могуць стаць краявіды Акапаў, творчай калыскі паэта, — магутныя дубы, камень-валун, зямля, неба, сонца, зоркі — як сімвалы Купалавай пазіі. Тэму “Акопы” плануецца эмацыянальна ўзмацніць выкарыстаннем рэліквіі — бронзавага падсвечніка з дома маці Янкі Купалы ў Акапах.

Матэрыял прапануецца размясціць у асобнай зале і дапоўніць панарамай горада таго часу, з захаваннем інтэр’ера пакоя, у якім жыў Янка Купала ў Пецярбургу.

Будуць выкарыстаны інфармацыйныя (альбо лічбавыя фотарамкі), каб паказаць рукапісы, фотаздымкі сярброў і паплетнікаў паэта, сучасныя віды Акапаў.

2.2. Тэатр Янкі Купалы (1908 — 1941 гг.). Вільня — Пецярбург — Радашковічы — Мінск — Бабруйск — Віцебск...

Ад драматычных паэм да п’ес. Янка Купала і беларускі тэатр. І.Буйніцкі, Беларускі музычна-драматычны гурток у Вільні, навукова-літаратурны гурток беларускіх

тэма — адна з самых значных, як у жыцці і творчасці беларускага Песняра, так і ў гісторыі нацыянальнага сцэнічнага мастацтва. Янка Купала стаў ля вытокаў нацыянальнай драматургіі, стварэння і развіцця беларускага тэатра.

Задача дадзенага раздзела — паказаць ролю Янкі Купалы ў станаўленні і развіцці беларускага тэатра, неўміручасць яго драматычных твораў.

Канцэпцыя экспазіцыі раздзела, яе тэматыка, энс заключаны ў выказванні Максіма Гарэцкага, сучасніка Купалы: “Тэатр наш павінен стаць Храмам нашага Адраджэння”.

Раздзел складаецца з наступных тэм:

Нараджэнне драматурга, драматычныя паэмы. Камедыя “Паўлінка” — перліна беларускага мастацтва. “Прымакі” — п’еса-жарт у адным акце. Драма “Раскіданае гняздо” — асэнсаванне нацыянальнай і сямейнай драмы. Трагікамедыя Янкі Купалы “Тутэйшыя” — адлюстраванне тагачаснага жыцця беларусаў, імкненне драматурга да духоўнага выхавання нацыі. Новае сцэнічнае жыццё драматургічных твораў Янкі Купалы ў XXI ст.

Купалу прысвячаецца.

За гады існавання музея сабраны вялікая колькасць матэрыялаў па гэтай тэме: рукапісы, друкаваныя выданні п’ес, у тым ліку і прыжыццёвыя, фотаздымкі сцэн са спектакляў, эскізы дэкарацый, сцэнічных касцюмаў да тэатральнага пастановак, макеты і інш., частка з іх зманструецца ў экспазіцыях музея і яго філіялаў, выкарыстоўвалася ў выстаўках. Упершыню будуць прадстаўлены сцэнічныя касцюмы артыстаў розных пакаленняў і цікавыя каштоўныя матэрыялы з асабістых архіваў выканаўцаў ролі Паўлінкі П.Мядзёлкі і Р.Кашэльнікавай, а таксама матэрыялы новага прачытання купалаўскіх п’ес на сцэнах беларускіх тэатраў.

лы, вобразы яшчэ раз прачытаем неўміручы спадчыну Янкі Купалы.

У фондах музея захоўваюцца каштоўныя кіна-, фона-, аўдыязапісы спектакляў паводле п’ес Янкі Купалы: “Паўлінка” 1952 г., сучасныя пастаноўкі п’ес “Паўлінка”, “Тутэйшыя”; “Яна і я”; кінафільм “Раскіданае гняздо”. Іх выкарыстанне ў экспазіцыі створыць пэўны эмацыянальны і візуальны настрой у наведвальнікаў музея.

III раздзел. Мінск — родны горад паэта (1919 — 1941 гг.)

Раздзел прысвечаны жыццю, творчасці і грамадскай дзейнасці народнага паэта са студзеня 1919 г. да чэрвеня 1941 г. у перыяд жыцця ў сталіцы Беларусі — Мінску.

Менавіта з Мінска шляхі Купалы ішлі і па роднай зямлі, і за яе межы. Шляхі як імкненне Янкі Купалы ў будучыню, як спасціжэнне жыцця роднай зямлі і свайго народа праз сустрэчы з суайчыннікамі, як філасофскае асэнсаванне і назіранне за жыццём суседніх краін, сяброў-аднадумцаў з братніх рэспублік.

Мінск у творчасці класіка прысутнічае і як старажытны горад са сваёй гісторыяй, горад, які ён пабачыў у дзяцінстве і дзе пазней адбываліся палітычныя падзеі 1918 — 1920 гг., і як індустрыяльны цэнтр Беларусі ў перыяд сацыялістычнага будаўніцтва.

Сустрэчы, жыццё ў Доме падтаполяй (так называлі ў Мінску дом паэта госці Купалавага дома) — усё павінна знайсці месца ў раздзеле, як і драматычныя падзеі, якія чакалі паэта (рэпрэсіі 30-х гг., арышты сярброў, допыты па справе СВБ і інш.). І, нягледзячы на гэта, аптымизмам поўняцца радкі яго твораў, прысвечаных роднаму гораду.

(Працяг будзе.)

На гэтую тэму даў нагоду паразважаць І Мінскі міжнародны дзіцячы тэатральны форум “Крокі”, які сабраў пад сваёй эгідай юных і спрактыкаваных аматараў тэатра з пяці краін: Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы, Ізраіля. Заснавальнікамі і арганізатарамі яго выступілі ўпраўленне культуры Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта і Новы драматычны тэатр пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Упершыню наша сталіца літаральна “пад лупай” разглядала, што ж адбываецца сёння ў шэрагах дзіцячых тэатральных школ.

Аднымі з ініцыятараў фестывалю сталі кіраўнікі Дзіцячай тэатральной школы № 1 пры Новым драматычным тэатры — адзінай у нашай краіне ўстановы адукацыі такога кшталту. І таму прынцыповай пазіцыяй пры фарміраванні конкурснай афішы форуму было запрашэнне ў Мінск замежных калектываў, якія таксама з’яўля-

юць большыя шанцы на паступленне, тое ж датычыцца і тых, хто ў дзяцінстве мэтанакіравана займаўся танцамі, вакалам або жывапісам. Аднак калі гаворка заходзіць аб прыёме абітурыентаў у тэатральную ВНУ, існуе сталае перакананне (якое, між іншым, нярэдка падмацоўваецца практычнымі назіраннямі), нібыта ў хлопцаў і дзяўчат, якія прайшлі тэатральныя школы і студыі, шанцы на паступленне значна ніжэйшыя, чым у астатніх: маўляў, перш чым пачаць працаваць, іх давядзецца спачатку “перавучаць”.

Ці ёсць у гэтым рацыя? Самі практыкі — кіраўнікі тэатральных школ — кажучы, што асноўная прычына, якая правакуе падобныя сітуацыі, — арыентаванасць у пэўнай колькасці тэатральных педагогаў на вынік. У рабоце з дзецьмі іх нярэдка цікавіць выключна тое, наколькі тое або іншае дзіця здольнае вывучыць тэкст і ўва-собіць яго на сцэне. І ўжо з першых крокаў

...і забяспечыць жыццяздольнасць?

Зрэшты, яшчэ адзін аспект дзіцячай тэатральной творчасці, што немагчыма абмінуць, — тыя формы дзейнасці калектываў, дзякуючы якім магчыма падтрымліваць стабільнасць не толькі творчага ўзроўню, а нават самога існавання. Не сакрэт, што вельмі важным з’яўляецца момант заахвочанасці маладых акцёраў, якая і падтрымлівае сталую зацікаўленасць тэатральной прафесіяй. Тут у кожнага з кіраўнікоў калектыву аказалася свае “рэцэпты”.

Кіраўнік кіеўскай Дзяржаўнай тэатральной школы-студыі Анатоль Сухану рас-павёў, што значную ўвагу ў сваёй дзейнасці яны надаюць супрацоўніцтву з педагогамі творчых ВНУ, каго рэгулярна запрашаюць на паказы і спектаклі школы-студыі. Дзякуючы такому падыходу запрашаныя госці могуць назіраць творчы рост маладых акцёраў, многія з якіх прыходзяць наву-чацца мэтанакіравана, з заданнем далей працягваць навучанне акцёрскай альбо рэжысёрскай прафесіі, і — “прыглядваць” сваіх будучых вучняў, арыентуючы іх да па-ступлення ў тую або іншую творчую ВНУ. А юныя акцёры маюць магчымасць прад-

праэнтаў грошай, якія бацькі выдаткоў-ваюць на навучанне дзяцей (сума гэтая прыкладна такая ж, як і ў Беларусі: каля 20 тысяч у эквіваленце), ідуць на ўласныя па-трэбы калектыву. Да таго ж, раскручаны ў горадзе “брэнд” дазваляе ўдзельнікам трупы выступаць на самых розных пля-цоўках, дзе ігра маладых акцёраў знаходзіць і аплату. Чым не стымул для творча-га самаўдасканалення?

Каўнаскі дзіцячы і маладзёжны тэатр “Вілколакіс”, які ў конкурсе прадставіў свой спектакль “Друскіле”, пайшоў яшчэ далей. Існуючы ў статусе муніцыпальнага тэатра, ён мае ў сваім штаце восем чалавек дарос-лых, якія забяспечваюць арганізацыйна-педагагічны бок існавання калектыву. А на аснове тэатральной студыі, што працуе пры “Вілколакісе”, ствараюцца пастаноўкі, удзельнікі якіх... заключаюць працоўныя дагаворы з кіраўніцтвам тэатра. Дзякуючы гэ-таму спектаклі “Вілколакіса” ідуць на прафес-ійнай аснове: новая пастаноўка ў рэперту-ары іграецца два разы на тыдзень цягам го-да, пасля чаго ёй на змену прыходзіць іншая, а маладыя акцёры, занятыя ў ёй, атрымліваюць за свае выступленні зароб-ную плату. Да таго ж, кантрактная форма пазбаўляе пастаноўкі ад выпадковай “ця-кучкі акцёрскіх кадраў”. І такая форма пра-

Сустрэча на Падляшшы

Прэзентацыя культурных і турыстычных магчымасцей нашай краіны адбылася ў Падляскім ваяводстве з удзелам супрацоўнікаў Культурнага цэнтра Беларусі ў Польшчы і Генеральнага консульства рэспублікі ў Беластоку.

Пад час візіту беларусаў у гміну Нарэў адбылася сустрэча з дырэктарам, настаўнікамі і вучнямі мясцовай школы. Як паведамілі ў прэс-службе Генеральнага консульства, вучні, якія вывучаюць беларускую мову, выступілі перад гасцямі з тэатралізаваным прад-стаўленнем, а таксама прачыталі вершы айчынных паэтаў. У сваю чаргу, ад імя беларускіх дыпламатаў у Польшчы саветнік — кіраўнік Культурнага цэнтра Беларусі ў гэтай краіне Аляксандр Карачун перадаў для школьнай бібліятэкі буквары, падручнікі і мастацкую літаратуру на беларускай мове.

Апроч гэтага, ад імя старшыні Грамадскага аб’яднання “Радзіма” М.Дубянка беларускія дыпламаты перадалі для Гміннай публічнай бібліятэкі ў Нарэве кнігі з творамі вядомых беларускіх пісьменнікаў, сабраныя гэтай арганізацыяй для беларусаў Польшчы.

Акварэльны арт-праект

Даволі прадстаўнічай чакаецца III Міжнародная біенале акварэлі “Вада + Фарба”, якая сёлета адбудзецца ў Полацку і зьбярэ лепшых мастакоў-акварэлістаў не толькі з Беларусі, але і з краін блізкага і далёкага замежжа.

У прыватнасці, Міжнародная біенале, арганізатарамі якой выступаюць Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-за-паведнік і Саюз мастакоў Беларусі, пройдзе 3 чэрвеня — 7 верасня ў Мастацкай галерэі Полацка, а таксама ў сталічным Палацы мас-тацтва. Апрача іншага, у рамках форуму за-планавана і праца сімпозіума-канферэнцыі “Акварэль як творчая прастора”, а таксама выданне каталога па выніках арт-праекта.

Як падкрэслілі арганізатары, мэта Міжна-роднай біенале — папулярызацыя мастацтва акварэлі, знаёмства беларускіх гледачоў з яе традыцыямі і сучаснымі тэндэнцыямі.

“Кароль Стах” на Балтыцы

Магчымасць больш грунтоўна пазнаёміцца з беларускай культурай неўзабаве з’явіцца ў жыхароў эстонскіх гарадоў Сіламяэ і Йыхві, дзе адкрыліся філіялы Грамадскай бібліятэкі імя Уладзіміра Караткевіча.

Да таго ж, у хуткім часе запланавана ад-крыццё беларускай бібліятэкі ў Нарве.

Мяркуюцца, філіялы бібліятэкі паспры-яюць папулярызацыі айчынай літаратуры ў гарадах Эстоніі, дзе пражываюць беларусы, а таксама зацікавяць карэнных мясцовых жы-хароў, у тым ліку студэнтаў, якія змогуць грун-тоўна даследаваць гісторыю рэгіёна Цэнтра-льнай Еўропы альбо неспрэдна гісторыю і развіццё нашай краіны.

Адметнасцю бібліятэкі стала і тое, што карыстацца яе фондамі могуць і чытачы з іншых краін Еўропы: замоўленую кнігу дашлюць па пошце.

Як адзначылі ў прэс-службе беларускага дыпрадстаўніцтва ў Эстоніі, экзэмпляры нядаўна выдадзенай на чатырох мовах кнігі “Дзікае паляванне караля Стаха” былі перададзены Пасольствам у Нацыянальную бібліятэку прыбалтыйскай дзяржавы, а такса-ма ў Грамадскую бібліятэку імя У.Караткевіча і арганізацыям беларусаў Эстоніі. Да таго ж, у межах прэзентацыі выдання быў прадэман-страваны дакументальны фільм пра Бела-русь і арганізавана выстаўка кніг класіка.

Градацыя “на вынік”?

юцца не проста гурткамі па інтарэсах, а зай-маюцца, так бы мовіць, першай ступенню прафесійнай падрыхтоўкі сваіх навучэнцаў. Натуральна, што падобны падыход выклі-каў, адпаведна, сур’ёзнае, уважлівае стаў-ленне да прадстаўленых у конкурсе спек-такляў, якое выходзіла за межы замілаван-ня творчым імпульсам выканаўцаў і паля-гала ў рэчышчы аналізу канкурсантаў з па-зі-цыі

менавіта тэ-атральнага мастацтва. Па выні-ках кон-курсных прагля-даў тры журы — дзіцячае, пра-фесійнае і журы прэ-сы — падвялі выні-кі і адзначылі кан-курсантаў у розных на-мінацыях. Прыемнасцю стала і тое, што Гран-пры “Крокаў” атрымаў наш спектакль “Праўдзівая гісторыя пра Марыю і Пушка” ў пастаноўцы Віргініі Тар-наўскайтэ і Антаніны Міхальцовай.

А на фоне гэтага вірлівага тэатраль-нага свята дарослая частка ўдзельнікаў фестывалю — яго арганізатары, педагогі, тэатральныя крытыкі — абмяркоўвала тыя пытанні і праблемы, з якімі сёння су-тыкаецца тэатральная адукацыя для ма-лодшага звяна, дзялілася ўласнымі назі-раннямі і вопытам па іх пераадоленні.

Як стварыць попыт на выпускнікоў тэатральных школ?

Найперш неабходна дакладна вызна-чыцца, што і ў шэрагах дзіцячых тэатраль-ных калектываў існуе пэўная градацыя: ад-ны з іх дзейнічаюць у статусе творчых сту-дый, занятыя ў іх носяць, так бы мовіць, гур-тковы характар, іншыя ж ідуць шляхам сіс-тэмнай падрыхтоўкі дзяцей і навучання іх базавым асновам акцёрскай прафесіі. І ка-лі для першых радасць ад выхаду на сцэну ўжо сама па сабе з’яўляецца творчым вы-нікам, для другіх яна — усюго толькі фор-ма праверкі таго, ці правільным курсам рухаецца педагог са сваімі навучэнцамі.

Выпускнікі музычных школ пры ўступ-ных экзаменах у профільныя ВНУ, натураль-на, выглядаюць лепш падрыхтаванымі і ма-

“Крочыць” у накірунку... тэатра, а не “рэпеціраваць спектакль”

эманстравачь свае прафесійныя на-выкі. Як, прыкладам, у конкурсным фестывальным спектаклі “Маліт-вы тых, хто не моліцца” Януша Корчака. Драматургію яго склалі маналогі-споведзі, кожны з якіх уяўляе з сябе тонкую работу са словам і аўтар-скай думкай.

у студыі такія кіраўні-кі пачынаюць з дзецьмі “рэпеціра-ваць спектакль”, замест таго, каб прысвяціць час і прыкласці намаганні на рас-крыццё дзіцячай арганікі, наву-чыць юнага акцёра валодаць ўласным целам і эмоцыямі, абудзіць у ім назіраль-насць, чуйнасць... У выніку замест таго, каб навучыць маладых акцёраў умела аб-ыходзіцца з ўласным “творчым інстру-ментам”, пачынаючы з “гам” і “эцюдаў”, яго з самага пачатку прыцягваюць іграць буйныя “сімфоніі”.

Тэатральная педагогіка — будзённая і карпатлівая справа, скіраваная на рас-крыццё унутраных магчымасцей дзіцяці. Думаецца, менавіта з гэтай прычыны мін-скі спектакль “Праўдзівая гісторыя пра Марыю і Пушка” быў так жыва ўспрыняты практычна ўсёй фестывальнай аўдыторы-яй. Усё, што рабілі на тэатральной сцэне ўдзельнікі дзеі, цалкам адпавядала галоў-най задачы стваральнікаў: чуць, бачыць, разумець, што адбываецца навокал, пра што кажучы іншыя персанажы на сцэне. І гэтае жывое нараджэнне, абуджэнне твор-чай прыроды дзяцей, што віравала пад час прагляду ў зале, магло б скарыць любога з тэатральных прафесіяналаў: не ўмеючы “майстравачь”, юныя акцёры (выхаван-цы другога класа Дзіцячай тэатральной школы) шчодро дзяліліся сваім нязмуш-ным існаваннем, жыццём на сцэне.

Узорны дзіцячы музычны тэатр “Арфей” з рас-ійскага Бранска, кіраўні-ком якога з’яўляецца Надзея Ванчугова, знайшоў арганізацыйна-творчы падмурак у тым, што, згодна са сваім статусам, ён працуе як грамадскае аб’яднан-не. На сённяшні дзень у “Арфеі” — больш за сотню навучэнцаў самых розных узростаў, што прадэман-стравалі і іх конкурсны “Крыштал-ны туплік” — мюзікл, дзе юныя ўдзель-нікі не толькі ігралі, але і спявалі, танцава-лі, прычым далёка не на аматарскім узроўні. Той факт, што тэатр сам забяспеч-вае сябе неабходнай апаратурай, радыё-мікрафонамі, арыгінальнымі сцэнічнымі касцюмамі, выклікаў непадробны інтарэс з боку беларускіх педагогаў. А прычына, як аказалася, у тым, што да сямідзесяці

цы прываблівае не толькі маладых акцёраў, але і гледачоў, якія з задавальненнем купля-юць білеты (з гэтых збораў, дарэчы, тэатр і стварае штогод свае новыя спектаклі). Што ж, падобная схема, думаецца, магла б пры-дацца і некаторым беларускім невялічкім гарадам, дзе магчыма наладзіць тэатраль-нае жыццё за кошт задзейнічання цікавых аматарскіх калектываў, здольных праца-ваць у сур’ёзным рытме.

Адным з упрыгожанняў “Крокаў” ста-ліся майстар-клас і спектакль “Урачыс-тасць” занага ізраільскага акцёра і рэжысё-ра Пабла Арыеля з Галілейскага мультыку-льтурнага цэнтра. Дакладнае акцёрскае існаванне на сцэне і тонкае разуменне пры-роды тэатральной творчасці стварылі ўсе перадумовы для таго, каб юныя творцы спрычыніліся да высокага свету мастацтва.

Першая спроба фестывалю “Крокі” аказалася ўдалай — як з арганізацыйнага боку, так і з творчага. Яго “бацькі-арганіза-тары”, стоячы на сцэне, урачыста паабяца-лі, што роўна праз два гады “Крокі” зро-бяць свой наступны крок. Хацелася б, каб гэтае творчае пачынанне трапіла ў поле зроку як мага большай колькасці людзей, зацікаўленых у развіцці тэатральнага мас-тацтва і педагагічнай школы: выкладчыкаў нашых творчых ВНУ, студэнтаў профільных спецыяльнасцей, якія неўзабаве самі ста-нуць практыкуючымі кіраўнікамі тэатраль-ных калектываў, рэжысёраў тэатра і кіно і ўсіх, неабякавых да гэтага чудаўнага віду мастацтва.

Таццяна КОМАНОВА

(Заканчэнне. Пачатак у № 15.)

...Пачаліся расследаванні прычын няўдачы, але асноўная версія ўзнікла адразу: абвінавачалі экіпаж у няўмелым кіраванні караблём, маўляў, яны пашкодзілі стыковачны модуль, пагнулі штыры на станцыі — тым больш, што абодва, Кавалёнак і Румін, паляцелі ўпершыню. Следам запусцілі туды экіпаж Грэчка — Раманенка. Задача: дазнацца, што канкрэтна пашкодзіў, “натварыў” Кавалёнак?

— Яны яшчэ ляталі, а ад іх ужо патрабавалі справядзачу аб рамонце стыковачнага модуля, быццам бы пашкоджанага мной, — узгадвае Уладзімір Васільевіч. — Георгій Грэчка агледзеў модуль: усё ў цэласці, нічога не трэба рамантаваць, — і далажыў на Зямлю: “Тарэц цэлы, блішчыць, бы толькі са станка!” Падпісваць пад прымусам акт пра вінаватасць Кавалёнак ён адмовіўся. Тады камісія насела на Раманенку: падпішы! Ён стаў угаворваць Грэчку, але Георгій не “сагнуўся” — па сутнасці, выратаваў мяне.

Найбольш верагодная разгадка таямніцы стыкоўкі, якая не адбылася, высветлілася: метэаўмовы. І радок рэпартажу ў момант старту быццам прадказваў гэта: “Вецер наносіць беляя клубы туману...” Услед за туманам, як звычайна, пайшоў дождж, і вада, што запоўніла адкрытыя “кубачкі” стыковачнага модуля карабля, пры выхадзе яго ў атмасферу, вядома ж, замерзла і таму не дала магчымасці ўвесці ў “кубачкі” штыры станцыі.

Некалькі месяцаў, пакуль ішло расследаванне, правёў Кавалёнак у распадчы, у самоце... Далей у яго, канешне ж, быў той трыумфальны пцімсячны палёт на “Салюце-29” з Аляксандрам Іванчэнкавым, пасля якога і з’явіўся фільм “Хлопец з вёскі Белае”.

■ Першы эпізод стужкі “Беларускі вакзал”: былая дэсантнікі — акцёры Папануў, Глазырын, Ляонаў і Сафонаў — на могілках, на пахаванні свайго баявога сябра... Якое дачыненне мае гэтая выдатная карціна да ўраджэнца Калодзішчаў, шасціразовага ўраджэнца на парашутным спорце Валянціна Даніловіча? Ды самае непасрэднае: гэта яго магіла.

Сусветна вядомы спартсмен меў мару: космас. Дазнаўшыся неяк, што да палётаў рыхтуюцца і цывільныя — інжынер Феактыстаў, урач Ягораў, — 12 чэрвеня 1964 года напісаў заяву Галоўнаму маршалу авіяцыі К.Вяршыніну: “Прашу ўключыць мяне ў групу касманаўтаў для палёту ў космас у якасці інжынера або фотакінааператара”. Прашэнне задаволілі.

Але Даніловічу стала вядома, што на караблях “Алмаз”, якія рыхтаваліся ў КБ акадэміка Чэламея для высадкі касманаўтаў на Месяц, паляцель ваенныя. І ў красавіку 1965-га Даніловіч падае заяву аб пераводзе яго ў ваеннае ведамства, а канкрэтна — у “месяцовую” групу падрыхтоўкі. І тую просьбу задаволілі: аформілі на працу ў Ваенна-лётную акадэмію.

Але... У 1966-м памёр Каралёў, 24 сакавіка 67-га загінуў касманаўт Камароў, ракеты-носьбіты Н-1, што прызначаліся для Месяца, узрываліся на старце... Да таго ж, 20 ліпеня 1969 года амерыканскія астранаўты на “Апалоне-11” высадзіліся на Месяцы. Нашым нічога не заставалася, як казаць, маўляў, наша мэта зусім іншая: запусціць туды каляску-лунаход. Карацей, “месяцовую” групу касманаўтаў расфарміравалі. Даніловіч стаў выпрабавальнікам крэсла К-36 для пілота гінучага самалёта, што “выстрэльвала”, бы катапульта, затым на вышыні раскрываўся парашут, і — прыжамленне. Пры апошнім выпрабаванні прынялі рашэнне апрануць Даніловіча ў скафандр. Апусціцца давялося чамусьці ў ваду. Стропы забыталіся, і Валянцін Іванавіч у нязграбным скафандры папросту захлынуўся... Выратавальны катар спазніўся... Той выпрабавальнік, хто ўваслед “давеў” да серыі

Уладзімір Кавалёнак (злева) пад час здымак у санаторыі ў Чамітакваджэ.

Касманаўт з вёскі Белае

канструкцыю К-36, стаў Героем Савецкага Саюза. Валянцін жа жыццём заплаціў за крэсла, якое ў будучым выратавала жыцці сотням лётчыкаў...

Дык вось, здымкі эпізода “Пахаванне аднапалчаніна” для славутага фільма былі запланаваны кіношнікі на Увядзенскіх могілках Масквы. Якраз у той час там родныя і сябры сабраліся на “дзевяціны” па Даніловічу. Рэжысёра ўзрадавала, што не трэба майстраваць дэкарацыйную магілу, што некаторыя ўдзельнікі рытуалу былі ў мундзірах з блакітнымі пятліцамі дэсантнікаў: тое супадала са сцэнарнымі біяграфіямі герояў! У ліку прысутных — бацькі Даніловіча. Калі спыніць кінастужку на стоп-кадры, можна на шылдачцы пірамідкі з

тое, што раскрывае па радыё на ўвесь свет прозвішча канструктара рухавіка трэцяй ступені, хацелі даць толькі капітана. Урэшце, даравалі.

Косберг — таямніца ў СССР, такая ж, як Каралёў, Глушко, Янгель, Чэламей, Мішын. Прозвішчы іх не заўжды станаўліся вядомымі, нават пасля смерці галоўных канструктараў сакрэтных праектаў.

— Ураджэнец Слуцка, старэйшы з сямі дзяцей Кавалёва, ён з дзяцінства дапамагаў бацьку ў яго “вогненна-жалезных” справах, — распавядае старшы навуковы супрацоўнік Слуц-

Зямля ў ілюмінатары

“Мне прыснілася, што я збіраю грыбы...”

Пэўна, каб беларус Уладзімір Кавалёнак на арбіце не сумаваў па радзіме, яму прыслалі туды земляка — Пятра Клімука, родам з Брэстчыны. А з ім падарожнічаў на станцыю Міраслаў Гермашэўскі з Польшчы.

— Ляцім над Еўропай, — узгадвае Кавалёнак. — Сашу Іванчэнкава пакідаем за пультам — сачыць за прыборамі, — а самі ўтрох падплываем да ілюмінатара, разглядаем Зямлю... Вось Варшава... Вось Брэст — тут радзіма Пятра... Вось Мінск, шаша “Мінск — Масква”, мае мясіны...

— Кавалёнак мне прызнаўся: маўляў, забыўся на пах лесу, на шэпт травы пад ветрам, і з таго сумаваў, — распавядае Пётр Клімука. — А мне, ведаеце, прыснілася, што я збіраю грыбы! І потым з поўным кошыкам іду, увахожу некуды... Прачынаюся — а я на касмічным караблі...

Сёння землякі сустракаюцца не часта. У Зорным гарадку жылі ў адным доме, кватэра над кватэрай, а цяпер працуюць у розных установах, і дамы — далёка...

зорачкай, сярод кветак і вянкоў, прачытаць імя: “Валянцін”... Гэтае імя далі ў фільме і нябожчыку, якога паміналі кінасьбры.

Артыст Аляксей Глазырын — ён іграў у фільме дыржэтара, — раслуціўшыся, сказаў: “Памру — вось тут, побач, мяне і пакладзіце”. Неўзабаве ён пайшоў з жыцця, і пахаваны быў проста за магілай Даніловіча.

Дарэчы, у Мінску жыве родны брат Валянціна Іванавіча, які і распавёў пра “кінападрабязнасці” пахавання, што ўвайшлі ў маю карціну.

■ Пасля ўсім вядомага “Паехалі!” наступны выраз Юрыя Гагарына прагучаў, калі ўключыўся рухавік пры выхадзе на арбіту: “Косберг сработал!”

Старшы лейтэнант Гагарын павінен быў вярнуцца з космаса маёрам. Але за

кага раённага краязнаўчага музея Святлана Жукоўская. Затым спыняецца на біяграфіі Самёна Арыевіча, дадае: — Савецкія самалёты на пачатку вайны саступалі “фокерам” у хуткасці. Косберг працаваў арыгнальную сістэму ўпрысквання паліва ў рухавік, якая дала нашым “Ла-5” магчымасць перасягаць хуткасць нямецкіх...

У музеі стаіць пафарбаваны ў зялёны колер макет “косбергавыскага” вынаходніцтва для поршневага самалёта. А з эпохай рэактыўных ён стаў вядучым канструктарам ракетных рухавікоў. Пад яго кіраўніцтвам створаны ракеты-носьбіты для караблёў “Усход” і “Саюз”.

На фота, зробленым пасля палёту Гагарына, ён — у светлым плашчы, побач з Каралёвым. Пропуск на Байканур

у Косберга быў пад нумарам “2”. Тут жа, у музеі, — газета “Волжская коммуна” з партрэтама Гагарына, ягоным аўтографам і надпісам: “Косбергу за трэцю ступень”; навукаўная павязка з аўтографамі першых касманаўтаў, макет ракетнага рухавіка для аўтаматычных міжпланетных станцый.

— Яны накіроўваліся да Венеры, Марса, Месяца. Рухавікі для “Пратонаў”, для ракет Р-9, што больш за 20 гадоў стаялі на ўзбраенні Савецкай Арміі, — гэта ўсё стварэнні майго бацькі, — распавядае Рыгор Самёнавіч Косберг, сын славутага канструктара, сам выпрабавальнік авіярухавікоў. Ён перадаў у Слуцкі музей больш за два дзясяткі каштоўных экспанатаў з бацькоўскай “вынаходніцкай” спадчыны. — Ён быў Героем Сацыялістычнай працы, удастоены Ленінскай прэміі... У студзені 1965-га загінуў у аўтакатастрофе пад Варонежам...

З-за “сакрэтнасці” зведзеў пакуты журналіст Герман Назараў: яго звольнілі з працы “за згубу пільнасці”. Ён напісаў для Вялікай савецкай энцыклапедыі артыкул пра Косберга і яго закончыў словамі: “Загінуў у Варонежы”. Тым самым

лёт “Апалона” на Месяц рыхтавалі: каб запусціць касмічны карабль, там такая камп’ютарная тэхніка! Што рабілі там — было выкарыстана ў грамадскім жыцці. Атрымалася камп’ютарная рэвалюцыя, камп’ютарная эпоха. Працавалі для прагрэсу ўсяго чалавецтва...

■ Газета “Правда” ад 10 красавіка 1979 года: “Сёння ў 20 гадзін 34 хвіліны маскоўскага часу ў Савецкім Саюзе ажыццёўлены запуск касмічнага карабля “Саюз-33”. Касмічны карабель пільтуе міжнародны экіпаж: камандзір карабля, двойчы Герой Савецкага Саюза, лётчык-касманаўт СССР Мікалай Рукавішнікаў і касманаўт-даследчык, грамадзянін народнай Рэспублікі Балгарыя Георгій Іванаў”.

Дата запуску — вечар 10 красавіка — абрана не выпадкова: стыкоўка са станцыяй “Салют-6” павінна адбыцца дакладна 12 красавіка, у Дзень касманаўтыкі. І зноў таропкі старт “да даты”, і зноў жа, як кажуць, наступілі на тыя ж граблі...

Тымі днямі я быў у Маскве, здымаючы “кватэрныя” эпізоды Кавалёнака. Усё, пра што распавядаю, пачуў ад яго.

У святочны вечар у кафэ “Юнацтва” вольныя ад спраў касманаўты адзначалі свой “Дзень”. Традыцыя гэтая пайшла яшчэ з часоў Гагарына. Калі яго не стала, застолле вяла ягоная жонка Валянціна.

Раптам улятае пасыльны з загадам Кавалёнку зараз жа, тэрмінова, прыбыць у ЦКП. Тэрміновасць выкліку была такая, што за ім адным паслалі аўтобус (іншых вольных машын на той час не знайшлося)! Уладзімір Васільевіч памчаўся ў ЦКП, нават забыўшыся ў рэстаране на свой шынель. Зразумела: на арбіце наспявае трагедыя. Як жа сітуацыю на другі дзень “падала” “Правда”?

“...В процессе сближения возникли отклонения в работе двигательной установки корабля “Союз-33”, и стыковка со станцией “Салют-6” была отменена...”

Якая там “стыкоўка”, якія “адхіленні”? У “Саюза” ўвогуле не працуюць рухавікі! А рэсурс працы малага рэзервавага рухавіка — некалькі дзясяткаў секунд. А калі і ён не ўключыцца? Кіслароду і ежы ў касманаўтаў — на пяць дзён. І што з таго? А далей?

Шанц: застацца вечным спадарожнікам, бо ўратаваць іх ніхто не зможа, проста тэхнічна. Яшчэ шанц: нават калі ўключыцца рэзервовы рухавік, можна рэзка накіраваць карабель да Зямлі, але існуе вялікая рызыка згарэць пры ўваходзе ў атмасферу...

— Гэта так званы балыстычны спуск, — тлумачыць інжынер М.Смердаў. — А прасцей каменем ляцець да зямлі. Не хвалімі, а наўпрост!

У любым выпадку, касманаўтам на канаваны жудасны лёс...

Хуткі Савет у ЦКП з удзелам вопытнага Кавалёнака прыняў рашэнне: паспрабаваць вярнуцца, але Мікалай Рукавішнікаў павінен перайсці на ручное кіраванне касмічным караблём. Рызыка, але хаця які адзіны шанц на ўратаванне...

Накіраваліся да Зямлі. Перагруза ціску — 20 д, 20 адзінак (найвышэйшая норма — 6).

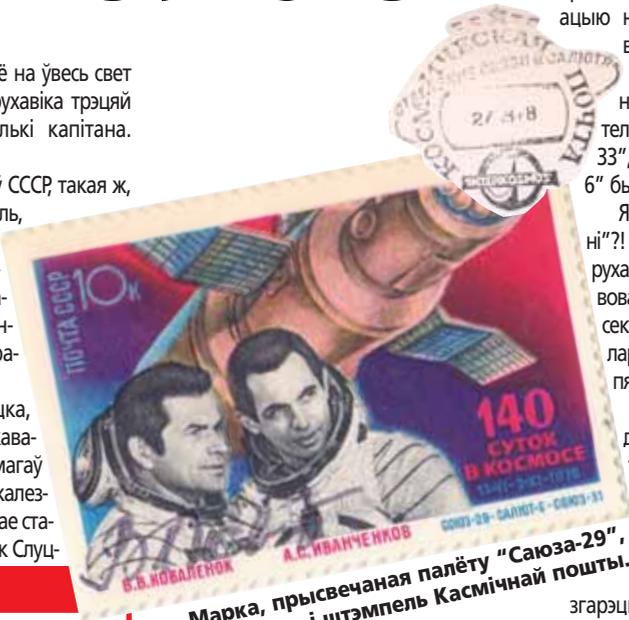
— Памножце сваю вагу на дваццаць! — заўважае М.Смердаў. Менавіта пры ім адбыўся гэты старт.

“Спускаемый аппарат совершил посадку в заданном районе”, — абвясціла “Правда”.

Якое там! Ледзь не прыжамліліся ў Кітаі. На пілотах ці не дыміліся скафандры! ■ Пасля першых палётаў, ужо ў далёкія 70-я, Пётр Клімука прарочыў: — Касманаўт сёння — гэта слава, папулярнасць! Але міне некалькі дзесяцігоддзяў — і прафесія гэтая станецца звычайнай...

І яны прайшлі ўжо, гэтыя дзесяцігоддзі. Сёння дзеці беларускія нас радуюць: перамагаюць на міжнародных конкурсах па матэматыцы, па вынаходніцтвах, па валоданні камп’ютарам... XXI-е стагоддзе чакае сваіх Драздовічаў, Кітаў, Кавалёнкаў, Косбергаў, Клімукоў... Яны, веру, ужо на радзіліся.

**Уладзімір АРЛОЎ, кінарэжысёр
Фота з архіва аўтара**

Марка, прысвечаная палёту “Саюза-29” і штэмпель Касмічнай пошты.

(Заканчэнне. Пачатак у № 15.)

Горад Мітава, сталіцу Курляндскага герцагства (з 1917 г. — горад Елгава, за 40 кіламетраў ад Рыгі), можна лічыць маючай радзімай Дамеля, і ў тым, што ён яшчэ ў дзяцінстве атрымаў грунтоўныя веды ў галінах гісторыі і духоўнай культуры, няма нічога дзіўнага. Менавіта ў XVIII ст. тут адбываліся значныя гістарычныя і культурныя падзеі, звязаныя і з заснаваннем гімназіі паводле ўзору вышэйшай вучэбнай установы і абсерваторыі пры ёй. Хаця дакладных звестак няма, юны Дамель, зусім магчыма, мог наведаваць і тую самую дваранскую гімназію, калі, як ён сам піша, “навучаўся ў Мітаве”. А дзе яшчэ можна было атрымліваць адукацыю? Бо каб паступіць у Галоўную Віленскую школу, трэба было штосьці мець у галаве...

Дык вось, віленскі перыяд. Як адзначана ў “Кнізе рэгістрацыі студэнтаў Віленскага ўніверсітэта”,

Я. Дамель. Аўтапартрэт.

Ісціна амаль паўтараста гадоў хавалася ў адным дакуменце Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, дзе прыводзілася аўтабіяграфія мастака, напісаная яго ўласнай рукой. Дамель павядаміляе пра сябе наступнае: “Я нарадзіўся ў Курляндзі. Бацька мой быў купцом, жыў у Курляндзі, у маёнтку Беркен. Потым ён пераехаў на Жмудзь і жыў у Жагорах. Навучаўся я ў Мітаве. З Мітавы выехаў у 1797-м на Жмудзь. Цягам года працаваў гувернёрам у гродскага пісара Бурневіча. Адтуль прыбыў у Вільню. У 1799-м пачаў хадзіць ва ўніверсітэт...”

Дамель быў запісаны ў Імператарскі ўніверсітэт 24 мая 1799 года як “сваякошнік”. Так званыя сваякошнікі падзяляліся на дзве катэгорыі: на панічаў і шляхцічаў. Першыя навучаліся за кошт бацькоў і багатых сваякоў, другія — за ўласны. Дамель адносіўся да шляхты, і яму ў гады студэнцтва даводзілася цяжкавата: трэба было здабываць грошы і на вучобу, і на адзенне, і на пражытак, і на жыллё, якое было тады вельмі дарагое. Вядома, у 1806-м ён жыў па вуліцы Дамініканскай у пансіёне, які ўтрымлівалі піяры — прадстаўнікі каталіцкага ордэна манахаў, што быў заснаваны яшчэ ў XVII ст. з мэтай бясплатнага навучання і выхавання моладзі. Пазней у такім жа пансіёне жывуць будучыя доктар медыцыны, мемуарыст і філарэт Станіслаў Мараўскі. Вось што ён пісаў: “Гэта былі дзве манаскія келлі. У пэўным сэнсе — цудоўнае жыллё: ні паркетаў, ні гушаў, ні карцін у залочаных рамах, якія сустракаліся паўсюдна”. Можна меркаваць, што менавіта ў гэты перыяд Дамель блізка пасябраваў з аднакурснікам, родам з Гродна, Ігнатам Цэйзікам, які сыграў пазней, у 1815 годзе, сваю ролю ў лёсе мастака...

А пакуль прывяду некалькі цікавых фрагментаў з перапіскі Яна Дамеля з Цэйзікам (з фонду Нацыянальнага архіва Беларусі, упершыню апублікавана ў “Паведамленнях Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь”, вып. 6, 2005 г.). У лісце ад 2 снежня Цэйзік піша Дамелю: “Мой пане Дамелю... Памятаеш, ты абяцаў гэтай вясной закончыць “Агрыпіну”, “Лукрэцыю” і “Ганімеда”? Пішу да цябе і жадаю, каб ты неадкладна адказаў, якая з гэтых работ ужо скончана. Калі ты мне яшчэ “Псіхею і Амура” намалюеш?” Праз дзесяць дзён Дамель адказвае Цэйзіку: “Паколькі ад цябе ніякіх звест-

так не паступала, з прычыны вострай патрэбы ў грошах я вымушана быў прадаць “Лукрэцыю” і “Ганімеда”. “Агрыпіну” пакуль скончыць не магу, бо арыгінал знаходзіцца ў лабараторыі Смуглевіча. Але табе, калі б ты жадаў мець што-небудзь, сардэчна раю ўзяць “Ахілеса” з арыгінала слаўнага (Далей пачырк неразборлівы. — **Б.К.**) <...> у дзвюх фігурах, блізкіх да натуральнай велічыні. Гэтая штука ўжо зусім скончана і пад твой густ. Працаваў я над ёй тры месяцы і ўпэўнены, што нічога лепшага з-пад майго пэндзля не выйшла. Я прадаў бы яе табе за трыццаць чырвонцаў, хаця запрашаў за пяцьдзесят...”

У гэты віленскі перыяд Дамель шмат працуе над антычнымі і біблейскімі сюжэтамі, выконвае заказы для касцёлаў і прыватных асоб. Так, у канцы 1808-га ксёндз Каханойскі замаўляе яму абраз Святой Тройцы за 60 рублёў срэбрам. А ўжо ў маі наступнага года паведаміляе, што атрымаў ікону, “зробленую са слаўнага мастака Давіда”. Пазней Дамель намалюваў для таго

для яго копію з партрэта Іяхіма Храптовіча, пэндзля Іосіфа Грасі. Апроч таго, для галерэі “Знакамітыя людзі Рэчы Паспалітай”, якую ў сваім доме па вуліцы Замкавай адкрыў былы настаўнік універсітэта, тэолаг Іосіф Казімір Багушэўскі, мастак выканаў некалькі партрэтаў вядомых педагогаў Ф. Галянскага, Ё. Франка, Ш. і І. Касакоўскіх. Непасрэдным настаўнік Дамеля Ян Рустэм намалюваў для галерэі партрэты А. і Я. Снядзеціх, М. Ромера, Я. Галавацакага.

Пісаў Дамель і сваіх блізкіх сяброў — ужо не па заказе. Пра такую “мадэль” — Станіслава Балінскага — ён паведаміляе Цэйзіку: “Наш літвін Стась — добры чалавек. Гэта чалавек, якога я вельмі люблю. Хай яму спадарожнічае шчасце”. Канешне, дзеля заробку даводзілася маляваць і партрэты людзей, якіх Ян не вельмі паважаў. У адным з лістоў ён піша: “Атрымаў пісьмы ад сваіх трох даўжнікоў. Плякельна быў усхваляваны. Мусіў бы лепш іхнія твары замазаць г., чым пісаць іх партрэты”. Але што зробіш? Есці ж трэба...

Цэйзіку ад 29 лістапада 1813 года ён піша: “Я жыў на здымных кватэрах. Універсітэт не мае ні кватэр, ні грошай на кватэры... Я раблюся дзень за днём усё горшым, боюся сухотаў. Раіўся наконт гэтага выпадку з доктарам, і ён мяне “супакой”: сказаў, што сухоты мне не пагражаюць, а памру я ад вадзянікі або апалексіі...”

Заўважу, што ўжо прайшло амаль пяць гадоў, як Дамель скончыў універсітэт, і, калі пісаў гэты ліст, у якасці магістра свабодных навук настаўнічаў на кафедры рысунка і жывапісу, а потым працаваў на пасадзе віцэ-прафесара (ад’юнкта). Акрамя таго, скончыўшы настаўніцкую семінарыю пры ўніверсітэце, меў яшчэ дыплом гімназічнага педагога. У сваіх грамадскіх поглядах, як і ягоныя сябры Цэйзік, Нямчэўскі, Лібошыц, Быхавец, Петрусевіч, быў вельмі незалежным чалавекам. Па словах А. Анжыеўскага, “...іхнія размовы былі такія ж свабодныя, як і норавы, а філасофія такая, што ўспомніць зараз вусцішна: усе, хто пісаў супраць рэлігійнай маралі і рэлігій-

і... не толькі. Калі ў доме Цэйзіка быў зроблены паліцэйскі вобвыск, там знайшлі і ўсю карэспандэнцыю “віцэ-прафесара” Дамеля”. Прамых доказаў, што тычыліся непасрэднага ўдзелу мастака ў вырабе фальшывых грошай, не было, але ў лістах усюсюсных довадаў на гэты конт пры жаданні можна было знайсці дастаткова, каб кінуча Дамеля за краты, што і было зроблена Галоўным судом 1-га дэпартаменту г. Мінска. 7 лютага 1815 г. гарадскі губернатар Павел Дабрынскі паведаміляе: “...Асэсар Гаркуша, губернскага страпчы Сулкоўскі і паліцмайстар Нарбут” па загадзе віленскага губернатара даставілі да яго Івана Дамеля (яшчэ з адным абвінавачаным “саўдзельнікам” І. Кажухойскім) разам з ягонай перапіскай з Цэйзікам і прад’яўленымі следчымі справамі. Такім чынам, Дамель да ліпеня 1816 г. аказаўся ў Мінскай турме, адкуль яго вывозілі ў Слуцк на допыты. Канешне, сябры спрабуюць дапамагчы мастаку, пішучы прашэнні ў розныя судовыя інстанцыі, а граф Адам

пады, кашпо, люлькі, фігуркі святых. Творы карысталіся вялізным попытам не толькі ў Сібіры, але ў Маскве і Пецярбургу! Сёння гэтыя вырабы можна паглядзець у музеях Цюмені, Іркуцка, Чыты і Варшавы. Дарэчы, у 1837 г., у час прыезду ў Цюмень цэсарэвіча Аляксандра (будучага Аляксандра II), гарадскі галава, купец 3-й гільдыі Іван Іконнікаў ад імя грамадзян горада паднёс яму падарунак — глінянае блюда работы Цэйзіка (дакладная копія знаходзіцца цяпер у музеі Цюмені). У біяграфічным слоўніку Польскай Акадэміі навук памылкова гаворыцца, што гэтае блюдо атрымаў у падарунак Мікалай I, але ў Цюмені гэты цар ніколі не быў... Невядома, як склаўся б далейшы лёс арыштанта Цэйзіка, але і тут праявіўся яго авантурны характар: ён працягваў падрабліваць асігнацыі! Гэтым разам ён быў сасланы да канца жыцця на Нерчынскія руднікі. У яго застаўся сын Міхаіл, які стаў правізірам і старастам Рымска-каталіцкай царквы. Потым працаваў у г. Арэнбургу. Сябраваў з

“Шыфр” і “Маленне...”

Яна Дамеля

Мінскія таямніцы са ... штучным святлом

Я. Дамель. “Святая Канстанцыя”.

Дамель шмат працаваў у галіне графікі. Вядомыя яго знакімітыя “шкіцоўнікі” — альбомы для рысавання, якія сёння захоўваюцца ў Нацыянальным музеі ў Варшаве і ў Мастацкім музеі імя М. Чурлэнкі ў Каўнасе, а таксама акарэль “Паранены пад Маціевічамі Касцюшка”, што знаходзіцца таксама ў сталіцы Польшчы. Ян любіў рысаваць карыкатуры, пейзажныя накіды (“Замак Іедыміна ў Вільні”, “Эскіз дуба”, “Італьянскі пейзаж з вадаспадам”), ствараў і гравіраваныя кампазіцыі ды партрэты.

...Студэнт Дамель нядоўга прабаваўся ў бядоце ў манаскай келі, хаця і імкнуўся жыць, як той казаў, на ўсю шпулю: “Няглядзячы на тое, што жыў у айцоў-піяраў, гэта не перашкаджае мне іншым разам выпіць і закахацца”. Калі з’явіліся грошы за заказы, атрымаўшы ступень магістра свабодных навук, Дамель перабраўся ў асобную кватэру “за віленскай брамай”, пасля — у другую, у дом нейкага Войнэма, затым яшчэ кудысь... У ліс-

ных прынцыпаў, былі іхнімі любімымі аўтарамі...” Заўважу, што таварышам Дамеля па ўніверсітэце быў і знакаміты ў будучыні рэвалюцыянер, натхніцель філаматаў і філарэтаў Іяхім Лелявель.

Дамель пачынае адчуваць цяжар свайго становішча ва ўніверсітэце, асабістую незапатрабаванасць у віленскім мастакоўскім жыцці. У жніўні 1813 г. ён піша Цэйзіку: “Калі далей заставацца ў гэтым горадзе, дзе няма ніякай “атмаласці”, якая ёсць агонь і напаянае душу прысвячае сябе прыгожым мастацтвам, то наступіла б абьякавасць і раўнадушша да таго, што з’яўляецца адзіным сэнсам жыцця. Ехаць у Пецярбург — адзінае для мяне выйсце...” І ў іншым месцы: “У нашым горадзе колькасць мастакоў усё паяншаецца: Янушэўскі з’ехаў да Ваньковіча ў Мінскі павет, Бароўскі — настаўнікам малюнка ў Беласток, Аляшкевіч таксама жадае знайсці сабе месца на свабодзе”...

І тут здарылася непрадбачанае. Слуцкі павятовы суд узбудзіў крымінальную справу супраць пасэсара фальварку “Старадаўні” Слуцкага павета Ігната Цэйзіка, абвінавачваючы яго ў вырабе фальшывых асігнацый з мэтай “падрыву крэдыту расійскага правіцельства”. Менавіта ў свой павет Цэйзік часта прыезджаў з Вільні і падоўгу жыў тут са сваёй маладой жонкай Марыянай Качынскай. З Дамелем ён актыўна перапісваўся, іншым разам сустракаўся, атрымліваў ад сябра розныя кнігі, газеты, часопісы, а таксама англійскую паперу для рысавання

Гонтэр у маі 1816-га нават звяртаецца да самога імператара Аляксандра I: “Находзящегося под стражей в городе Слуцке по секретному делу Виленского университета Ивана Дамеля желаю взять до окончания дела на поручительство”. Праз тыдзень прыйшоў адказ: “Прощение оставить вполоть до возвращения решения департамента”.

Карацей кажучы, канчатковы прысуд Дамелю абвяшчаў: “...Вилленской академии рисовального учителя Иоанна Дамеля, жившего с Цейзиком в тесной дружбе и имевшего с ним переписку в весьма темных выражениях, давшему Игнатию Цейзику свой паспорт на выезд за границу и доставлявшего ему в разное время веленую бумагу, из которой сделаны были ассигнации, оставя в сильном подозрении к предупреждению на будущее время могущих произойти от него вредных последствий, сослать в Сибирь на поселение...”

Можна меркаваць, што віна Дамеля ў непасрэдным удзеле ў друкаванні фальшывых асігнацый даказана не была, бо інакш ён атрымаў бы катаргу на шмат гадоў. Пакаранне за падробку грошай было ва ўсе часы вельмі суровае. Пры цараванні Аляксея Міхайлавіча, да прыкладу, за такія справы злачынцу нават залівалі ў горла расплаўлены метал... Словам, пасля маруднага судовога працэсу Дамель у 1820 годзе атрымаў сібірскае “пасяленне”. А гэтым часам ягоны сябра Ігнат Юліян Цэйзік, атрымаўшы ў 1815-м пажыццёвую катаргу, грывеў кайда-намі ў сібірскіх астрагах... Нядаўна я знайшоў некаторыя звесткі пра яго далейшы лёс, пра які ў Беларусі сёння мала хто ведае. Думаю, для чытачоў гэта будзе цікава.

У Табольску Цэйзік жыў з 1829 па 1846 год, і тут ён праславіўся як таленавіты майстра, які вырабляў керамічныя плакеты з барэльэфнымі партрэтамі, лам-

ссылным Тарасам Шаўчэнкам, вёў з ім перапіску, калі ўкраінскі Кабзар знаходзіўся ў Новапятроўскай крэпасці...

Я не буду апісваць двухгадовае прабыванне Дамеля ў Табольску. Скажу толькі, што ён тут пасябраваў з генерал-губернатарам Сібіры Міхаілам Сперанскім, якога называлі “рэфарматарам Сібірскага краю”, “вальможам добрым і моцным”, “таленавітым заканадаўцам”, “заснавальнікам расійскай юрыдычнай навукі”. А Напалеон яшчэ ў 1808 г. назваў яго “адзінай светлай галавой у Расіі”. І Леў Талстой бачыў у ім “разумнага, строгага мысліцеля, вялікага розуму чалавека”. Дзякуючы Міхаілу Міхайлавічу Дамель у ссыльцы меў магчымаць не толькі маляваць, рысаваць тое, што жадаў, у тым ліку пейзажы і партрэты, выконваць па заказах манументальныя фрэскі ў сібірскіх храмах, але і свабодна выязджаць у іншыя гарады рэгіёна — Томск, Іркуцк, Енісейск — для азнамлення з жыццём, норавамі і побытам простага люду, а таксама з мясцовымі помнікамі гісторыі і культуры. Унікальны “Дзёнік падарожжа ў Сібір” Дамеля і сёння ўяўляе вялікую гісторыка-культурную і мастацкую цікавасць. Міхаіл Сперанскі, хаця і трохі раней пакінуў Сібір для далейшай службы ў Пецярбургу, зрабіў усё, каб 42-гадовы мастак хутчэй вярнуўся дадому. Так і здарылася. У 1822-м Ян (Іван) Дамель, не заяджаючы ні ў Мітаву, ні ў Вільню, прыехаў у Мінск, дзе і асталаўся да канца свайго жыцця. Праўда, толькі адзін раз — у 1836 г. — на кароткі тэрмін здзейсніў паездку ў Пецярбург, дзе, магчыма, сустрэўся там з яго былым сібірскім дабрадзеям Міхаілам Сперанскім, які гэтым часам пераехаў з дома на Неўскім праспекце ў даходны дом Лыткіна на набярэжную Фантанкі, 53, дзе праз тры гады і памёр ад прастуды. А праз год не стала і Яна Дамеля...

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастоцтва
Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі
канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі
XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастоцтва краін
Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу,
скульптуры, графікі
мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ "Белае золата
Херэнда" — фарфор
для каралёў.
■ Выстаўка "Беларускі
нацюрморт XX ст."
■ "Скрозь прызму
ўсмешкі. Камічнае
ў беларускай графіцы
1910 — 1990 гг."
■ Выстаўка "Адкрыццё
святой прыгажосці".
Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ".
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі р-н,
Гродзенская
вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.
■ Пастаянная экспазіцыя.
У паўночна-ўсходняй вежы:
■ "Мірскі замак
вачыма мастакоў".
■ "Яўрэйскае гета
ў Мірскім замку".
■ "Падзеі I і II
сусветных войнаў".

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Выстаўка "Таямніцы дрэва.
Разьба па дрэве, чаканка".
■ Майстар-клас па роспісе
вёлікодных пісанак.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.
"Культура I-й пал. XIX ст."
■ Выстаўка Сяргея
Цімохава "Ню".

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастоцтва
ў гарадской культуры
XIX — пачатку XX стст."
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII
стст. у партрэтах
і геральдыцы".
■ "З крыніц
адвечнай прыгажосці".
■ "Водбліскі
ваеннай славы"
(еўрапейская зброя
і вайсковае
абмундзіраванне
XIX — I-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
■ "Пачатак. Музей
сучаснай беларускай

Жыццё і творчасць".

■ Тэатралізаваная
экскурсія паводле
казак Якуба Коласа.
Выстаўкі:
■ "Радасць і смутак
мая" (да 80-годдзя
мастакоў Георгія і
Наталлі Паплаўскіх).

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул.
Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя
"Жыццё і творчасць
Янкі Купалы".
■ "Шляхі, шляхі зямлі
радзімай...".
■ Цыкл музейна-педагагічных
занятак з элементамі
тэатралізацыі
"Дзядзька Янка, добры
дзень!" для дзяцей
малодшага школьнага ўзросту
і сямейнага наведвальніка.

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ
ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ
ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная
экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Пераможцы".
■ "Вітражы
партызанскай
мудрасці і
кемліваасці".
Абедзве —
да 12.05.2011.
■ "Даспехі Заходняй
Еўропы XVI —
XVIII стст."
■ "Цацкі з
чамадана".
Да 01.05.2011 г.

мора" (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная
дзяржаўнаму дзеячу СССР
А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых
прыёмаў".
■ Экспазіцыя
адкрытага захавання
археалагічнай
калекцыі музея (цокальны
паверх паўднёвай галерэі).
Вежа палаца
Румянцавых
і Паскевічаў
Экспазіцыя
"Уладальнікі Гомельскага
маэнтка Румянцавы
і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ "Медыцынская
літаратура XIX — I пал.
XX стст."
■ Выстаўка твораў Барыса
Звінаградскага
"Трэцяе
вымярэнне".

**■ Пастаянная
выстаўка
тэхнікі
на адкрытай
пляцоўцы.**

■ На тэрыторыі музея
працуе пневматычны
цір.
■ "Музей
крыміналістыкі".
Выставачная зала:
■ Выстаўка
"Музей у музеі"
(прадметы
з фондаў
раённых музеяў
вобласці).
ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс:
290 60 10.
■ Выстаўка
"Вербны
кірмаш".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Фотавыстаўка
Аляксандра
Барадуліна.

**ГАЛЕРЭЯ
ТЫЗЕНГАЎЗА**

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152)
72 27 57.
■ Выстаўка
работ
беларускіх
мастакоў.
■ Выстаўка
Наталлі
Бедзюх
"Адлюстраванне".

**КАРШІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232)
77 75 20.
Экспазіцыя:
■ "Гаўрыла
Вашчанка".
■ Выстаўка-продаж
твораў выяўленчага
мастацтва, сувеніраў
і тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка
аўтарскіх лялек Ганны
Балаш у суправаджэнні
фота Ірэны
Гудзіеўскай
"Вясновае падарожжа".
■ Выстаўка
работ "Экзатычныя
і пёўчыя
птушкі".
■ Выстаўка
жывапісу
Анатоля
Концуба.

УВАГА!

**НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦЦА
ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ
"КУЛЬТУРА"
НА МАІ І НАСТУПНЫЯ
МЕСЯЦЫ 2011 ГОДА!**

**Паспяшайцеся
на пошту!**

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.**

моды". Да 17.04.2011.

■ "Беларусь. 25 год
пасля Чарнобыля".
Да 10.05.2011.
■ "Ван Дэйк і яго
эпоха". Да 09.05.2011.

**Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.**

■ Пастаянная
экспазіцыя "Гісторыя
ІЗ'езда РСДРП".
■ "Першы крок да
зорак".

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
■ Пастаянная
літаратурна-мемарыяльная
экспазіцыя
"Якуб Колас".

**■ Музейная гульня "У
пошуках Папараць-кветкі".**

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.
Выстаўкі:
■ "Святло стагоддзяў".
■ "Свет шчодры. Свет
мяне паўторыць..." (да
80-годдзя з дня нараджэння
У.Караткевіча).

■ "Васіль Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам".
■ "Спадарожнікі
дзяцінства".
■ Выстаўка плакатаў
У.Крукоўскага
"Старонкі гісторыі".
■ "Лялечны
карагод".

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ Выстаўка Роберта
Ландарскага "Спеў любові
роднай зямлі".
■ "Масонская калекцыя
са збораў
В.Федаровіча".
■ "Мастоцкае шкло
і габелен".
■ Выстаўка Франсуазы
Лімузі "Вада і скала".
■ "АУТОПРОЕКТ 201А".
■ Выстаўка карлікавых
дрэў Д.Віхарова.

Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:
■ Пакой крывых
люстэркаў.
■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
■ Куток жывых
экзатычных
рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя
майстэрні і адзел па
турызме
(вул. Кірава, 8).

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-
гістарычная
экспазіцыя

ТАЭТРЫ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ
І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл. Парыжскай
камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 16 — "Сільфіда"
Х.Левенсхольда.
■ 17 — "Трое парасят"

С.Кібірава.
■ 19 — "Набука"
Дж.Вердзі.
■ 20 — "Эсмеральда"
Ц.Пуні.
■ 21 — "Рыгалетта"
Дж.Вердзі.
■ 22 — "Баядэрка"
Л.Мінкуса.
**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**

г. Мінск, вул. Крапоткіна,
44. Тэл.: 334 60 08.
■ 17 — "Адвечная
песня" Янкі Купалы.
■ 18 — "Містэр
Розыгрыш" С.Кандрасова.
■ 19 — "Жан
і Беатрыса" К.Фрэшэта.
■ 20 — "Сталіца Эраўнд"
С.Гіргеля.
■ 21, 22 — Міжнародны
фестываль эксперыментальных

**тэатраў "Той самы
фестываль".**

**БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**
г. Мінск, вул.
Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
■ 16 — "Бабін бунт"
А.Рыбнікава.

■ 17 — "Айбагіт-2002"
Р.Быкава, В.Карастылёва.
■ 17 — "Сільва"
Н.Грыненка.
■ 18 — "Шклянка вады"
У.Кандрусевіча.
■ 19 — "Блакiтная камяля"
К.Брэйтбурга.
■ 20 — "Адночы ў Чыкага".
■ 20 — "Кармен-сiота".
Дывертсмент з балета
"Шчаўкунок".

**БЕЛАРУСКІ
ТЭАТР
"ЛЯЛКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 16 — "Жыў-быў Заяц"
М.Шувалава.
■ 17, 19 — "Прынцэса і
Свінапас" Г.Х. Андрэсэна.
■ 20 — "Дэкамерон"
Дж.Бакачча.
■ 21, 22 — "Аладзін"
Н.Гернет.